

ที่ระลึก
SOUVENIR
แห่ง
OF
การเปิดทาง
THE OPENING OF
รถไฟหลวง

THE ROYAL SIAMESE STATE RAILWAY

สายใต้
SOUTHERN LINE

๒๔๕๙
1917

สยาม

SIAM

ที่ระลึก
SOUVENIR
แห่ง
OF
การเปิดทาง
THE OPENING OF
รถไฟหลวง

THE ROYAL SIAMESE STATE RAILWAY

สายใต้
SOUTHERN LINE

๒๔๕๙
1917

สยาม

SIAM

ได้รับบริจาค

กราบเรียน พระครูศรีสุเมธ
ทางวัดสุทัศน์ รังษีบุรีรักษ์
วัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

หนังสือศูนย์ข้อมูลภาคตะวันตก

ใช้เฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น

๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

อนึ่ง

ชื่อ พิชัยศรี วัฒนชัย

ชาวขอนแก่น พุทธศักราช

เกษตรศาสตร์ ร่มทอง

๒๕๓๕ ๑๑ สิงหาคม

สยาม

SIAM

แก้คำที่ผิด

บาญชีรูปหน้า ๗	บันทึก ๑๔	คำว่าเหมือนแร่	ให้อ่านว่าเหมือนแร่
หน้า ๒๘	บันทึก ๑๓	คำว่า พระปรางค์นี้ยาว	ให้อ่านว่า พระปรางค์นี้สูง
หน้า ๓๐	บันทึก ๓	คำว่า เขญมขพิตร	ให้อ่านว่า เขญขพิตร
หน้า ๔๖	บันทึก ๑๐	คำว่า เพราะ ปลูก	ให้อ่านว่า เพราะ ปลูก
หน้า ๔๗	บันทึก ๑๘	คำว่า แอมไมเมีย	ให้อ่านว่า แอมไมเนีย

บาญชีรูป

๑. กระทรวงคมนาคม
๒. สถานีรถไฟ หลวง สายใต้, กรุงเทพฯ ฯ
๓. สถานีรถไฟ หลวง สายเหนือ, กรุงเทพฯ ฯ
๔. ที่ทำการ กรมไปรษณีย์ โทรเลข
๕. พระบรมมหาราชวัง
๖. ถนนราชดำเนิน
๗. พระที่นั่งอนันตสมาคม
๘. แม่ฟ้าเจ้าพระยา แล เรือพระที่นั่ง
๙. กำแพงพระนคร
๑๐. ถนนในกรุงเทพฯ ฯ
๑๑. โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์
๑๒. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
๑๓. พุทธปรางค์
๑๔. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
๑๕. วัดอรุณราชวราราม
๑๖. บรมบรรพต, วัดสระเกษ
๑๗. วัดสุทัศน์เทพวราราม
๑๘. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

๑๙. พระสมุทเจกีย์
๒๐. แม่น้ำเจ้าพระยา
๒๑. ธนาคาร สยาม กัมมาเจด.
๒๒. พระที่นั่งบนเขา พระนครคีรี, เพ็ชรบุรี
๒๓. ถ้ำที่เพ็ชรบุรี
๒๔. นา, บ้านชะอำ
๒๕. หัวหิน
๒๖. วัดมหาธาตุ, ไซยา (ทรงถ่าย)
๒๗. ภูมิภาพที่ทุ่งสง
๒๘. อโหมงค์, ทางทุ่งสง
๒๙. ถ้ำตลอดที่ทุ่งสง
๓๐. ท่าจอดเรือที่ตรัง
๓๑. สถานีรถไฟตรัง
๓๒. เหมือนแคว, ภูเก็ต
๓๓. ถนนระหว่างทับเที่ยงแล ช้อง
๓๔. วนาที่ช้อง
๓๕. เรือนในวนาที่ช้อง
๓๖. ล้ำธารในวนาที่ช้อง
๓๗. หน้าตึกในวนาที่ช้อง
๓๘. ศาลาที่พักระหว่างพัทลุงแล ช้อง

๓๙. ถนน จากพัทลุง ถึง ช้อง (ทรงถ่าย)
๔๐. สพานเขาเพชรทากัลนาวง (ทรงถ่าย)
๔๑. วนาที่นาวง, จังหวัดพัทลุง (ทรงถ่าย)
๔๒. อุโมงค์ ทาง ร่อน พิบูลย์
๔๓. สถานีแยก นคร
๔๔. วัดมหาธาตุ, นคร ศรีธรรมราช
๔๕. พระมหาเจดีย์, วัดมหาธาตุ
๔๖. บวรโคชั้นชั้น ปัทมนิม มหาเจดีย์, วัดมหาธาตุ
๔๗. ภาพที่ผนัง วัดมหาธาตุ
๔๘. สถานีพัทลุง
๔๙. ภูเขาที่พัทลุง
๕๐. ภูเขาชกทะเล พัทลุง
๕๑. ถนนระหว่าง ตรัง แลพัทลุง
๕๒. หมู่บ้านในทะเลสาบ, สงขลา
๕๓. ท่าเรือในที่ปลายทางรถไฟ, สงขลา (ทรงถ่าย)
๕๔. สถานีขอกสัญญาแลกระโสมไฟ, สงขลา
๕๕. ป่าสนที่สงขลา
๕๖. เลือป่า ดือ น้ำที่สงขลา
๕๗. น้ำตกที่โยง (ทรงถ่าย)
๕๘. ท่าเรือ, สายบุรี (ทรงถ่าย)

๕๙. วัชชธชวรา สิงเห, บัศตานิ
๖๐. กระจบวณแแต่, บัศตานิ
๖๑. เหม็องแระ, เขาขาว
๖๒. วนา, ที่ทวัง
๖๓. ที่ใกล้ปาก อุโมงค์ข้างใต้
๖๔. ภูมิภาพสงขลา, ภูเขา จากเขา ทังกวณ
๖๕. ลำน้ำเหนือ ทับเที่ยง
๖๖. เขา เทวะคา, (ทรงถ้าย)
๖๗. ทุ่งนาที่นา ม่วง
๖๘. เหม็องแระ ที่นา ม่วง
๖๙. แผนที่ พระราชอาณาเขตร์ สยาม, แสดงให้เห็นทาง รถไฟแล
บ่อเกิดแห่ง โลกทวีปย์

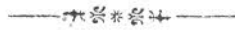
อนสรณ์
พัชรินทร์ บุญชนะชัย
อ้อมจิต พูลสวัสดิ์
เกศศีลปากร รุ่งทอง

คำนำ

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นที่รวมใจ การ เปิด ทางรถไฟ หลวง
สายใต้ แต่เพื่อขบวนวิ่งไปในมณฑลสุราษฎร์, นครศรีธรรมราช, ภูเก็ต,
และปัตตานี การที่พิมพ์หนังสือนี้ขึ้นนี้มีได้มุ่งหมายจะให้ เป็น
สมุดนำทางสำหรับกรุงเทพฯไม่ เช่นแต่การบรรยายสังเขปเฉพาะ
สำหรับท้องที่ต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ติดต่อกัน ทางรถไฟที่จะเปิดนี้เท่านั้น
จึงได้เลือกเก็บเอาแต่สิ่งที่ควรทราบ และยานุวัติคติขางอย่าง ซึ่ง
บางทีผู้ที่จะโดยสานไปในรถไฟสายนี้ มีประสงค์จะใคร่ทราบ ส่วน
ความพิศดารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งมีถิ่นอุดมแลกว้างใหญ่มาก
ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชพรรณธัญญาหารต่าง ๆ ไร่, สวน, ที่เหมาะ
สำหรับการเพาะปลูกพืชผลอย่างอื่น, ภูเขาต่าง ๆ, ป่าไม้สัก, ป่าไม้
กระยาเลย, บ่อแร่ธาตุต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งมีอยู่เหนือกรุงเทพฯพระมหา
นครทางฝ่ายเหนือ จนถึงพรมแดนเมืองพม่าแลเมืองเงี้ยว ทางฝ่าย
ควน ออก จนถึงลำแม่น้ำโขง แลฝ่ายตะวันตกจนถึงเมืองทวายนั้น หา
ได้กล่าวในหนังสือนี้ไม่.

กระทรวงคมนาคม
กรุงเทพฯ วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๕

รัฐบาล

รัฐบาล ของ ประเทศ สยาม นั้น มีสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน ทรงแสดงพระบรมเชษฐานุภาพ สิทธี ชาติใน กิจ ราชการ แผ่นดิน ทั้ง ย่าง ทรง พระปรมาภิไธยว่า พระบาท สมเด็จพระรามาธิบดี ศรี สนิทรมหา วชิราวุธ พระมงกุฎเกล้า เจ้า อยู่ หัว ซึ่งได้เสด็จ ขึ้นผ่าน พิภพ เกลิง ถวัลย ราช สมบัติ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ ส่วนการ ปก ครอง แผ่นดินนั้น พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่ หัว ทรง พระบรมเชษฐานุภาพ สิทธี ชาติ มี ทาน เสนาบดี ภาวะ ทรวง ต่าง ๆ เช่น ที่ ปลูก ษา

พระราชอาณาจักร์แลจำนวนพลเมือง

พระราชอาณาเขตร์ มีเนื้อที่ประมาณ ๓๒๐,๐๑๙ กิโลเมตร จัตุรัส โดย ยาว ตั้งแต่เหนือ ถึงใต้ ประมาณ ๑,๖๒๙ กิโลเมตร โดย กว้าง ตั้งแต่ตะวัน ออก ถึง ตะวัน ตก ประมาณ ๙๘๒ กิโลเมตร ส่วน พระราชอาณาจักร์ ที่ ติด ต่อ กับ อ่าว สยาม, ทะเล, แล มหาสมุทร นั้น ยาว ประมาณ ๒,๔๐๐ กิโลเมตร มีพลเมือง ประมาณ ๘,๒๖๖,๔๐๐ ส่วนในกรุงเทพ พระมหานคร นั้น มีพลเมือง ประมาณ ๕๔๐,๐๐๐

เงินผลประโยชน์รายได้ของแผ่นดิน

ผล ประโยชน์ รายได้ ของ แผ่นดิน ในปี พระ พุทธ ศักราช ๒๔๕๖ ๙๔,๓๙๙,๖๘๒ บาท รายจ่าย ๖๓,๒๒๐,๓๐๙ บาท ก็ยังมีรายจ่าย พิเศษ อีก ๑๑,๘๓๓,๒๒๐ บาท (ซึ่ง มีได้ จ่าย จาก รายได้ ของ แผ่นดิน

ที่กล่าวมาแล้วนี้) . ตามรายได้รายจ่ายที่กล่าวมาแล้วนี้ . เช่น
 จำนวนที่รับแลจ่ายจริงในครั้งที่สุกเมื่อเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ . ใน
 เวลา ๒๒ ปีที่ล่วงแล้วมานี้ (พ.ศ. ๒๔๓๕) ผลประโยชน์รายได้
 ของแผ่นดินได้เพียง ๑๕,๓๗๘,๑๑๔ บาทเท่านั้น . จะเห็นได้ว่าในวาระ
 ๒๗ ปีที่ล่วงมาแล้วนี้ . เงินผลประโยชน์ของแผ่นดินได้ทวีขึ้นถึงร้อย
 ละ ๔๘๐

เงินผลประโยชน์รายได้เหล่านี้ ได้จากประเภทต่างๆ ดังนี้

(๑) ค่าภาษีอากรแลค่าธรรมเนียมต่างๆ . คือ อากรสุรา,
 ยาฝิ่น, ภาษีภายใน, อากรค่านา, อากรสมภักษร, เงินค่าราชการ, ภาษี
 ขาเข้าแลขาออก, อากรค่าน้ำ, ค่าอาชญาบัตรฆ่าสัตว์, ค่าลง
 ทะเบียนพวดแลเรือ, ค่าใบอนุญาตตั้งโรงจำนำ, ค่าภาษีโรงเรือน, ค่า
 ธรรมเนียมความ, แลค่าธรรมเนียมอำเภอเขตเทศกต่าง ๆ

(๒) ค่ารถไฟ, ไปรษณีย์โทรเลข, ประตูน้ำ, โอสถศาลา,
 ค่าธรรมเนียมหอทะเบียน, ค่าออกโฉนด, ออกใบจอง, ค่าธรรมเนียม
 ป่าไม้แลค่าต่อไม้, ค่าอาชญาบัตรเหมืองแร่, ค่าเช่าที่ดิน, แลค่าขาย
 ของ ๆ รัฐบาล

(๓) ค่าดอกเบี้ย, ถ้าไรค่าแลกเงิน, ถ้าไรทำเหรียญกระสาปณ์,
 ค่าขายของที่ทำด้วยแรงนักโทษ, เหล่านี้เป็นต้น

อนึ่ง การปกครอง กระทรวง ทบวง การต่าง ๆ ที่ได้เปลี่ยนแปลง
 แก้ไขให้เจริญยิ่งขึ้นเป็นลำดับมาตามกาลสมัยนั้น . ก็จำเป็นที่ ต้อง
 เกี่ยช่วย สา อากรทวีขึ้นข้างกว่าแต่ก่อนตามสมควร . แต่ การ ที่ผล
 ประโยชน์รายได้ของแผ่นดินได้ทวีขึ้น . ไม่ใช่ เพราะ ขึ้นภาษีอากร แต่

อย่างเดียวกัน ย่อมเนื่อง มา จาก การ ออก พระราชกำหนดกฎหมายต่างๆ อันเกี่ยว กับ การ เงิน เป็น อาติ นอกจาก นี้ ต้อง นัยว่า การ ที่ได้ จัดระเบียบ การ ปก ครอง ทั่วไปให้ดีขึ้น กว่าแต่ ก่อน นั้น เป็น อัน มาก ส่วน การ ตรวจตราในการ เก็บผล ประโยชน์ ต่าง ๆ นั้น ก็ ดี ว่า ดี ขึ้น ด้วย ทั้ง จำนวน พลเมือง ก็ได้ทวี มากขึ้น เป็น ลำดับ มา แล การ คมนาคม เช่น การ รถไฟ, การ ทาง น้ำ, ทางบก, แล การ ไปรษณีย์ โทรเลข ก็ได้ เจริญ ขึ้น สมควร แก่ เวลา นั้น ด้วย

ใน ปลายปี พระพุทธศักราช ๒๔๕๘ หนี้ ของ ประเทศสยามที่ กู้ จาก เมือง ต่าง ประเทศ คืบ เป็น เงินตรา อังกฤษ เป็น เงิน ๖,๕๘๐,๑๖๐ ปอนด์ เป็น เงิน สยาม ประมาณ ๘๕,๕๔๒,๐๘๐ บาท การ ที่ กู้ เงิน ต่าง ประเทศ มาใช้ เช่น นี้ ย่อม เป็น ประเพณี รัฐบาล ทั่วไป ใช้ อยู่ เป็น ขรรพมา ที่ รัฐบาล ได้ เริ่ม ทดลอง กู้ เงิน ต่าง ประเทศ มา ใช้ นี้ ถ้า จะ เปรียบ กับ รัฐบาล อื่น ๆ แล้ว ก็ นัยว่า เป็น จำนวน เงิน น้อย หรือ หนี้ ของ ประเทศ มี น้อย ที่ สุด ส่วน เงิน ที่ กู้ มา แต่ ต่าง ประเทศ นี้ ก็ เอา มา ใช้ ใน การ สร้าง ทาง รถไฟ แล การ ประปา เช่น ต้น เพื่อ ยำรุง บ้านเมือง ให้ มั่นคง สมบูรณ์ แล ได้ ประชาชน พลเมือง ได้ รับ ความ ผาสุก ยิ่ง ขึ้น เป็น อาติ

การค้าขาย

ภายใน ๒๒ ปี นัย ตั้งแต่ ปี พระพุทธศักราช ๒๔๓๖ เป็นต้น มา สินค้า ที่ ส่ง ออก ไป ต่าง ประเทศ มี ราคา ทวี ขึ้น ตั้งแต่ ๓๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๑๕,๕๐๐,๐๐๐ บาท (กว่า รัชชยะ ๓๐๐) อนึ่ง ราคา สินค้า ต่าง ประเทศ ที่ ได้ นำ เข้า มา ขาย ใน ประเทศ สยาม นั้น ก็ มี ส่วน ทวี ขึ้น

เกือบเท่ากัน ราคาสินค้าขาเข้าที่มากที่สุดนั้น นับว่าในปี พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งเป็นจำนวนเงินถึง ๘๐,๗๘๘,๘๓๘ บาท การค้าขายของประเทศสยามกับต่างประเทศนั้น ย่อมเอาประโยชน์เรือแลทุ่นของต่างประเทศอยู่โดยมาก สินค้าที่ประเทศสยามได้ส่งออกไปขายในนานาประเทศทวีซันตามลำดับเพิ่มขึ้นมากถึงกล่าวมาแล้วนี้ ถ้าคิดเฉลี่ยตามจำนวนพลเมืองแล้ว จะเห็นได้ว่าพลเมืองของประเทศสยามคนหนึ่ง ได้ส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เช่น ราคาคนละ ๕ บาท ๘๐ สตางค์ ทวีซันคนละ ๑๔ บาท ๓๐ สตางค์ หรือได้ทวีซันเกือบร้อยละยี่สิบห้า ทั้งนี้ย่อมเนื่องมาจากเหตุที่บ้านเมืองได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นลำดับมา ส่วนจำนวนเงินที่ใช้จ่ายกันอยู่ในประเทศนั้น ได้ทวีซันตั้งแต่ ๓๖,๐๐๐,๐๐๐ ถึง ๑๐๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท

สินค้าสำคัญที่ส่งออกไปขายในนานาประเทศนั้น มีข้าว, ไม้สัก, พืชผลที่เกิดจากสวน ปลูก, แลโคกระบือ เป็นต้น ส่วนข้อเกิดแห่งโทษร้ายอื่น ๆ ของประเทศนั้น ก็มีอยู่อีกเป็นอันมาก คือ แร่ธาตุ, ค่า ๆ เช่น ทองคำ, ดีบุก, ถ่านหิน, น้ำมันดิบ, เหล็ก, ทองแดง, ตะกั่ว, แร่ต่าง ๆ และ วอลแฟรม, แลพลวง เป็นต้น อนึ่ง แก้วซันมีค่าก็มี เช่น มิสซูล กัญทิม เป็นต้น ในจำพวกโลหะต่าง ๆ นี้ มีแต่แร่ดีบุกแลแร่ วอลแฟรมเท่านั้น ที่มีผู้ขุดขุดมากในมณฑลภาคใต้ จนเป็นสินค้าใหญ่ ในปีพุทธศักราช ๒๔๕๗ รวมดีบุกที่ขุดได้เป็นจำนวน ๑๑๐,๓๒๒ ตัน.

สินค้าสำคัญที่ได้ส่งออกไปขายตามนานาประเทศในปี พ.ศ. ๒๔๕๗

นี้มี รายชื่อ ดังต่อไปนี้ :-

รายชื่อสินค้า	ราคาเงินบาท	ราคาเงิน ปอนด์
ข้าว	๘๕,๓๔๖,๕๗๒	๖,๕๖๕,๑๒๑
ไม้สัก	๕,๐๔๔,๔๕๙	๓๘๘,๐๓๕
ไม้ต่าง ๆ	๗๔๔,๐๒๒	๕๗,๒๓๒
หนังโค กระบือ	๒,๔๖๗,๒๕๘	๑๘๙,๗๘๙
ปลา ต่าง ๆ	๑,๓๕๕,๕๘๖	๑๐๔,๒๗๖
พริกไทย	๑,๐๓๘,๕๔๗	๗๙,๘๘๘
ไหม ต่าง ๆ	๗๒๔,๔๖๑	๕๕,๗๒๗
ไหมทียบ	๓๑๑,๑๘๕	๒๓,๙๓๗
ฝ้าย	๒๒๔,๕๑๙	๑๗,๒๗๐
โค กระบือ	๕๔๑,๖๖๕	๔๑,๖๖๖

สินค้าสำคัญที่ได้ส่งเข้ามา จากนานาประเทศในปีเดียวกัน ก็มี รายชื่อ ดังต่อไปนี้ :-

รายชื่อสินค้า	ราคาเงินบาท	ราคาเงิน ปอนด์
ผ้า ต่าง ๆ ที่ทำด้วย เยื่อใย ต่าง ๆ แล ขนสัตว์	๑๗,๕๕๐,๓๑๕	๑,๓๕๐.๐๒๔
ผ้า ยนิต ต่าง ๆ ที่ทำด้วย ฝ้าย	๒,๐๔๘,๘๔๑	๑๕๗.๕๒๖

รายชื่อสินค้า	ราคาเงินบาท	ราคาเงินปอนด์
เครื่องใช้ต่าง ๆ ทำด้วยโลหะ	๔,๖๘๐,๒๕๔	๓๖๐,๐๑๙
เครื่องจักรต่าง ๆ	๑,๔๕๔,๘๔๘	๑๑๑,๙๑๑
โลหะต่าง ๆ	๖๑๑,๖๔๐	๔๗,๐๕๐
กระสอบป่าน	๔,๔๓๓,๔๔๔	๓๔๑,๐๓๔
น้ำมันที่เกิดจากแร่ธาตุต่าง ๆ	๓,๐๑๔,๑๒๕	๒๓๑,๘๕๕
น้ำมันต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เกิดจากแร่ธาตุ	๑,๓๓๐,๘๓๗	๑๐๒,๓๗๒
ยาสูบต่าง ๆ	๑,๖๓๕,๖๗๐	๑๒๕,๘๒๑
เหล้าขุ่น, เบียร์, แลเหล้าต่าง ๆ	๑,๖๒๙,๐๑๗	๑๒๕,๓๐๙
อาหารแลเครื่องดื่มต่าง ๆ ที่ไม่ ปนแอลกอฮอล์	๑๑,๘๓๖,๔๖๘	๙๑๐,๔๙๘
เสื้อผ้าเครื่องจักสานต่าง ๆ	๑,๑๓๐,๕๗๑	๘๖,๙๖๗
ไม้ต่าง ๆ	๑,๑๓๐,๓๘๑	๘๖,๙๕๒
ภาชนะต่าง ๆ ที่ทำด้วยหินปูนม้า (เช่น ซาม) แลที่ทำด้วยหินเหนียว	๑,๐๑๕,๒๕๐	๗๘,๐๙๖
ยาต่าง ๆ	๙๑๗,๗๓๓	๗๐,๕๙๕
ทองใบ	๓,๐๔๔,๘๕๒	๒๓๔,๒๒๐
เนื้อเงินแลเงินตราต่าง ๆ	๓,๖๗๐,๑๙๙	๒๘๒,๔๐๐
ฝิ่น	๒,๘๙๑,๐๓๗	๒๒๒,๓๘๗

นอกจากนี้ยังมีสินค้าที่ส่งเข้ามาขาย และจำหน่ายออกไปทาง
 ขกทางเซกตร์แดนเมืองพม่า, เจียวแลเมืองยูนนาน (จีน) แล เมืองญวน
 อีกด้วย ตามรายงานสินค้าเข้าออกทางขก ระหว่างประเทศ
 สยามแลเมืองพม่า นั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ สินค้าขาออกเป้นราคา
 ๖,๐๐๔,๐๒๙ รูปี (ประมาณ ๕,๓๑๓,๓๐๐ บาท) สินค้าขาเข้าเป้น
 ราคา ๔,๓๘๔,๐๑๗ รูปี (ประมาณ ๓,๘๗๙,๖๐๐ บาท) สินค้า
 เหล่านี้รวมทั้งที่เป็นสิ่งของทองเงินรูปพรรณต่าง ๆ นี้ด้วย

การทำนา

ใน ๒๒ ปีที่ล่วงแล้วมานี้ การทำนาได้เจริญขึ้นตามลำดับ
 ดังนี้ คือ เมื่อปี ๒๔๓๖ มีนาอยู่ประมาณ ๗,๓๐๐,๐๐๐ ไร่ ใน
 ปี ๒๔๕๙ จำนวนนาได้ทวีขึ้นเป้น ๑๓,๒๑๕,๐๐๐ ไร่ จำนวนเข้าที่ทำได
 นี้ได้ทวีขึ้น ตั้งแต่ ๓๑,๐๐๐,๐๐๐ ถึง ๗๑,๐๐๐,๐๐๐ หาบ จำนวน
 เข้าที่ส่งออกไปยังต่างประเทศนี้ได้ทวีขึ้น ตั้งแต่ ๘,๐๐๐,๐๐๐ ถึง
 ๑๙,๐๐๐,๐๐๐ หาบ ราคาเข้าทวีขึ้นตั้งแต่หาบละ ๓ บาท ๓๐ สตางค์
 ถึงหาบละ ๕ บาท

มาตรการวัดชั่งตวง

ในการที่จะนำ มาตรการวัดชั่งตวงแบบเมตริกมาใช้ ในประเทศสยาม
 นี้ รัฐบาลก็ได้เป็นอันตกลงว่าจะใช้แล้ว แลในกระทรวงตะบวงการ
 ต่าง ๆ ก็ได้ใช้มาก ขึ้นเป้นลำดับมา ส่วนแบบค้วอย่างเครื่องวัด
 ชั่งตวงนั้น กระทรวงซึ่งเป้นเจ้าหน้าที่ก็ได้จัดหาไว้พร้อมแล้ว เว้น

แต่ยังไม่ได้ประกาศใช้ให้เป็นอันถูกต้องตามกฎหมายเท่านี้ จึงได้
 เทียบ มาตรา วัต ซึ่ง ดวงอย่างเก่าซึ่งใช้กันอยู่ทั่วไปนั้นไว้ในที่นี้ด้วย อัตรา
 อย่างเก่า นั้น ก็มีกฎหมายบังคับไว้ประการใดไม่ เพราะเหตุฉะนั้นจึงมี
 เครื่อง วัต ซึ่ง ดวง ที่ ต่าง กันใช้แพร่หลายอยู่หลาย อย่าง

มาตรา วัต ซึ่ง ดวง แยกเก่าเทียบกับ แยก เมตริก มีดังนี้

๑ นิ้ว			ประมาณ	๒๑	มิลลิเมตร
๑๒ นิ้ว = ๑ คืบ			„	๒๕๐	„
๒ คืบ = ๑ ศอก			„	๕๐๐	„
๔ ศอก = ๑ วา			„	๒	เมตร
๒๐ วา = ๑ เส้น			„	๔๐	„

ตาม มาตรา วัต ซึ่ง ดวง แยกเก่า แล แยกเมตริก ที่ได้ เทียบให้ เห็นนี้
 จะ เห็นได้ ว่า การที่ จะ คิด มาตรา อย่างเก่า ให้ เป็น แยกเมตริก นั้น เป็น
 การง่าย คาย

มาตรา วัต เนื้อที่ จัตุรัส

๑๖ ตารางศอก = ๑ ตารางวา หรือ	๔ ตารางเมตร
๑๐๐ ตารางวา = ๑ งาน	๔๐๐ „
๔ งาน = ๑ ตารางเส้น	๑,๖๐๐ „
๑ ตารางเส้น = ๑ ไร่	

ไร่หนึ่งเป็นมาตรา ของ การ วัต เนื้อที่ ดิน ใน ประเทศ สยาม คำ ที่
 เรียกว่า “แอร์” เป็นมาตรา ของ การ วัต เนื้อที่ ดิน อย่าง หนึ่ง ใน แยก
 เมตริก แล เท่า กับ เนื้อที่ ๒๕ ตารางวา หรือ ๑๐๐ ตารางเมตร

อัตราเครื่องตวง

อัตราเครื่องตวงนี้ ยังใช้แตกต่างกัน อยู่โดยมาก แต่อัตรา
ที่ใช้กัน อยู่ทั่วไป มีอยู่ดังนี้ :-

- ๑ ทะหนาน เท่ากับ $\frac{๑๘๔}{๒๐}$ ของ ลิเตอร์
๑ ถัง ประมาณ ๑๘ ลิเตอร์
๑ เกวียน เท่ากับ เข้าเปลือก ๑๖ หาบ หรือ เข้ากลอง ๒๒ หาบ
หรือ เข้าสาร ๒๓ หาบ
๘๐ สัก หรือ ๑๐๐ ถัง เท่ากับ ๑ เกวียน

มาตราชั่ง

- ๑ บาทหนัก ๑๕ แกรม
๑ ตำลึง (๔ บาท) .. ๖๐ ..
๑ หาบหนัก ๖๐.๔๘ กิโลแกรม หรือ เท่ากับน้ำหนัก $๑๓๓\frac{๑}{๓}$ ปอนด์
หรือ เท่ากับ ๑๐๐ ชั่งจีน คิด ๑ $\frac{๑}{๓}$ ปอนด์ต่อชั่ง ซึ่งเป็นอัตราสำหรับใช้
ชั่งสินค้าต่างๆ ทั่วไป

เงินของประเทศสยาม

เงินของ ประเทศ สยาม ที่ใช้ อยู่ นั้น ได้กำหนด ราคา ตาม ราคา ทอง เป็น
หลัก เพื่อให้ สอดคล้องแก่ การ ค้าขาย รัฐบาล ได้ ทำ เงิน เหรียญ บาท ขึ้น
ใช้ ซึ่ง ได้ กำหนด ราคา แลก เปลี่ยน ไว้ ๑๓ บาท ต่อ ๑ ปอนด์ อังกฤษ
(อัตรา กระทรวง พระคลัง) แต่ ราคา แลก เปลี่ยน ของ แขนง ก่อ มขึ้น ลง
บ้าง เล็ก น้อย ตาม เวลา เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘
เงิน ปอนด์ ที่ รัฐบาล มี ไว้ เป็น จำนวน ๑,๐๘๘,๐๐๑ ปอนด์ สำหรับการ ใช้

มาตราทองคำ เงินบาทหนึ่งแบ่งออกเป็น ๑๐๐ สตางค์ เงินตราและ
สตางค์ที่ใช้อยู่นั้นมีดังนี้.—

๑ สตางค์ (ทองแดง), ๕ สตางค์, และ ๑๐ สตางค์ (นิเกอล),
๒๕ สตางค์, ๕๐ สตางค์, และ ๑ บาท (เงิน) ๒๕ สตางค์เรียกว่า สลึง
หนึ่ง และ ๕๐ สตางค์ ๒ สลึง พระราชบัญญัติมาตราทองคำ ได้
กำหนดราคาเหรียญทองทศเหรียญหนึ่ง เป็นราคา ๑๐ บาท แต่ยังมี
มิได้ประกาศให้ใช้ เงินธนบัตรที่ใช้อยู่นั้น มีธนบัตรราคาใบละ ๕ บาท
อย่างหนึ่ง, ๑๐ บาท อย่างหนึ่ง, ๒๐ บาท อย่างหนึ่ง, ๑๐๐ บาท
อย่างหนึ่ง, และราคาใบละ ๑,๐๐๐ บาท อย่างหนึ่ง, ส่วนธนบัตร
ที่รัฐบาลจ่ายออกใช้นั้น จนถึงเดือนพฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๘
มีจำนวน ๓๕,๖๔๖,๗๐๕ บาท เงินเหรียญบาทนั้นได้จัดทำขึ้นที่กรม
กษาปณ์สิทธิการ

การวัดลมอากาศแลฝน

ความร้อนหนาวของอากาศในกรุงเทพฯ และจำนวนน้ำฝนที่ตกนั้น
ในเวลา ๑๓ ปีที่ล่วงมาแล้วนี้ ตามรายงานที่ได้วัดตรวจตราไว้
นั้น ปรากฏว่า หลอด ปรอท สำหรับวัด อากาศ ร้อนหนาวที่แขวนไว้ในร่ม
นั้น อย่าง ปานกลางเพียง ๘๒ ดีกรีเศษ ๘ ฟาเรนไฮต์ เท่ากับ ๒๘
ดีกรีเศษ ๓ เซนติเกรด อย่าง ร้อนที่สุด ๑๐๖ ดีกรีฟาเรนไฮต์ เท่ากับ
๔๑ ดีกรีเศษ ๑ เซนติเกรด อย่างหนาวที่สุด ๕๒ ดีกรีฟาเรนไฮต์
เท่ากับ ๑๑ ดีกรีเศษ ๑ เซนติเกรด

ส่วน การ วัด น้ำฝน ในเวลา ๑๓ ปี นั้นปรากฏว่า อย่าง ปานกลาง ๕๖ นิ้ว อังกฤษ เศษ ๒๔ เท่ากับ ๑,๔๒๘ มิลลิเมตร เศษ ๕, อย่าง มาก ที่ สุด ไท ๒๔ ชั่วโมง ๕ นิ้ว อังกฤษ เศษ ๓๕, เท่า กับ ๑๓๕ มิลลิเมตร เศษ ๙, ฤดูฝนนี้ ตั้งแต่ ต้น ต้น แต่ เดือน พฤศจิกายน ถึง พฤศจิกายน ที่ เย็น ที่ ที่ สุด ไม่มีฝน เป็นเวลาเหมาะ สำหรับ เก็บ ทรง สดวก แล สบาย ที่ นั้น คือ ใน เดือน ธันวาคม, มกราคม แล กุมภาพันธ์

ปฏิทิน

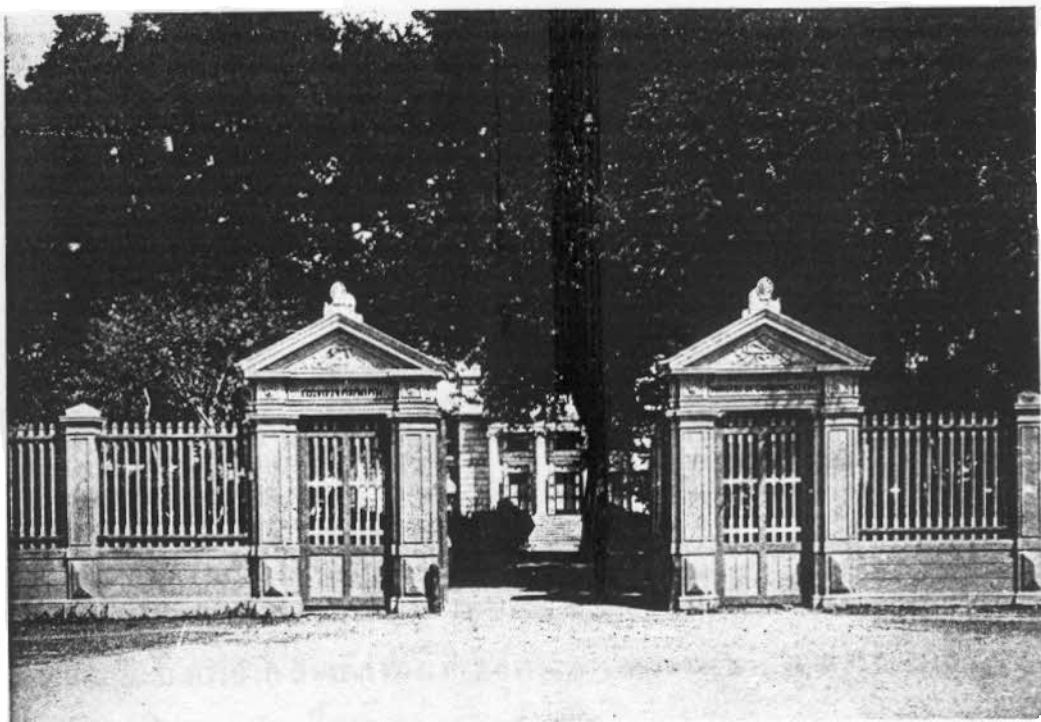
การ นับ วัน เดือน ปี นั้น นับ แล คำนวณ ตาม สุริยคติ ปีใหม่ นี้ ตั้งแต่ ต้น ต้น ตั้งแต่ วันที่ ๑ เมษายน ส่วน คักราช นี้ใช้ พระพุทธจักราช นับ ตั้งแต่ วันที่ พระ สมณะ โคตม เสด็จ เข้า สู่ พระปริณิพาน เป็น ต้น มา ซึ่ง ในปี นี้ เป็น ปี ๒๔๕๙ ซึ่ง ปฏิทิน ที่ นับ แล คำนวณ ตาม จันทรคติ นี้ ทาง ฝ่าย พุทธจักร ก็ ยัง ใช้ กัน อยู่

การศึกษา

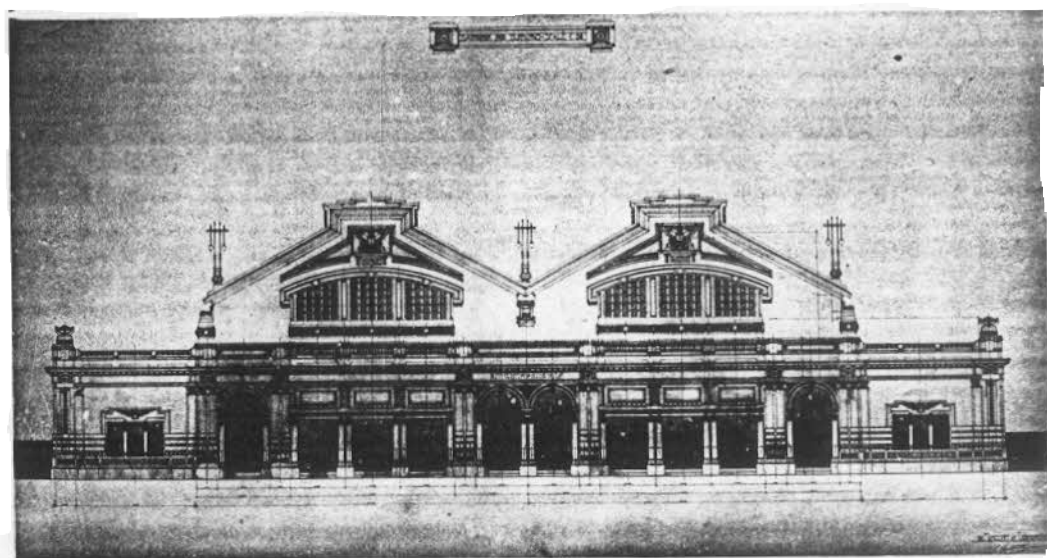
การ ศึกษา นั้น ใน โบราณ สมัย วัค ต่าง ๆ เช่น ที่ สังก สอน หนังสือ แล วิชาการ ต่าง ๆ คล้าย กัน กับ ใน ประเทศ ยุโรป พระภิกษุ สงฆ์ เป็น ครู ผู้ สังก สอน บรรดา ชาย หมู่ ไม่ ว่า ชั้น ไต ณะ ภู ล ไท เมื่อ มี อายุ ครบ ๒๑ ปี โดย บริบูรณ์ แล แล้ว ตาม ธรรมเนียม จะ อุปสมบท เป็น พระภิกษุ สงฆ์ ใน พระ บวร พุทธศาสนา อย่าง น้อย ก็ เพียง หัก หนึ่ง พรรษา ธรรมเนียม นี้ ยัง นิยม ใช้ กัน อยู่ เสมอ มา ใน เวลา ที่ บวช เป็น พระ อยู่ นี้ เขา เรียน หนังสือ แล ธรรมวินัย ตาม สมควร ด้วย เหตุ นี้ คน ที่ อ่าน หนังสือ ไม่ ออก จึง มี น้อย ใน เวลา นี้ ถึง แม้ ว่า การ ศึกษา นี้ ใต้ ฟ้า ว่าง ระเบียบ ใหม่ ตาม กาล นิยม

แล้ว ก็... แต่ วัด ต่าง ๆ นั้น ก็ ยังคง เป็น สถานที่ สัก สอน อัน สำคัญ อยู่ เหมือน กัน

โรงเรียน นั้น แบ่ง เป็น ๒ ชนิด คือ โรงเรียน รัฐบาล แล โรงเรียน
เซลย คัก กี้ โรงเรียน รัฐบาล นั้น คือ โรงเรียน ที่ รัฐบาล ออก ทูน รอน
ออก ทูน มี โรงเรียน ปดุม, มัจยม, แล ออกม เช่น กัน มี นักเรียน รวม
๒๗,๘๐๗ คน โรงเรียน เซลย คัก กี้ นั้น ได้รับความ บำรุง จาก เงิน ที่ เรีย
ร่าย ได้ จาก พลเมือง ใน ท้อง ที่ นั้น หรือ ตาม ที่ ครู จะ เก็บ ค่า เล่าเรียน จาก
นักเรียน ที่ เล่าเรียน อยู่ใน โรงเรียน เหล่า นั้น ได้ โรงเรียน เซลย คัก กี้ เหล่า นี้
ตาม จรรยา ตา เป็น โรงเรียน ชั้น ปดุม ศึกษา เช่น กัน มี นักเรียน ๑๐๐,๑๗๕
คน นอกจากนี้ ใน จำนวน วัด ๑๓,๒๗๗ วัด ซึ่ง มี อยู่ใน ประเทศ สยาม
นั้น ไม่ มี วัด ที่ เป็น ที่ ตั้ง โรงเรียน ตาม แบบ ของ กรม ศึกษาธิการ ที่ ได้
กล่าว มา แล้ว ๑,๐๗๓ วัด นั้น ยังมี วัด ต่าง ๆ ที่ มีการ สอน หนังสือ
ตาม แบบ วัด อีกร ๘,๗๓๗ วัด พระ สงฆ์ ใน วัด เหล่า นั้น เอง เป็น ครู สอน
ศิษย์ ของ ตน ด้วย เหตุ นี้ ก็ พอ จะ เห็น ได้ ว่า การ ศึกษา ของ คน นั้น ได้
ได้รับความ อุปถัมภ์ บำรุง อัน ดี อยู่ แล้ว แล จำนวน นักเรียน นั้น ก็ ทั่วไป มาก
ขึ้น ทุก ที่ ด้วย มี ผู้ ชอบ ส่ง บุตร หลาน ไป เล่าเรียน กัน มาก การ ศึกษา
วิชา ชั้น สูง ขึ้น ไป นั้น ก็ มีความ ต้อง การ อยู่ มาก แต่ กระจ่าง ทะยวง
การ บ้าง กระจ่าง ค่าง ก็ มี โรงเรียน สำหรับ ให้ กุลบุตร ได้ เล่าเรียน ศึกษา
วิชา ชั้น สูง เพื่อ เข้า รับ ราชการ ใน กระจ่าง ต่าง ๆ เช่น โรงเรียน ทหาร
บก, ทหาร เรือ, โรงเรียน กฎหมาย, โรงเรียน แพทย์, โรงเรียน วิชา
ราชการ พลเรือน, โรงเรียน พาณิชการ แล โรงเรียน เพาะช่าง เป็น อาทิ ส่วน

๑. ประตูวัง คมพาศม

๒. สถานีรถไฟ หลวง สายใต้. กรุงเทพฯ ฯ

ในโรงเรียนข้าราชการพลเรือนนั้น ในเวลานี้ มีการฝึกหัดสั่งสอนอยู่ ๓ แผนก คือ แผนกชั้นตรีศึกษา ๑, ตรีศึกษา ๑, รัฐประศาสนศึกษา ๑, โรงเรียนนี้ก็คือโครงของมหาวิทยาลัย ซึ่งจะได้มีสืบต่อไป ในภายหน้านั้น หนึ่งในที่ดินอันกว้างใหญ่เหมาะแก่การสร้างมหาวิทยาลัยนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดพระราชทานให้ตัวตึกใหญ่ที่จะเป็นมหาวิทยาลัยสืบต่อไป ที่กำลังก่อสร้างอยู่ ก็จนสำเร็จอยู่แล้ว

ในที่สุดนี้ควร จะกล่าวถึงโรงเรียนมหาดเล็กหลวง อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งเวลานี้กำลังปลูกสร้างอยู่นั้น โรงเรียนนี้เช่นพยานให้เห็นในพระมหากรุณาธิคุณที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเปี่ยมพระเดชพระคุณแผ่ในความเจริญของการศึกษาอยู่ มากเพียงใด

อันมหาวิทยาลัยแลโรงเรียนซึ่งกล่าวมาว่า กำลังก่อสร้างอยู่นั้น เมื่อแล้วเสร็จ จะเป็นสถานที่อย่างแยบคายโบราณอันดีที่ สุด ซึ่งภายในทำ ตามแบบอย่างใหม่ที่ นิยมกัน อยู่ในสมัยปัจจุบันนี้

การป้องกันรักษา

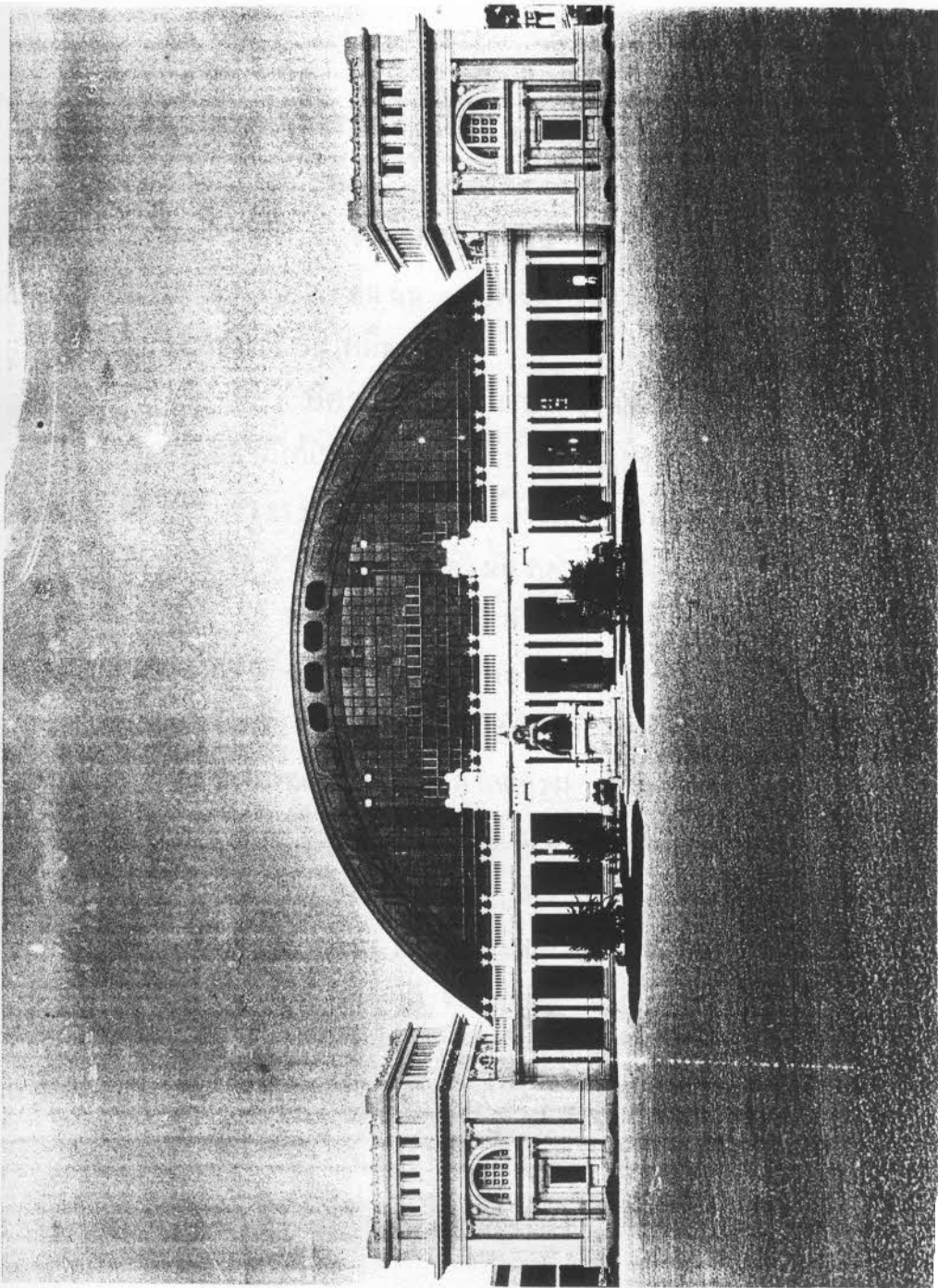
พระราชบัญญัติ ลักษณะ เกณฑ์ ทหาร นั้น ได้ประกาศใช้ทั่วพระราชอาณาจักร เวลา รัช ราชการในกองประจำการ นั้น มีกำหนด ๒ ปี ในราชการฝ่ายทหาร นั้น เจ้าหน้าที่ของ กองทัพบกได้ จัด การ อย่างเคร่งครัด เมื่อมี ราชการ ทักษิ ก ก็พร้อมที่จะ ทำ การ ตามหน้าที่ได้ อย่างดี กำลังของ กองทัพบก นั้น มี ๑๐ กองพล และ จัดเป็น กองทัพ น้อย ๓ กองทัพ เป็น กองพล อิศร ๑ กองพล ในกรุงเทพฯ มีโรงเรียนนายร้อย ซึ่ง เป็

สำนักนี้ ที่ศึกษาวิชา การ ทหาร ยก สำหรับ ผู้ที่ จะ เปน นายทหาร ชั้น
 สัญญาบัตร แล นาย ทาย ส่วนโรงเรียนนายสิบ นั้น มีอยู่ ตามกรมทหาร
 นอก จาก นี้ ยังมี โรงเรียนแม่ปืน แล โรงเรียน ปืนใหญ่ สำหรับนายทหาร
 ชั้นสัญญาบัตร ด้วย ใน การ บำรุง กำลัง ร่างกาย ทหาร ให้ แข็ง แรง แล
 ฝึก ชวย นั้น เจ้าหน้าที่ คอยเอาใจใส่ ตรวจ ควบคุม อย่าง กวดขัน เครื่อง
 อาวุธยุทโธปกรณ์ นั้น เปน ของ ที่ นิยม ใช้ กัน ใน สมัย นี้ ทั้ง สิ้น ใน ที่ ใกล้
 เคียง กรุง เทพ ๆ นั้น มี โรง ทำ กระสุน ปืน อยู่ แห่ง หนึ่ง นายทหาร ที่
 เปน ผู้ ชี้ คับ การ แล ควบคุม ใน กอง บิน นั้น ได้ ฝึก หัก มา แต่ ประเทศ ยุโรป

ฝ่าย กองทัพ เรือ มี ทหาร เรือ ประจำ การ ๕,๐๐๐ คน มี ทหาร
 กองหนุน ๒๐,๐๐๐ คน มี เรือ ปืน ๔ ลำ เรือ พิฆาต คอปีโต ๒ ลำ แล
 เรือ คอปีโต ๔ ลำ ส่วน ความ มุ่งหมาย ที่ จะ ฝึก กองทัพ เรือ นั้น ก็ มุ่งหมาย
 จะ ให้ เปน อย่าง ดี แล เพียง พอ ตาม หน้า ที่ ใน เวลา ที่ มี การ สงคราม โรงเรียน
 ทหาร เรือ นั้น มี หลัก สุตว์ อย่าง ดี แล เพียง สำหรับ ราชการ ทหาร เรือ

ส่วน กรม สรรพาวุธ แล เรือ นั้น ก็ เพียง พอ ที่ สามารถ จะ ซ่อมแซม
 รักษา เรือ รวต่าง ๆ เรือ บรรทุก ทหาร แล เรือ ราชการ อื่น ๆ อีก ถึง ๑๐
 ลำ เศษ นั้น ได้

อนึ่ง ราช นาวี สยาม คม ซึ่ง ได้ ตั้ง ขึ้น ก็ มุ่งหมาย จะ เคื้อนใจ ชน ชาว
 สยาม ทั่วไป ให้ เห็น ความ สำคัญ แล ความ จำ เปน ใน การ บัอง กัน รักษา พระ
 ราช อาณา เซตว์ ทาง ฝาย นี้ เพื่อ ชัก รุง แล ปลุก ใจ ชาว ไทย ให้ รู้ จัก รัก ซาติ
 แล เมือง ไทย อัน เปน บ้าน เกิด เมือง บิทร แล รู้ จัก หน้า ที่ ของ คน ที่ ควร ฉลอง
 คุรุ ซาติ แล บ้าน เมือง ของ ตน อย่าง ไต นั้น

๓. สถานีรถไฟหลวง สายเหนือ. กรุงเทพฯ

พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว อันทรง พระคุณ ธรรมอัน ประเสริฐ ของ
 เราได้ทรง ตั้ง กอง เลือป่า ขึ้น แล การ ตั้ง กอง เลือป่า นั้น ก็ได้ แพร่ หลาย
 ตลอดไปทั่ว พระราช อาณาเขตร์ โดย เร็ว พลัน อนึ่ง ลูก เลือที่ ได้ ทรง พระ
 กรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ ตั้ง ขึ้น นั้น ก็ได้ รับ ความ ขุด ฝักรัก บำรุง ของ ประชา
 ชน พลเมือง ทั่วไป โดย เร็ว เหมือน กัน

อัตราไปรษณีย์แลโทรเลข

ประเทศ สยามได้เข้า สากลไปรษณีย์ สมาคม ตั้ง แต่ ปี พ.ศ. ๒๔๒๘
 เพราะฉะนั้น อัตราค่า ธรรมเนียมไปรษณีย์ ใน ระหว่าง ประเทศ สยาม แล นานา
 ประเทศที่เข้า อยู่ใน สากลไปรษณีย์ แล้ว นั้น คล้าย คลึง กัน การไปรษณีย์ไป
 ต่าง ประเทศ นั้น จะ ฝาก เงิน ทางไปรษณีย์ ธรรมดา ซึ่งมี จำนวนเงินไม่ เกิน
 กว่า ๔๐ ปอนด์, ๑๐๐๐ แฟรงค์, ๘๐๐ มาร์ค, ๔๐๐ เหรียญแมกซิกัน,
 หรือ เหรียญ สิงคโปร์, ไป ยัง นานา ประเทศได้ ห่อ วัตถุ ที่ ส่ง ทางไปรษณีย์
 วัตถุ นั้น จำกัด น้ำหนัก เพียง ๕ กิโลแกรม หรือ ๑๑ ปอนด์ แต่ เมือง
 ฝรั่งเศส แล อินโดจีนานั้น มี น้ำหนัก จนถึง ๑๐ กิโลแกรม ก็ ส่ง ได้

ดวงตราไปรษณีย์ที่ ออก ใช้ อยู่ นั้น มี ราคา ต่าง กัน ดังนี้ ๒ สตางค์,
 ๓ สตางค์, ๕ สตางค์, ๑๐ สตางค์, ๑๕ สตางค์, ๑ บาท, ๒ บาท,
 ๓ บาท, ๕ บาท, ๑๐ บาท, แล ๒๐ บาท,

หนังสือ ปกติ ของ ผนึก ธรรมดา ฝาก ถึง ผู้รับ ซึ่ง อยู่ใน แขวง จังหวัด เดียว
 กัน ต้อง ปิด ดวง ตรา ค่า ธรรมเนียม ๕ สตางค์ ทุก น้ำหนัก ๑๕ แกรม
 ฝาก ไป ต่าง หัวเมือง ใน พระราช อาณาเขตร์ สยาม ต้อง ปิด ดวง ตรา

ค่าธรรมเนียม ๑๐ สตางค์ ทุก หน้าหนัก ๑๕ แกรม

ฝาก ออกไป ยี่ง นานา ประเทศ ต้อง ปิดดวงตรา ค่าธรรมเนียม
๑๕ สตางค์ ใน หน้าหนัก ๒๐ แกรม แรก ต่อไป ต้อง เสีย ค่าธรรมเนียม
๑๐ สตางค์ ทุก ๆ ๒๐ แกรม หรือเศษของ ๒๐ แกรม,

ค่าธรรมเนียม สำหรับ หนังสือ จดทะเบียน ฝาก ถึง ท่าบไลโต ๆ ต้อง
ปิดดวงตรา ค่าธรรมเนียม เพิ่มอีก ๑๕ สตางค์

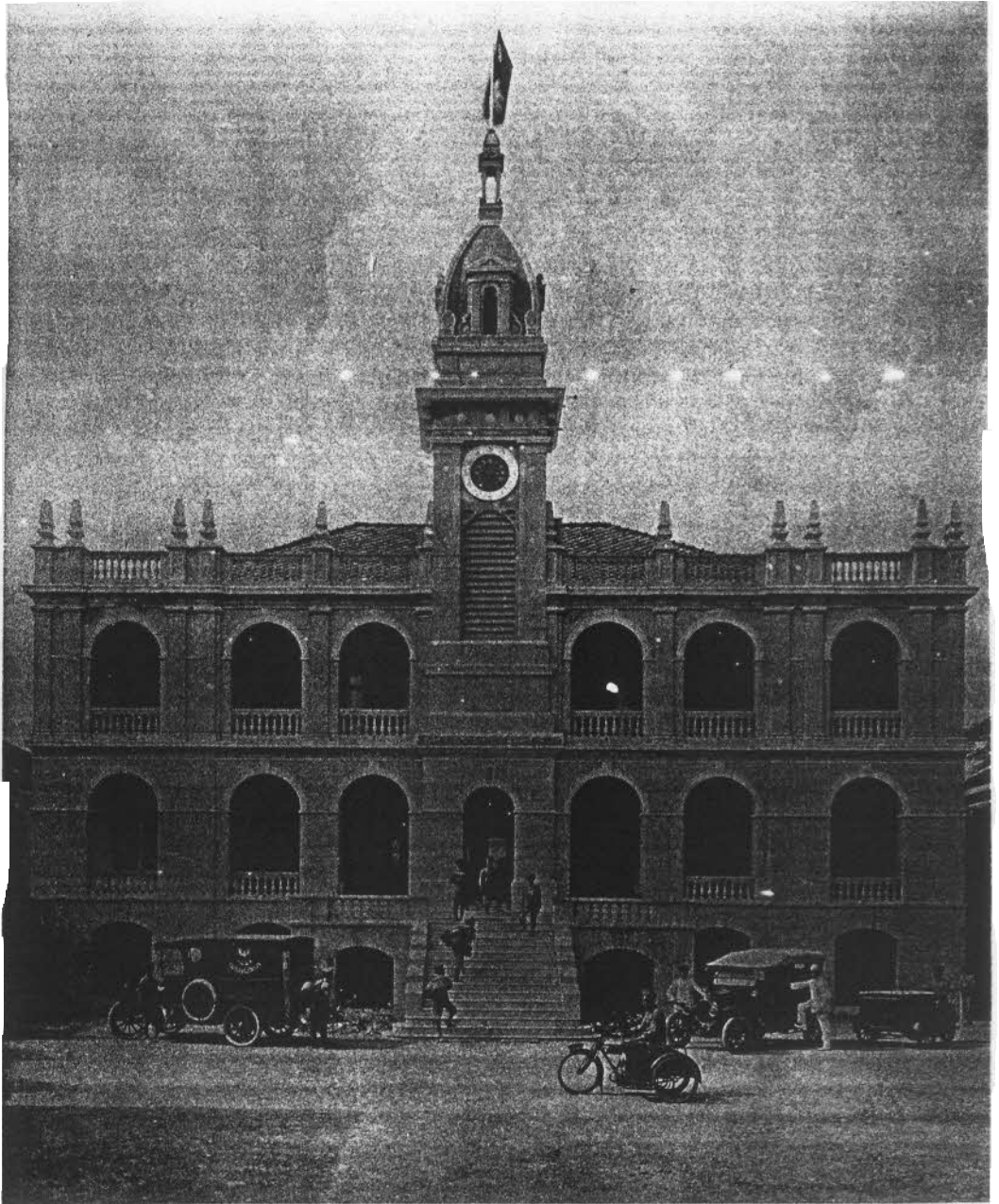
ไปรษณีย์บัตร ที่ ส่งไปมา ใน จังหวัด เดียวกัน ราคา แผ่น ละ ๒ สตางค์
ส่งไปต่าง หัวเมือง ใน พระราชอาณาเขตร์ ราคา แผ่น ละ ๓ สตางค์
ส่งไป ยี่ง นานา ประเทศ ราคา แผ่น ละ ๕ สตางค์ ถ้า มี ทบย ทั่วย
ราคา แผ่น ละ ๑๐ สตางค์

อัตรา ค่าธรรมเนียม ส่ง หนังสือ พิมพ์ ต่าง ๆ ดังนี้
ส่ง ถึง ผู้รับ ซึ่ง อยู่ใน แขวง เมือง เดียวกัน หรือ ตาม หัวเมือง ใน
พระราชอาณาจักร สยาม ต้อง ปิดดวงตรา ค่าธรรมเนียม ๒ สตางค์
ทุก หน้าหนัก ๕๐ แกรม

ส่ง ออกไป ยี่ง ต่างประเทศ ต้อง ปิดดวงตรา ค่าธรรมเนียม ๓ สตางค์
ทุก หน้าหนัก ๕๐ แกรม

อัตรา ค่าโทรเลข ใน พระราชอาณาจักร สยาม ใน ๑๐ คำแรก หรือ
น้อย กว่า เป็น เงิน ๑ บาท คำต่อ ๆ ไป คิด คำ ละ ๑๐ สตางค์

โทรเลข ที่ จะ มี ไป ยี่ง ทวีป ยุโรป (เว้น ประเทศ รัสเซีย แล เดอร์กี)
มี อัตรา ต่าง กัน ตั้งแต่ คำ ละ ๑ บาท ๕๐ สตางค์ ถึง ๓ บาท
๔๐ สตางค์ แล้วแต่ จะ ส่งไป โดย ทาง สายใด

ที่ทำการกรมไปรษณีย์โทรเลข

ทางรถไฟ

นอกจากทางขนาดกว้าง ๑ เมตร ของบริษัท ซึ่งมีอยู่เพียง ๑๐๖ กิโลเมตร นั้น ทางรถไฟในประเทศไทยทั้งสิ้น เป็นของรัฐบาล คือ ทางรถไฟหลวง สายเหนือ ๑ แลทางรถไฟหลวง สายใต้ ๑ ทางรถไฟสายเหนือ นั้น เป็นทางขนาดกว้าง ๑.๕๐ เมตร ทำขึ้นไปทางพระราชอาณาเขต ภาคเหนือแลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนทางรถไฟหลวงสายใต้ ซึ่งเป็ทางขนาด ๑ เมตร นั้น ทำลงไปทางพระราชอาณาเขตภาคใต้ เป็นทางรถไฟในระหว่างกรุงเทพฯ กับเมืองปิ้งแลเมืองสิงคโปร์ ทางทิศใต้ แลเมืองพม่าทางทิศเหนือ

ทางรถไฟหลวงสายเหนือที่ไต่เปิดรับคนโดยสารแล้วในเวลานี้ เป็นทางยาว ๘๔๘ กิโลเมตร แลที่กำลังก่อสร้างอยู่อีก ๗๓ กิโลเมตร ทางสายนี้มีทางแยกต่าง ๆ ดังนี้ ทางตะวันออกเฉียงเหนือแยกไปยังฉะเชิงเทรา ทางตะวันออกเฉียงเหนือแยกไปยังนครราชสีมา, ทางตะวันตกเฉียงเหนือแยกไปยังสวรรคโลกย์ ทางเหนือผ่านนครลำปาง, นครลำพูน, ถึงนครเชียงใหม่เป็นสุดทาง สถานีใหญ่ต้นทางนี้ ตั้งอยู่ที่ตำบลหัวลำโพงนอกฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของลำแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากทางสายแยกแลสายกลางที่กล่าวมาแล้วนี้ ยังมีทางแยกลงไปยังตำบลช่องนนทรีถึงลำแม่น้ำเจ้าพระยา เช่น สถานีริมแม่น้ำด้วย อีกแห่งหนึ่ง

ทางรถไฟหลวงสายใต้นั้น สถานีใหญ่ต้นทาง ตั้งอยู่ที่ปากคลองบางกอกน้อย ฝั่งตะวันตกแห่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทางสายนี้ไต่ทำต่อลงไปจากทางรถไฟสายเพชรบุรีซึ่งไต่สร้างไว้ก่อน แลได้เปิดรับคนโดยสาร

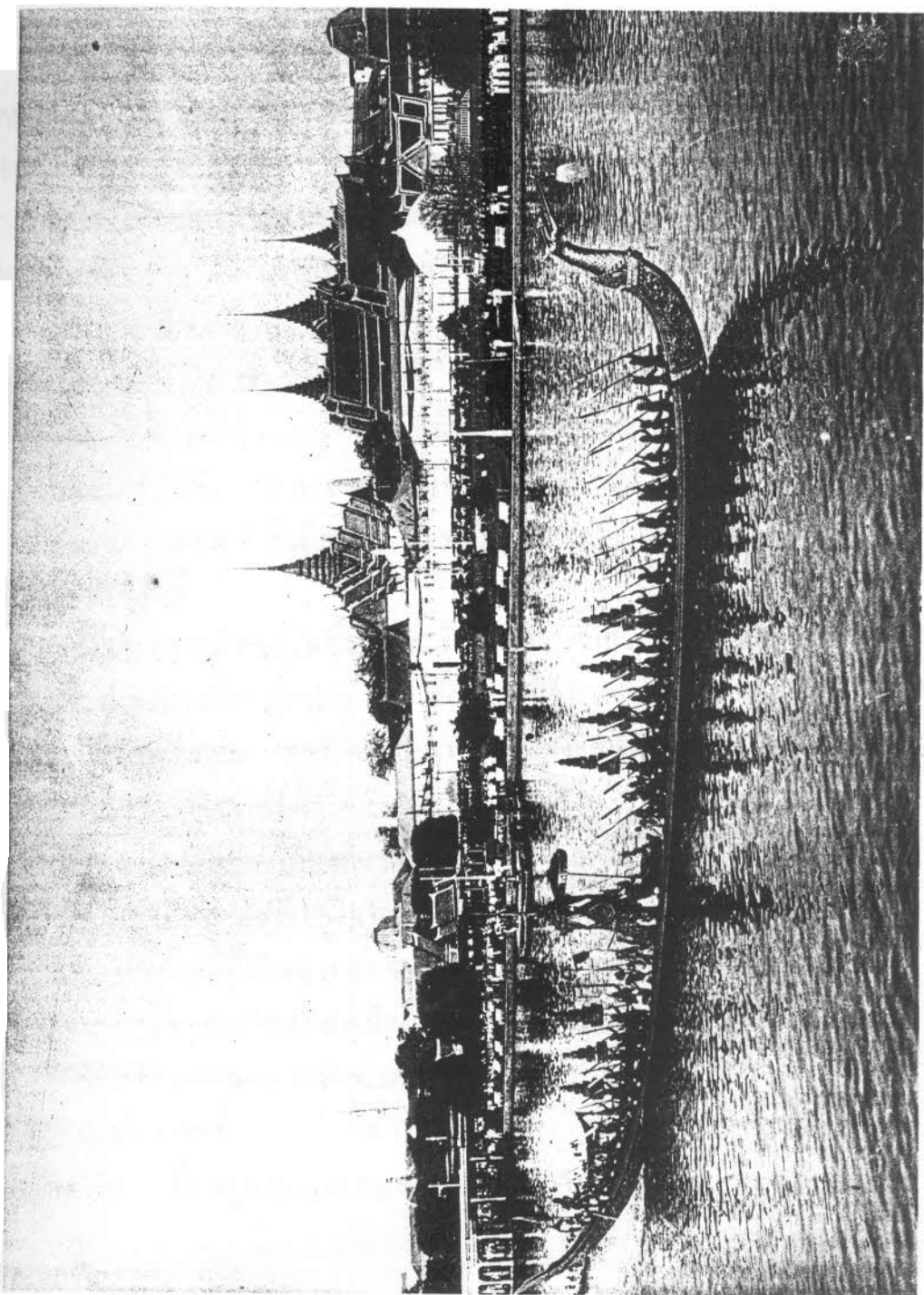
แล้วเมื่อปี พระพุทธศักราช ๒๔๔๖. ทาง รถไฟ หลวง สายใต้^{นี้} จะได้ ทำ
ลงไป เชื่อม ต่อ กับ ทาง รถไฟ ของ ประเทศ เฟเตอร์เรเต็ค มาเล สะเท็ค ทั้ง ทาง
ฝ่าย ทวัน ออก แล ทวัน ตก ใน แหลม มลายู คือ ข้าง ทวัน ออก จะได้ เชื่อม
ต่อกัน ที เซทร์ แคน เมือง กลันตัน แล ข้าง ทวัน ตก ที เซทร์ แคน เมือง เคคา
ส่วน ที จังหวัด ครั้ง นั้น ก็ เปน สถานี ปลาย ทาง แห่ง หนึ่ง ของ ทาง รถไฟ
สาย นี้ จาก ท่า เรือ ที จังหวัด ครั้ง นั้น เรือ กลไฟ ที เติง อยู่ใน เวลา นี้
จะ เติง ถึง ปีนัง ไค ใน ๑๖ ชั่วโมง

จาก เพ็ชรบุรี ไป ทาง รถไฟ สาย นี้ ตก ลง ไป ทาง ทิศ ไค ผ่าน ขาง
ตะพาน, ชุมพร, หลัง สวน แล สุราษฎร์ธานี เมื่อ ถึง ท่ง สง แล แยก
ออกไป เปน สอง ทาง ทาง หนึ่ง แยก ไป ทาง ทวัน ตก ย้ง ครั้ง ส่วน ทาง
ทวัน ออก นั้น ผ่าน ทาง ที แยก ไป ย้ง นคร ศรีธรรมราช, พัทลุง, อู่ตะเภา, ยะลา
แล ะแะ ทาง สาย แยก นคร นั้น ยาว เพียง ๓๖ กิโลเมตร

ที คำบล อู่ตะเภา นี้ มี ทาง แยก ไป ย้ง ย้ง ทวัน ตก แห่ง แหลม มลายู
ผ่าน เมือง เคคา ทาง หนึ่ง ยาว ๔๘ กิโลเมตร แล แยก ลง ไป ย้ง สงขลา
อีก ทาง หนึ่ง ยาว ๒๘ กิโลเมตร

ทาง รถไฟ สาย ไค ที สร้าง ขึ้น เพื่อ ยำรุง ย่าน เมือง ให้ เจริญ แล เพื่อ
ให้ ไป มา ได้ ตรง ใน ระหว่าง กรุง เทพ ๑ กับ มณฑล ต่าง ๆ ใน พระราชอาณา
จักร ภาค ไค ด้วย ใน เวลา นี้ คมนาคม ที มี อยู่ ก็ มี แต่ เรือ ที เติง ตาม ชาย
ทะเล หรือ ทาง ขก ซึ่ง เปน ทาง ใกล้เคียง กัน คาร มาก เช่น ต้น ว่า ถ้า จะ ไป กับ
เรือ กลไฟ ที เติง อยู่ เสมอ จาก กรุง เทพ ๑ ถึง สงขลา ก็ ต้อง ใช้ เวลา ๔ วัน
หรือ ถ้า จะ เติง ทาง ขก แล้ว ก็ จะ ต้อง ใช้ เวลา เกือบ เคษ แต่ ถ้า จะ เติง ทาง

၆. ဘုရားသင်္ဘောပွဲ

โดยรถไฟ และเมื่อกรมรถไฟเดินรวดเร็ว (เอกสะเปร์ค) แล้วก็จะไปถึงสงขลาได้ภายใน ๒ วัน ถ้าตัวรถของกูแล้วสำหรับประเทศเล็กที่ทำกาใหญ่โต ต้องลงทุนรอนมากมาย เช่นนี้ ก็ย่อมจะเป็นการใหญ่อยู่ เพราะท้องที่ต่าง ๆ ที่ทำทางรถไฟผ่านไปนั้น มีพลเมืองเขายางมาก นัก ส่วนเวลาที่ยอมเข้าไค้ นี้ ในบางคราวเวลาเมื่อถ่ายลุงไปรษณีย์ถึงกรุงสยามลงเรือที่จะเข้ามากองเทพฯ ซึ่งตามขรรมคา ต้องคอยฝากเข้ามากับเรือที่จะมีเข้ามากรุงเทพฯ นั้น ถ้าต้องคอยเรืออีกด้วยแล้ว เวลาที่จะยอมเข้าไค้ อีก โดยส่งลุงไปรษณีย์ขึ้นบกโดยทางรถไฟที่เมืองไปรคองขึ้นมายังกรุงเทพฯ ที่เดียว ก็จะมีน้อยกว่าเวลาที่ยอมเข้าไค้ อันกล่าวมาแล้วนี้

อนึ่งบรรดาคนโดยสารซึ่งขึ้นบกที่ปีนัง จะหลีกเลี่ยงการโดยสารไปกับเรือผ่านทางเมืองสิงคโปร์ ซึ่งต้องเดินทางในทะเลไกลมากนั้นไค้ด้วย ทั้งจะประหยัดเวลาที่ต้องเดินทางอยู่ในเรือแลที่ จะต้องคอยเรือที่จะมีเข้ามาจากสิงคโปร์นั้นไค้ด้วย

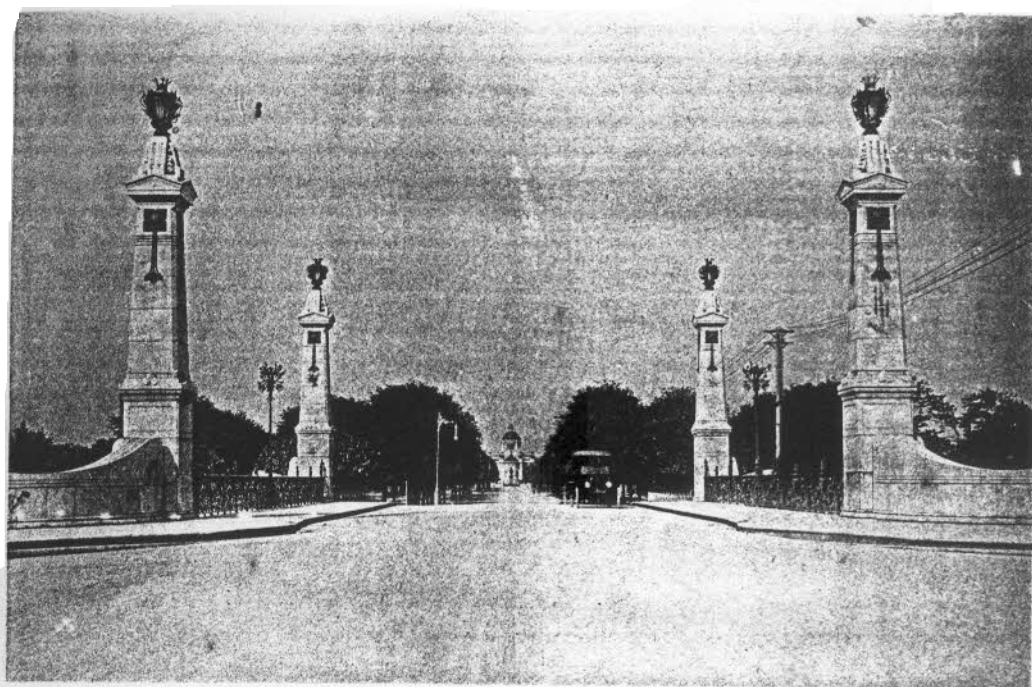
การประหยัดเวลาเดินทางลงไค้ นี้ ใช่ว่าจะเป็นประโยชน์ใหญ่สำหรับพวกพ่อค้าพานิชที่อยู่ในกรุงเทพฯ แต่ฝ่ายเดียวก็หามิไค้ ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เดินทางแลชาวต่างประเทศที่ตั้งเคหะสถานอยู่ในกรุงสยาม จะลาออกไปพักแลเยี่ยมประเทศบ้านเมืองคนนั้นไค้ด้วย ส่วนสำหรับนักเที่ยวรอยโลกย์ก็น่าจะเหมาะแก่ความประสงค์มาก เพราะสำหรับนักเที่ยวเช่นนี้ ถ้าขึ้นจากเรือที่เมืองปีนังแลข้ามมาขึ้นรถไฟที่เมืองไปร ซึ่งอยู่ที่ฝั่งควันตกของแหลมมลายู ตรงเกาะปีนังข้ามฝั่ง

ซึ่ง มา ยัง กรุงเทพฯ แล้ว ก็จะได้เห็นบ้านเมือง อันหน้า หน้า ชุมชลอคทาง
 อื่น ที่อยู่ที่ เหล่า นั้น จะว่า ยังไม่มีใคร เคย รู้จัก ที่นี้ ก็ว่าได้ เมื่อได้เที่ยว
 ศึกษาศึกษา สถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ มหานครแล้ว ถ้ามีความ
 ประสงค์ จะ กลับทาง เรือ ลงไป เมือง สิงคโปร์ แล้วเดินทาง เทียบต่อไปใน
 ประเทศ ตวัน ออก ก็ได้ หนึ่ง ผู้เดินทาง เทียบใน ประเทศ ตวัน ออก เช่น
 เมือง จีน แล เมือง ยี่ปุ่น นั้น ถ้า จะ เข้า มา เทียบใน กรุง สยาม จะ เข้า มา
 โดย ทาง เรือ แล กลับทาง รถไฟ ก็ได้ เหมือน กัน

จนถึงใน ภายบัดนี้ ผู้ที่ เข้า มา เทียบ เยี่ยมเยือน กรุงเทพฯ มีน้อย ก็
 คงเป็น เพราะ เหตุที่ หนทางไป มา ระหว่าง กรุงเทพฯ กับ เมือง สิงคโปร์ มี
 แต่ ทาง เรือ ที่ นำ เชื้อ อยู่ ทาง เทียบ แต่เมื่อมี ทาง รถไฟ แล้ว ถ้า จะ เดินทาง
 ทาง โดย รถไฟ ก็ จะไม่ ต้อง กังวล ถึง การ ที่ จะ เดินทาง กลับ ลงไป กับ เรือ
 ยัง สิงคโปร์ ซึ่ง ใน เทศกาล มรสุม นั้น จะไม่ เป็น ความ สุข สบาย เลย

ทาง รถไฟ หลวง ทิด ไท เป็กรับ คน โดย สาน แล้ว ใน เวลา นี้ มี อยู่ ดังนี้
 รถไฟ สาย ใต้ ๑,๑๗๕ กิโลเมตร แล กำลัง ก่อ สร้าง อยู่ ๑๗๖ กิโลเมตร
 รถไฟ สาย เหนือ ทิด ไท เป็กรับ แล้ว ๑๔๔ กิโลเมตร แล ที่
 กำลัง ก่อ สร้าง อยู่ ๒๔๔ กิโลเมตร รวมทาง รถไฟ หลวง ทิด ไท เป็กรับ แล้ว
 ๒,๑๒๓ กิโลเมตร

ทาง รถไฟ หลวง สาย ใต้ นั้น ทำ ผ่าน ลงไป ใน คาบ สมุท มลายู ซึ่งเป็น
 ส่วน หนึ่ง ของ พระราชอาณาจักร ทาง ภาค ใต้ ตั้งแต่ ๖ ดีกรี ถึง ๑๓ ดีกรี
 แล ดีกรี เหนือ พลเมือง ใน พระราชอาณาจักร ภาค นี้ มี ทั้ง ไทย แล มลายู
 รวม กัน ประมาณ ๑,๑๕๐,๐๐๐ คน

๖. ถนนราชวิถี

๗. พระที่นั่งอนันตสมาคม

ภูมิ ที่ของ พระราชอาณาจักร ภาคนี้มีภูเขา มาก และสิ่งที่มีประโยชน์
อันเกิดแก่บ้านเมือง แลนี้ นอกจากเข่าก็มีแร่ธาตุต่าง ๆ เช่นของ
สำคัญ ส่วนแร่ที่ขุดนั้นเป็นแร่ที่มีแพร่หลายมากกว่าแร่อื่น ๆ นอก
จากนี้ก็มีสัตว์ต่าง ๆ ที่ใช้ข้อมผ้า ไม้ต่าง ๆ ที่มีราคา (ในท้องที่
ต่าง ๆ แลนี้ มีป่าไม้ต่าง ๆ ที่จะใช้ในการปลูกสร้างอยู่มาก) เช่น
ต่าง ๆ, น้ำมันยาง, พริกไทย, ลูกจันทน์เทศ, ริงนกอีแอ่น, เค้ากระแล
ใช้จาระเมต ขนนกที่แปลกปลาดต่าง ๆ, หนึ่งชนิดสัตว์ป่าต่าง ๆ,
แลใหม่, โค, กระบือ, แลช้างที่อยู่เช่นฝูงแลโขลงนั้นมีมาก ส่วนม่าน
นั้นไม่มีใครจะมี

บ้านเมือง แลท้องที่ต่าง ๆ ที่ทางรถไฟผ่านไปนั้น มีของน่าดู
น่าชมสำหรับ นักเที่ยว ตลอดทาง ส่วนพื้นของ ภูมิประเทศ สองข้างทาง
รถไฟนั้นเล่าก็มีทั้งทุ่ง, นา, ไร่, เขา, แลห้วยธารลหอนแหวต่าง ๆ
ผา ๆ อันงดงามน่าชมยิ่งนัก

บ้านเมืองที่สำคัญตามทางรถไฟสายนี้ คือ นครปฐม, ราชบุรี,
เพชรบุรี, ชุมพร, สุราษฎร์ธานี, นครศรีธรรมราช, สงขลา, ซึ่งตั้งอยู่
ทางฝั่งตะวันออก แลตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตก

กรุงเทพฯพระมหานคร.

กรุงเทพฯพระมหานคร ซึ่งเป็น พระ นครหลวงของ ประเทศสยามนั้น
พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ ๑ อันเป็นปฐมบรมกษัตริย์มหาจักรี
บรมราชวงศ์ ได้ทรงสถาปนาขึ้นเมื่อปี พระพุทธศักราช ๒๓๒๕ ตั้ง
อยู่ที่ฝั่งสองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากปากน้ำประมาณ ๔๐ กิโลเมตร

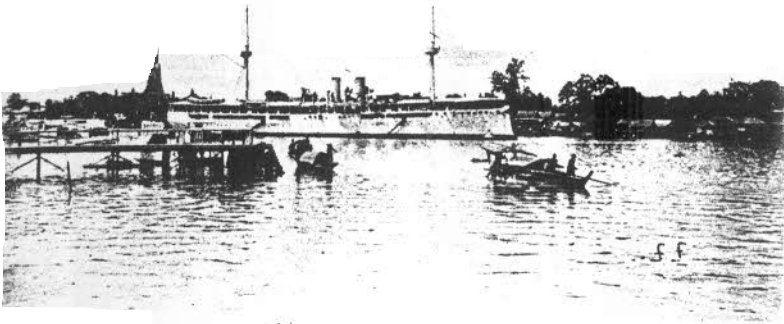
เมตร หรือ ๒๒.๔ กิโลเมตร โดยทางตรง แม่น้ำนี้เข่นท่าเรือ
สำหรับเรือรบและเรือค้าขาย เพราะกว้างใหญ่และมีน้ำลึกมาก ที่
เรือทะเลอย่าง กิณน้ำลึก จะเดินที่สะดวกเมื่อได้ข้ามพ้นสันดอนแล้ว การ
ที่มีสันดอน กีดกันอยู่เช่นนี้ จึงจำกัดขนาดเรือที่จะขึ้นมาถึงกรุงเทพฯ
ได้ขึ้น ต้อง กิณน้ำเพียง ๑๒ ฟุต ๖ นิ้วถึง ๑๔ ฟุต ๖ นิ้ว จึงจะข้าม
สันดอนเข้ามาได้ในเวลาน้ำขึ้นมาก

กรุงเทพฯ พระมหานครนั้น นับว่าเข่นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองอย่าง
ที่นิยมกันในสมัยนี้ได้เมืองหนึ่ง มีถนนหนทางอันงดงาม สะอาดเรียบ
เรียบร้อย ยานล้อต่าง ๆ เดินได้สะดวก และจุดโคมไฟฟ้าทั่วไปยาวประมาณ
๑๔๕ กิโลเมตร มีทางรถรางไฟฟ้ายาวประมาณ ๓๗ กิโลเมตร
กับมีน้ำประปาและใช้จุดโคมไฟฟ้ากันทั่วไป

อนึ่งควร จะ รุกถึง ว่า กรุงเทพฯ เข่นเมืองหนึ่งที่ได้ใช้จุดโคม
ไฟฟ้า ก่อนข้างฝ่ายตะวันออกนี้ ประเทศหนึ่ง หรือบางทีก็ จะเข่นเมืองแรก
ที่ได้เริ่มใช้จุดโคมไฟฟ้าในทวีปเอเชียฝ่ายตะวันออกนี้ กระจ่าง

บรรดาคลองใหญ่ น้อย ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ มาก มายใช้เข่นทางสำหรับ
เรือสัญจรไป มา แทนถนนหนทาง มาแต่ใน กาลก่อนนั้น นักเที่ยว ซึ่ง ชอบ
ท่องเที่ยว รอยโลกย์ ซึ่งเคยได้เข้ามาในกรุงสยามแล้วนั้น ชอบเปรียบ
เทียบ กรุงเทพฯ พระมหานคร ว่าคล้าย กับเมืองวินนิคในยุโรป

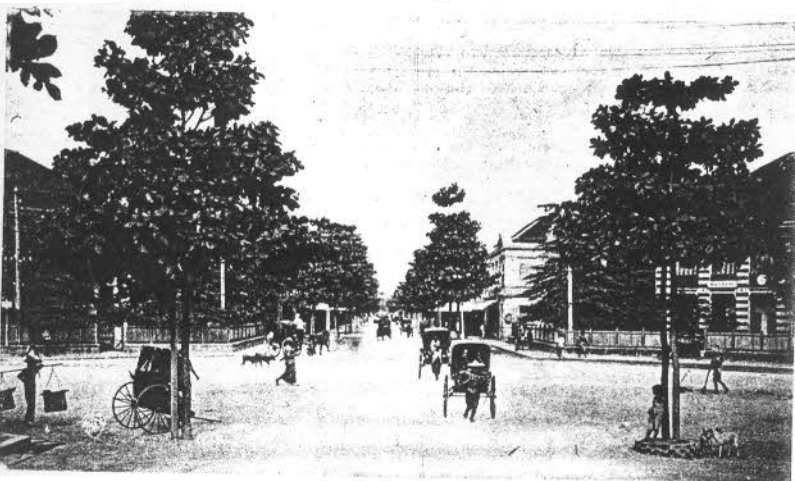
เมื่อที่ภายใน กำแพง พระนคร มีประมาณ ๒๔ ตาราง กิโลเมตร
พลเมืองตามบัญชี สัมโนครวัดที่ได้สำรวจในครั้งที่สุดมี ๕๕๐,๖๗๘ คน
เคหะสถาน บ้านเรือนที่เข่น ผ่ากระดาน มุง ด้วย จากมาแต่เก่าก่อนนั้น ก็

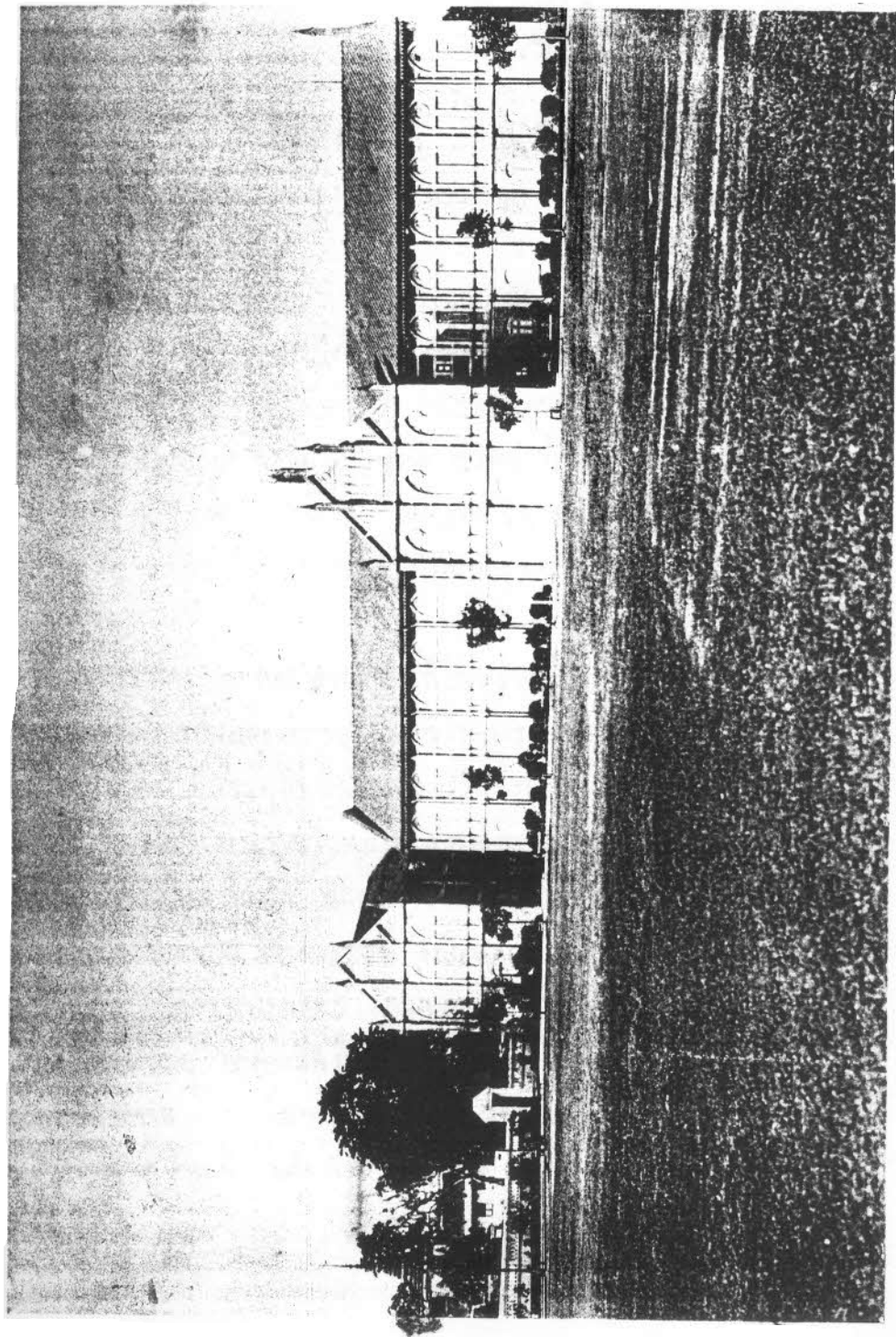
๘. แม่ท่าเจ้าพระยา แลเรือพระที่นั่ง

๙. กำแพงพระนคร

๑๐. ถนนใหม่ กรุงเทพฯ

๑๑. โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์

49319

ด.ค.
DS
๕๘๒.๖๒
ท.๖๔
๒๖.๒

ได้รับบริจาค

๒๕

ได้เปลี่ยนเป็น คึก รามเสียบแล้วโดยมาก แต่ถึง กระนั้น ก็ที่ กรุงเทพฯ ฯ
ยัง รักษา รูปทรง สันฐาน ของ เมือง ใน ฝ่าย ทวัน ออก อังคกงาม หน้า คุ่วได้ อย่าง
น่าพิศวง

จาก ขน ภูเขาทอง ซึ่ง เป็น ที่ สูง มาก ใน กรุงเทพฯ ฯ แห่ง หนึ่ง ที่ จะ แล
เห็น ส่วน ใหญ่ ของ พระ มหา นคร ได้ ที่ นั้น จะ เห็น ยอด มณฑป, ยอด ปรางค์
ปราสาท ราชดาณ แล ยอด เจดีย์ ต่าง ๆ อัน สละสลวย ยง กงาม แล หลังคา
สี ต่าง ๆ อัน มี สี งาม สด สอาด หลังคา สี เหล่า นี้ คือ หลังคา พระ ที่ หนึ่ง
ใหญ่ น้อย ต่าง ๆ ใน พระ ราช นิเวศ แล โบสถ์ วิหาร ภาณู เปรียบ ญตาม วัควา
อาราม เป็น คั่น ไผ่ สพรัง ซึ้น มา ทาง ไน้ บ้าง ทาง นี้ บ้าง จาก หมู่ คั่น ไผ่
อัน เชี่ยว ชะ อุ่ม

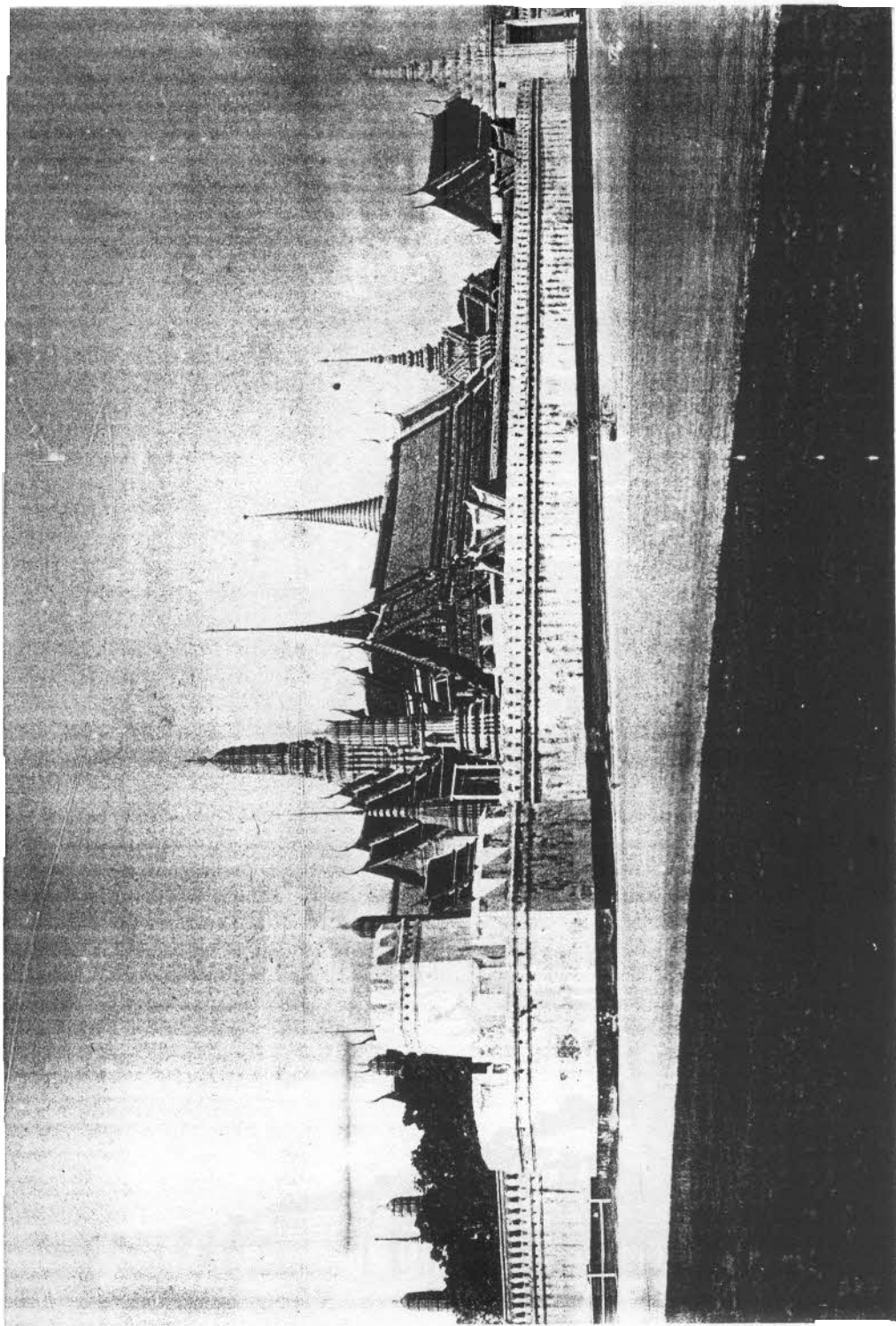
ส่วน พระ มหา นคร ตอน สวน คุสิศ ที่ ได้ สร้าง ซึ้น ใหม่ นั้น ควร ได้
รับ ความ ชมเชย ว่า เป็น แขนย ด้ว อย่าง อัน ดี ใน การ กะวาง แขนย แขนย บ้าน เมือง
สำหรับ สมัย นี้ ได้ ที่ สวน คุสิศ นี้ มี พระ ราช วัง ซึ่ง เป็น ที่ ประทับ ใน กรุงเทพฯ ฯ
แห่ง หนึ่ง ใน ระหว่าง พระ ราช วัง คุสิศ แล พระ บรม มหา ราช วัง นั้น มี ถนน
พระ ราช ดำเนิน คิค ต่อ ถึง กัน ถนน พระ ราช ดำเนิน นี้ ยาว ประมาณ ๓ กิโลเมตร
เมตร กว้าง ประมาณ ๖๐ เมตร เป็น ถนน ที่ กว้าง ขวาง ใส โถง ร่ม รื่น
งดงาม ยิ่ง นึก ด้ว ตาม สอง ข้าง ถนน สาย นี้ ปลูก คั่น ไผ่ เป็น ระยะ ตลอด
ทั่วไป หนึ่ง ใน ถนน ราช ดำเนิน นี้ มี สพาน ซึ่ง ทำ ด้ว ศิลา อ่อน อัน วิจิตร
งดงาม สาม สพาน ใน บริเวณ พระ ราช วัง คุสิศ ที่ ปลาย ทาง ถนน พระ
ราช ดำเนิน อังคกงาม นี้ เห็น พระ ที่ หนึ่ง อนันต สماعيل อัน ทำ ด้ว ศิลา อ่อน

แต่ใน พระ ลานหน้า พระ ที่ นั้ง องค์ นี้ มี พระ ขรมรูป พระบาท สมเด็จพระ รามาธิบดี ที่ ๕ ทรง ม้า ประดิษฐานไว้ด้วย

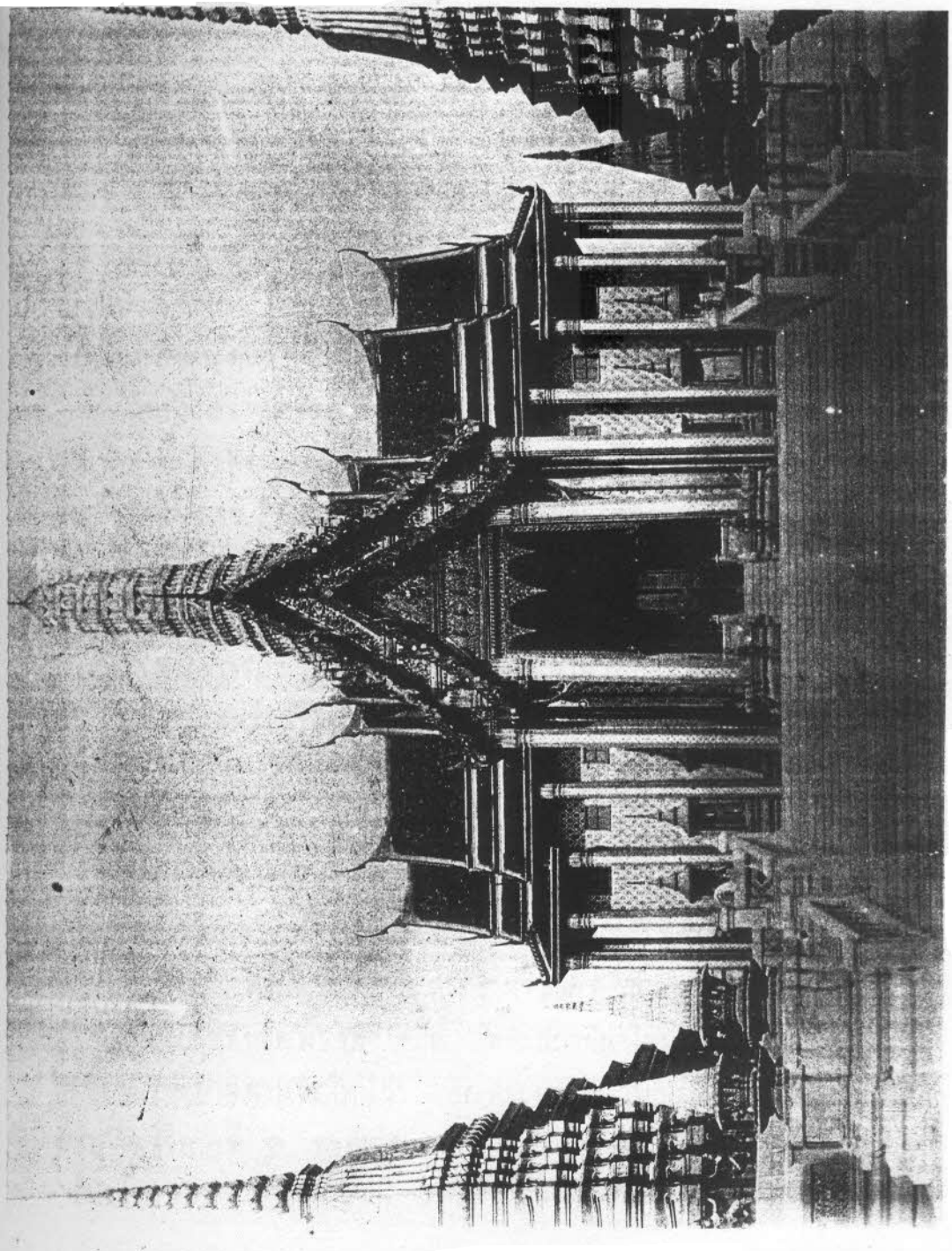
ที่ ทำ การค้า ชาย แล ตั้ง เคหะ สถานของ ชาว ยุโรป โดย มาก นั้น อยู่ ช้าง ภาคใต้ แล ทั่ววัน ออกเฉียงใต้ แห่ง พระ มหานคร ซึ่ง สถานทูต แล กงซุล นำ นา ประเทศ ก็ ตั้ง อยู่ใน แถบ นี้ โดย มาก ด้วย เหมือน กัน

พระ ราชวัง ซึ่ง เปน ที่ ประทับ ของ พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว ใน กรุง เทพ พระ มหานคร นั้น คือ พระบรม มหา ราชวัง แล พระ ราชวัง กุสิด นอก จาก นี้ พระ บาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว ยังมี พระ ราชคฤห สถาน จิตร ์ ลดา รโศธาน ใน บริเวณ สวน กุสิด อีก แห่ง หนึ่ง ส่วน สมเด็จพระ ศรีพัชรินทรา พระ ขบรม ราชนีนาถ พระ ราชชนนี พระ พันปี หลวง นั้น เสด็จ ประทับ อยู่ ณ พระ ตำหนัก พญาไทย ซึ่ง อยู่ ใกล้ กัน

พระบรม มหาราชวัง นั้น มี กำแพง โย เสมา แล บ่อม อย่าง ไบราณ อยู่ โดย รอบ ภายใน กำแพง นี้ เห็น ยอด ปรางค์ แล พระ มหา ปราสาท ต่าง ๆ อัน สูง ระหง แล พระ ที่ นั้ง ใหญ่ น้อย ใน พระ ราช นิเวศ เหล่า นี้ อร่าม ล้วน ไป ด้วย แก้ว แกม สุวรรณ ส่วน ภาย นอก กำแพง นั้น เล่า ก็ มี สนาม หญ้า แล ท้อง สนาม หลวง อัน เขียว กระจ่าง เป็น ที่ ประลอง กำลึง พล แล การ กีฬา ต่าง ๆ ประกอบ เข้า กับ ถนน ถนน ทาง กว้าง ใหญ่ ซึ่ง มี สี ชาว วัด พระศรีรัตน สาสทา ราม อัน สง่างาม แล สถานที่ ราชการ ต่าง ๆ เหล่า นี้ บรรดา ชาว นำ นา ประเทศ ที่ ใต้ เคย เข้า มา เห็น แล้ว นั้น มีความ เห็น กัน ว่า เปน ที่ วิจิตร ์ งงาม นำ พึง ชม ใน ฝ่าย บุรพา ทวีป แห่ง หนึ่ง ถ้า ขอ อนุญาต ใต้ บรรดา ผู้ ที่ เข้า มา เยี่ยม เยียน ประเทศ สยาม ควร เข้า ไป ชม ใน พระ ขบรม

๑๒. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

๑๓. พุทธปรางค์

มหา ราชวัง แล พระ ที่ หนึ่ง อันยศ สยามคม ที่ พระ ราชวัง कुสิค นั้น ด้วย

บรรดา วิชา อาธรม ต่าง ๆ นั้น ยิ่ง คง วิชา การ ก่อ สร้าง ตามแบบ
ฝีมือ ช่างไทย อย่างโบราณไว้ สถานที่ เหล่านี้ บางที จะ นิยมนำ เป็นสิ่ง ที่ควร คุ
ควร ชมใน พระมหา นคร ได้ อย่างหนึ่ง ซึ่ง ผู้ที่ เข้า มา เทียบ เยี่ยม เยียน
กรุงเทพฯ ฯ ควร คุ ข้อ ความ ที่ จะ บรรยาย ต่อ ไป นี้ ระ กล่าว ถึง คำนาณ
ของ วัด ที่ สำคัญ ต่าง ๆ ใน กรุงเทพฯ ฯ บาง วัด โดยสังเขป

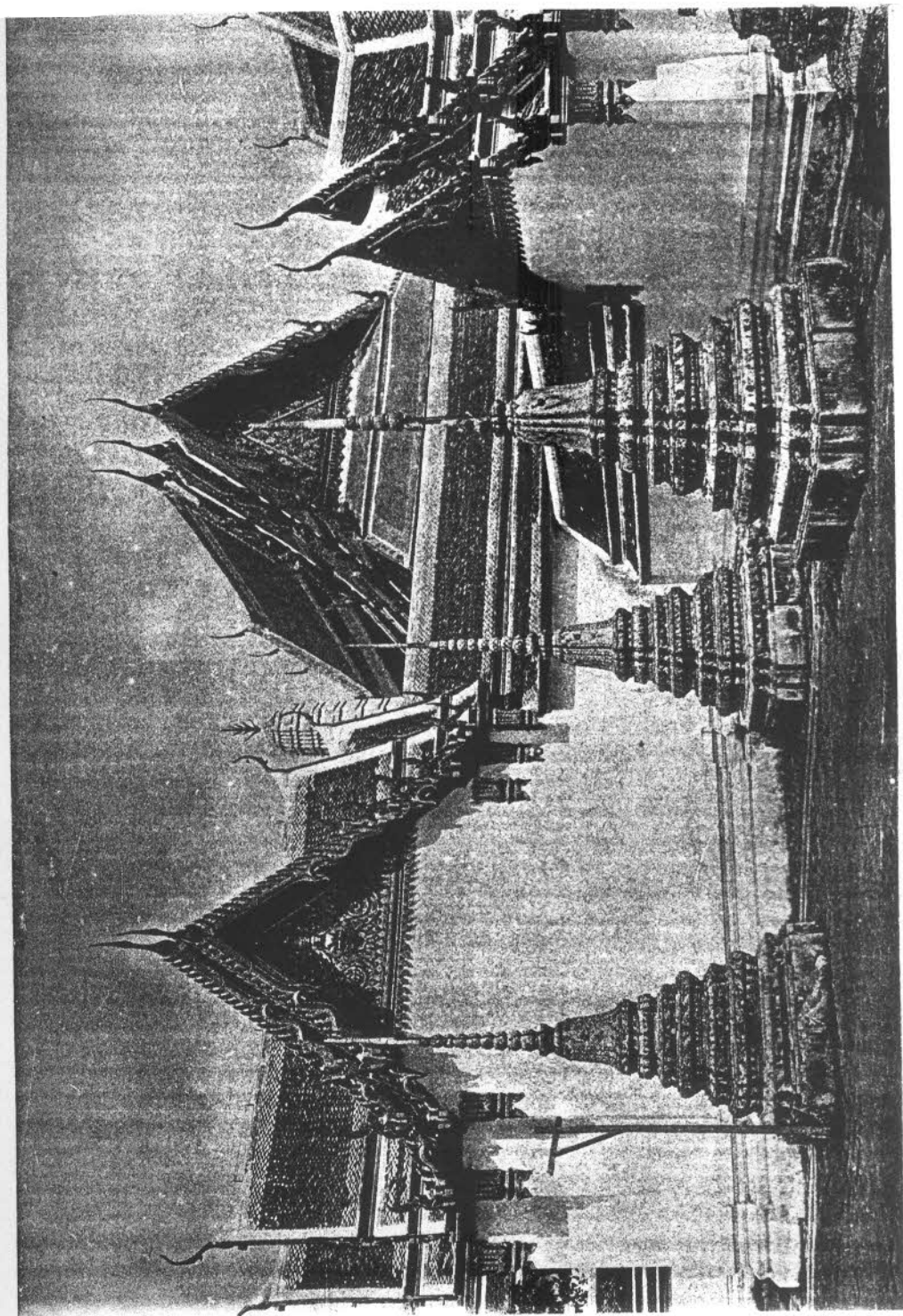
วัด พระ ศรี วัดน สาสคา ราม ที่ นิยม เรียก กันว่า วัด พระ แก้ว นั้น
พระ บาท สมเด็จ พระ รามาธิบดี ศรี สิ้นทรว มหา จักรกรี บรมนารถ พระ พุทธ
ยศด พ้า จุฬาลงกรณ์ ปดมบรม ฤษณ์ตรีย์ มหา จักรกรี บรมวงศ์ ได้ ทรง
สร้าง ขึ้น เมื่อ สถา ปนา กรุงเทพฯ พระ มหา นคร อมร วัดนโกสินทร ฯ เมื่อ พระ
พุทธ ศักราช ๒๓๒๕ เป็น ที่ ประดิษฐาน พระ มหาเมธี วัดน ปฏิมากร แก้ว
มรกต พระ อาราม นี้ เป็น พระ อาราม หลวง อยู่ใน กำแพง พระ บรม มหาราช
วัง ไม่มี พระ สงฆ์ อยู่ใน อาราม นี้ พระ ราช พิธี ถือน้ำ พระ พิพัฒน์ สัตยา
แล พระ ราช พิธี บาง อย่าง ก็ ทำ ใน พระ อาราม นี้ แล เช่น ที่ พระ ราช วงศ
นวงศ์ ทรง ผนวช เป็น พระ ภิกษุ สงฆ์ ด้วย

วัด พระ เขตุน วิมล มังคลาราม เดิม ชื่อ วัด โฆธาราม เป็น วัด เก่า
ก่อน สร้าง กรุงเทพฯ ฯ ตั้ง อยู่ใน กำแพง พระ นคร ซึ่ง ทิศใต้ แห่ง พระ บรม
มหา ราช วัง พระ บาท สมเด็จ พระ รามาธิบดี ศรี สิ้นทรว มหา จักรกรี บรม
นารถ พระ พุทธ ยศด พ้า จุฬาลงกรณ์ ทรง สถาปนา ใหม่ ทั้ง พระ อาราม
แล พระ ราช ทาน นาม วัด ใหม่ ว่า วัด พระ เขตุน วิมล มังคลาราม ครั้น
ต่อมา ใน รัชกาล ที่ ๓ พระ บาท สมเด็จ พระ รามาธิบดี ศรี สิ้นทรว มหา ฤษณ์

บดินทร พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิสังขรณ์แลก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้นอีกมาก รวมทั้ง พระพุทธไสยาศน์ใหญ่ด้วย องค์หนึ่ง ยาว ๑ เส้น ๒ วา ๒ ศอก แลโต๊ะเชิญ พระพุทธรูปหล่อโบราณต่าง ๆ ลงมาจากเมืองฝ้ายเหนือมา ประดิษฐานไว้ใน พระอารามนี้เป็นอันมาก ด้วยวัดนี้เป็นวัดที่ใหญ่โตมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกรัชกาล ก็ได้ทรงปฏิสังขรณ์ทำนุบำรุงเสมอมา

วัดอรุณราชวราราม นามเดิมชื่อวัดแจ้ง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก เป็นวัดที่สร้างมาแต่ก่อนตั้งกรุงเทพฯ พระมหานครศรีนค่อมในรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาอิศรสุนทร พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงปฏิสังขรณ์ทั่วทั้ง พระอารามแลทรงสร้าง พระอุโบสถใหม่ พระราชทานนามใหม่ว่า วัดอรุณราชวราราม พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๓ ได้ทรงสร้าง พระปรางค์ใหญ่อันวิจิตรงดงามขึ้น ตั้งปรากฏอยู่ในกาลบัดนี้ พระปรางค์นี้ยาว ๑ เส้น ๑๓ วา ๑ ศอก ในรัชกาลที่ ๕ เกิดเพลิงไหม้ พระอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิสังขรณ์ พระอุโบสถ, พระปรางค์, แลสิ่งอื่น ๆ ที่ชำรุดทรุดโทรมนั้นแทบทั่วไป เมื่อแล้วเสร็จได้มีการมหรศพฉลองเป็นการใหญ่ ตามประเพณีด้วยโคมไฟฟ้าทั่วทั้งองค์ พระปรางค์

วัดสระเกษ ตั้งอยู่ริมคลองมหานาค เดิมชื่อวัดสะแก เป็นวัดที่มีมา ก่อนสร้างกรุงเทพฯ พระมหานคร พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ทรงปฏิสังขรณ์ใหม่ทั่วทั้ง พระอาราม แล้ว พระราชทานนาม

๑๔. วัดพระเชตุพน

๑๕. วัดอรุณ

ใหม่ ว่า วัดสระเกษ ครั้นถึง รัชกาลที่ ๓ พระบาท สมเด็จพระ รามาธิบดี
 ศรีสินทร มหาเจษฎาบดินทร พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิสังขรณ์
 ใหม่ อีกครั้งหนึ่ง แล ทรงสร้าง บรมบรรพต (ภูเขาทอง) ตามอย่างซึ่ง
 เคยมีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาโบราณ ขึ้นด้วย ครั้นถึง รัชกาลที่ ๔
 พระบาท สมเด็จพระ รามาธิบดี ศรีสินทร มหา มงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้า
 อยู่หัว ได้ ทรงสร้าง พระเจดีย์ ขึ้นบนบรมบรรพต นั้น องค์ ๑ แต่ยังไม่
 ท้นสำเร็จ ก็เสด็จ สวรรคต พระบาท สมเด็จพระ รามาธิบดี ที่ ๕ ได้
 ทรงสร้าง ต่อมา จนแล้ว สำเร็จบริบูรณ์ แล มีงาน มหรศพล ของ เปน การ
 ใหญ่ หนึ่งในบริเวณ บรมบรรพต อันมี ทำเล กว้างขวาง แล อยู่ใน ที่ประชุม
 ชน นั้น ใน วันเพ็ญ เดือน ๑๒ ซึ่งเป็น วันนิยมนไหว้ พระเจดีย์ฐานนี้ ประชา
 ราษฎร มี การ ออกบ้าน ข่าย ของ เปน งานประจำ ปี แล เปน ที่ นิยมน ของ พลเมือง
 ทั่วไป แห่ง หนึ่ง

วัด สุทัศน์ เทพวราราม ตั้ง อยู่ใน กำแพง พระนคร ข้าง ตะวันออก
 ในรัชกาลที่ ๑ พระบาท สมเด็จพระ รามาธิบดี ศรีสินทร มหาจักรีบรมนาถ
 พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ทรงเริ่ม สร้าง ขึ้นแต่ ยังไม่ ท้นแล้ว บริบูรณ์
 ก็เสด็จ สวรรคต ในรัชกาลที่ ๓ พระบาท สมเด็จพระ รามาธิบดี ศรีสินทร
 มหาเจษฎาบดินทร พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง สถาปนา จน สำเร็จบริบูรณ์
 พระพุทธปฏิมากร ที่ เปน พระประธาน ในพระอุโบสถแล วิหารหลวง ในพระอาราม
 นี้ เปน พระหล่อโบราณ ที่ได้ เติญ ลง มา จาก เมือง สุโขทัย แต่ รัชกาลที่ ๑

วัด เบญจมพิตร เติม ชื่อ วัดแหลม ตั้ง อยู่ริม คลอง เปรม ประส เกร
 เปน วัด มี มา แต่ เติม ใน รัชกาล พระบาท สมเด็จพระ รามาธิบดี ที่ ๘ เจ้า

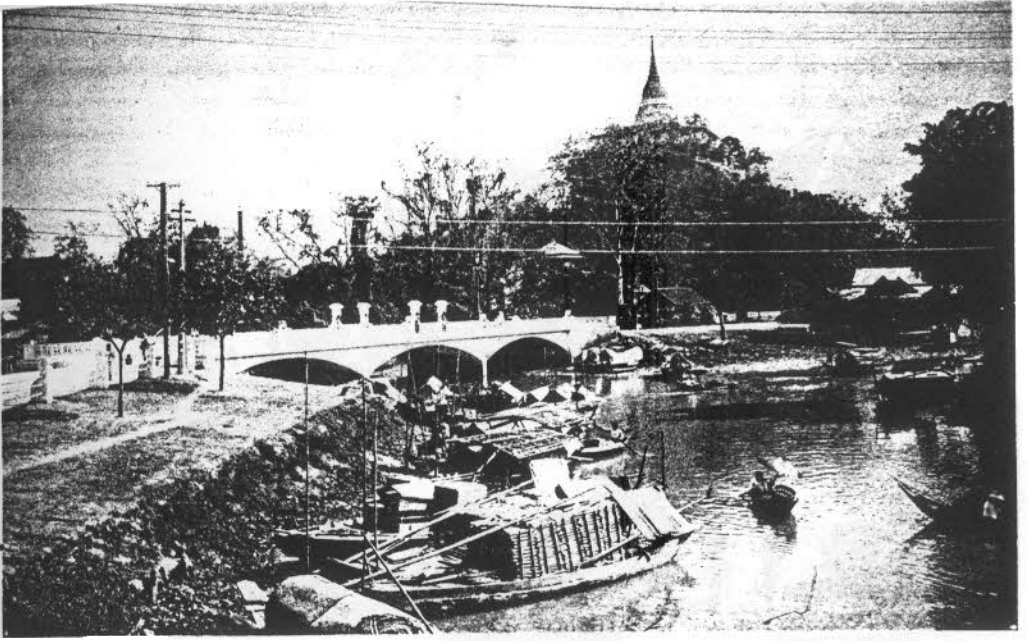
นาย ๕ พระองค์ ทรง ช่วย กั้น ปฏิสังขรณ์ พระบาท สมเด็จพระ รามาธิบดี ศรี
 สินทร์ มหา มงกุฎ พระ จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว จึง พระ ราชทาน นาม ว่า
 วัดเขมรรมพิตร ครั้น เมื่อ พระบาท สมเด็จพระ รามาธิบดี ศรี สินทร์ มหา
 รุฟา ลงกรณี พระ จุล จอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ทรง สร้าง สอน กุศลิต แล พระ
 ราชวัง ไท้ทรง พระ ปฏิสังขรณ์ ใหม่ ทัว ทั้ง พระ อาราม โดยฝีมือ ช่าง แขน
 ไทย อัน วิจิตร บรรจง ยิ่ง ไร แลโปรดเกล้า ฯ ให้ ชื่น ไป หล่อ ถ่าย แขน พระ
 พุทธชินราช ที่ เมือง พิศณุโลก ลง มา ประทับฐาน ไว้ ใน พระ อุโบสถ เช่น พระ
 ประธาน แล พระ ราชทาน นาม วัด นั้น ใหม่ ว่า วัดเขมรรมพิตร กุศลิต อาราม

อนึ่ง พิพิภพ ถาน นั้น ก็ ไม่ ควร เว้น เสีย ควร ไป คุ้ย คว้า เพราะ
 มี ของ โบราณ ต่าง ๆ ที่ เกี่ยว กับ พงษาวตาร ของ ประเทศ อยู่ มาก

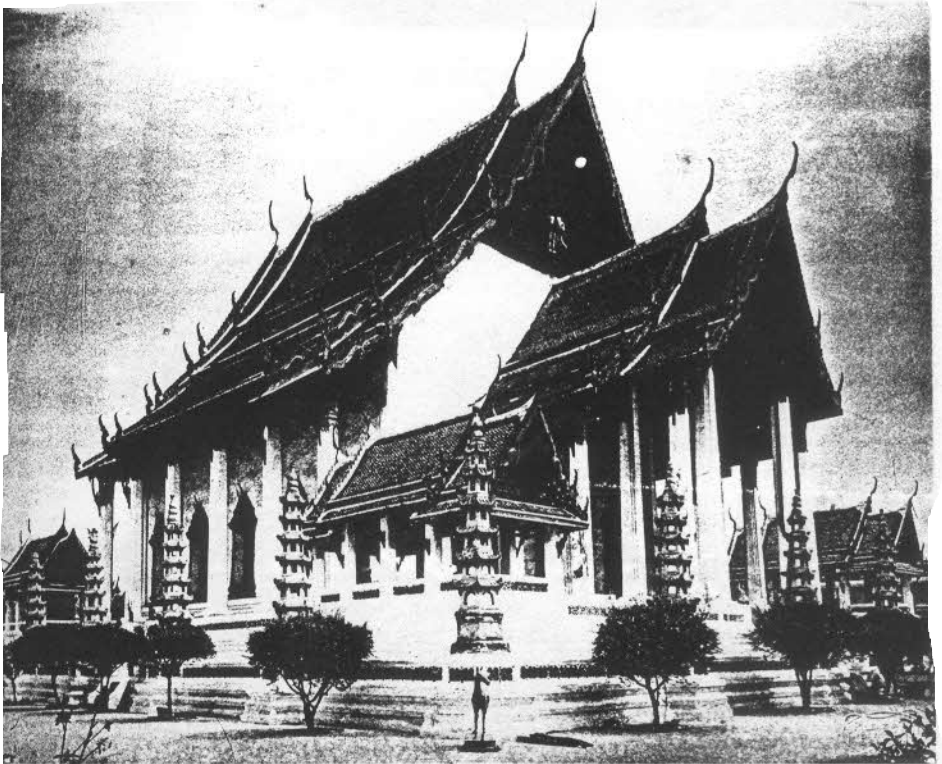
สำเพ็ง นั้น ถึง จะ ไท้ เปลี่ยน แปร ลง ไป มาก มาย ไม่ เหมือน อย่าง แแต่ ก่อน
 ก็ ไท้ แต่ ก็ เช่น ที่ ๆ ควร ไป คุ้ย เพราะ เป็น ต้ายล ที่ พวก จีน อยู่ แล ยัง เป็น
 ตลาด ใหญ่ อัน สำคัญ มาก อยู่ใน เวลา นี้ เหมือน กัน

การ หัก ตัด กรรม ใน กรุง เทพ ฯ นั้น มี น้อย แต่ ก็ มี การ ทำ สบาย แล
 ปูน สิเมนต์ ซึ่ง ใช้ แพร่ หลาย มาก นอกจาก นี้ มี โรง ทำ กระสุน ปืน ของ
 กอง ทักษก ทัพ อีกร หนึ่ง

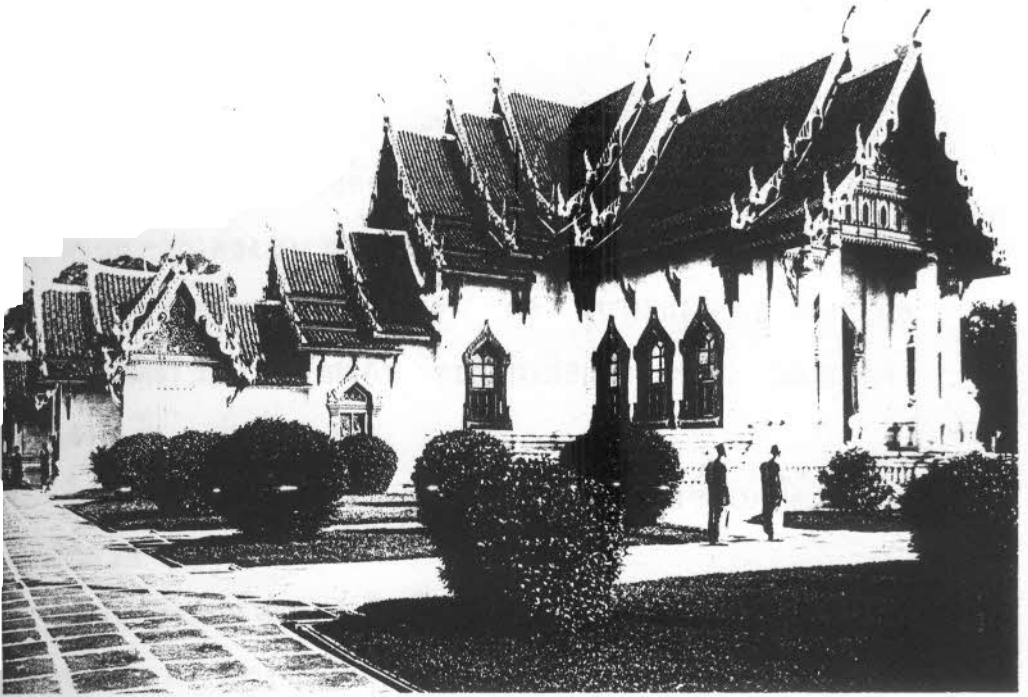
ใน กรุง เทพ ฯ นั้น มี สโมสรม ถาน ต่าง ๆ อยู่ หลาย แห่ง คือ ราช
 กริธา สโมสรม ซึ่ง สร้าง ขึ้น ใหม่ อยู่ใน พระ บรม ราชูปถัมภ์ ที่ สโมสรม นี้
 เช่น ที่ ประชุม ทั้ง ชาว ไทย แล ชาว ต่าง ประเทศ ส่วน สโมสรม ไทย นั้น คือ
 สโมสรม เสือป่า แล สโมสรม ราชตฤณมัย สماعيل นอกจาก นี้ ยังมี สโมสรม

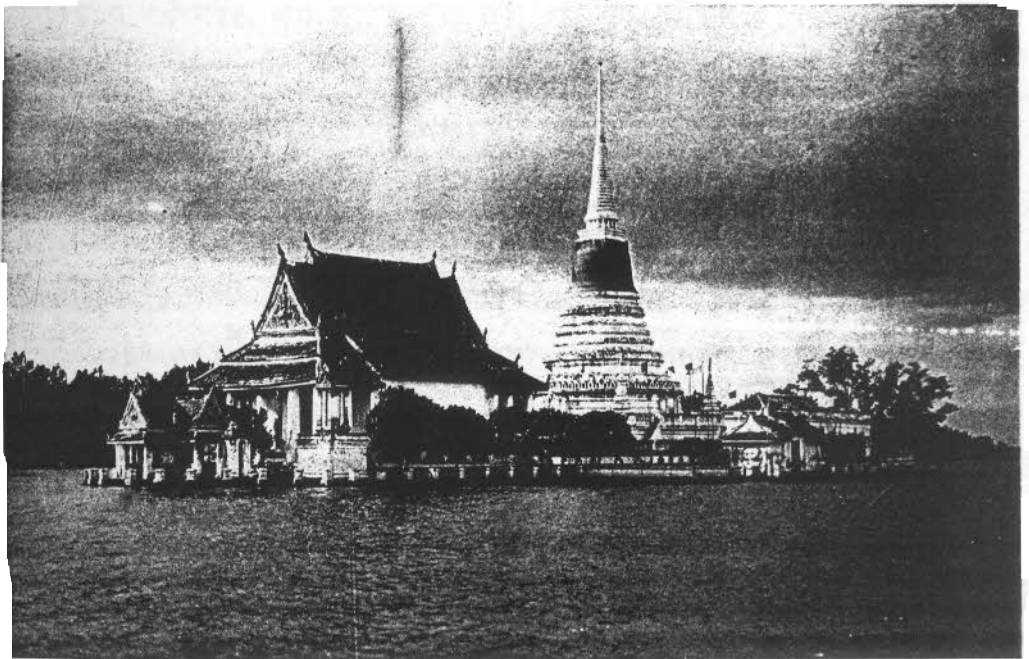
๑๖. มณฑลกรุงเทพ. วัดสระเกษ

๑๗. วัดสุทัศน์

๑๘. วัดเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน

๑๙. พระตำหนักเจ๊กีย์

อื่น ๆ เช่น ยูไนเต็ท คลับ, บริชคิง คลับ, แลเยอร์มัน คลับ, เหล่านี้ นิยว่า
เพียง พอแก่ ความ ต้องการ ของ คณะ ชาว ต่าง ประเทศ

ธนาคารใหญ่ นั้น มี อยู่ ๔ แห่ง คือ สยาม กัมมารล, ชองกง แล
เซียงไฮ้, ซาเตอร์ แบงก์ ออฟ อินเดีย, ออสเตรเลีย แอนคท์ ซายนา, แลธนาคาร
เคอแลง ไท จีน, เปน ต้น

ไฮเตล ใน กรุง เทพ ฯ นั้น มี ออเรียน ตัล ไฮเตล ซึ่ง เปน ไฮเตล ใหญ่
กว่า ไฮเตล อื่น ๆ

งาน นัก ชักตฤกษ์ ต่าง ๆ อัน เกี่ยว แก่ การ สาสนา โดย มาก นั้น คำ
หมวด ตาม จันทร คติ การ นัก ชักตฤกษ์ แล พิธี ต่าง ๆ เหล่านี้ เปน พระ ราช
พิธี ด้วย หลาย อย่าง งาน นัก ชักตฤกษ์ แล พระ ราช พิธี ต่าง ๆ ซึ่ง ชาว ต่าง
ประเทศ ที่ เข้า มา เทียบ ใน ประเทศ สยาม ควร กุ นั้น คือ การ พระ ราช ทาน
พระ กฐิน ขก, กฐิน เรือ, ตาม พระ อาราม ต่าง ๆ ซึ่ง เสด็จ พระ ราช ทาน ใน
เดือน ตุลาคม พระ ราช พิธี นี้ เปน พระ ราช พิธี ถวาย ผ้า ไตรย จีวร ประจำปี
แก่ พระ สงฆ์ ตาม พระ อาราม ต่าง ๆ พระ ราช พิธี ตรี ยัม ขวาย (โล้ ซิง ซ่า) นั้น
เปน พิธี พราหมณ์ โบราณ ทำ ใน เดือน ธันวาคม หรือ มกราคม พระ ราช พิธี
จรต พระ หิง คัล (แรก นา ขวัญ) นั้น เปน พระ ราช พิธี ให้ เริ่ม การ ทำ นา
ทำ ใน เดือน พฤษภาคม พระ ราช พิธี ตระ ษะ สง กราน ต์ เข้า บูริม พร รษา
แล ออก พร รษา เหล่า นี้ เปน วัน นัก ชักตฤกษ์ แล หยุค การ งาน ทั้ง ใน
ราชการ แล การ งาน ของ มหาชน ทั่วไป พระ ราช พิธี ถือน้ำ พระ พิ พิ คณ์
สัจ จาน นั้น มี ปี ละ ครั้ง พระ ราช พิธี ฉัตร มง คล หรือ เปน วัน ที่ พระ บาท
สมเด็จพระ เจ้า อยู่ หัว เสด็จ ขึ้น ผ่าน พิภพ เถลิง ถวัลย์ ราช สัม บัต นั้น นิย ว่า

เป็นวันสำคัญในทางราชการ ส่วนวันเฉลิม พระชนม์ พรรษา นั้น ตรง
กับวันที่ ๑ มกราคม ในงาน พระราชพิธีนี้ การรื่นเริง แล ตาม ประทีป
โคมไฟทั่วทั้ง พระราชอาณาจักร ๓ วัน พระราชพิธีเหล่านี้ เป็น
พระราชพิธี ที่ควร คุ้ คุ้

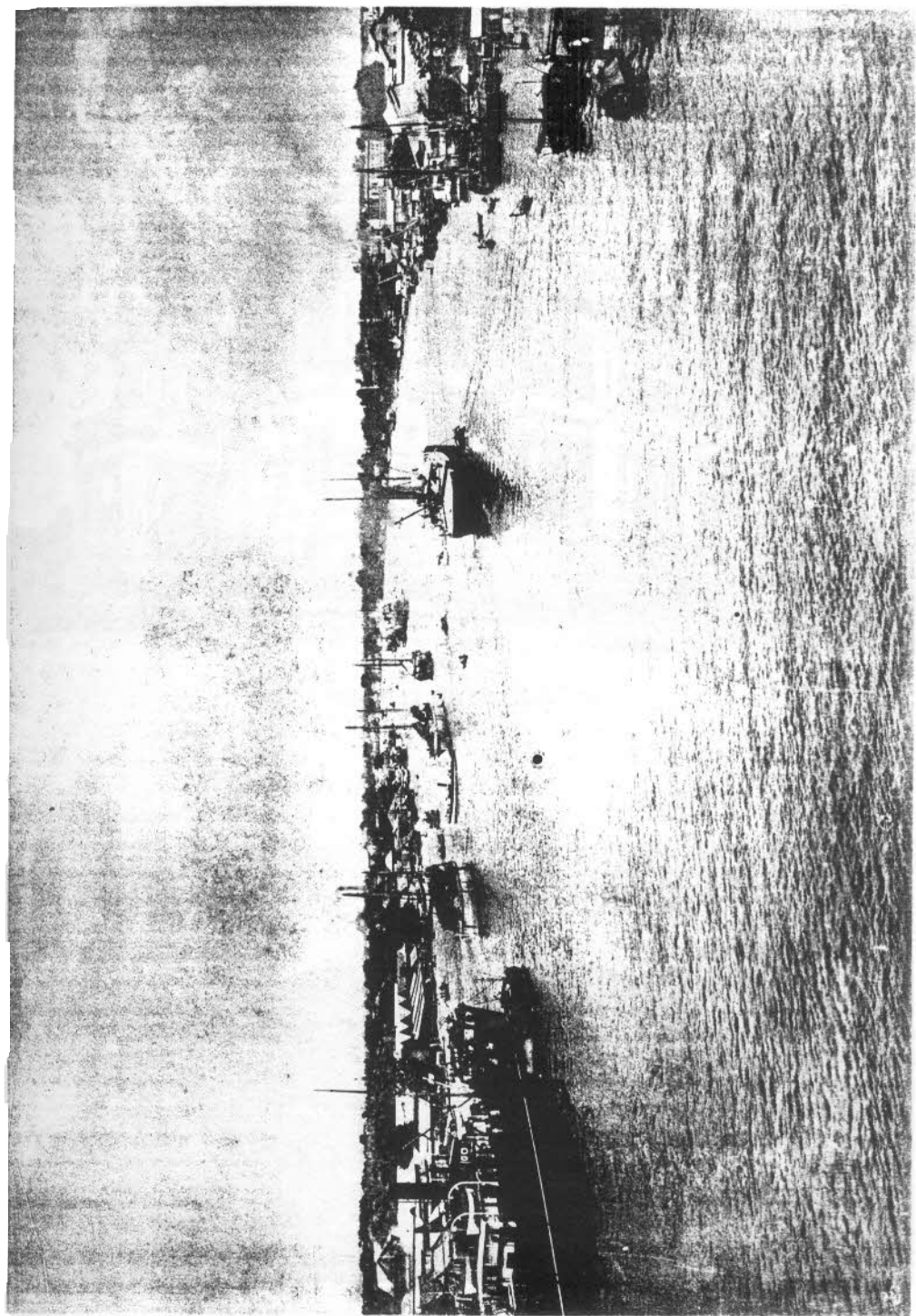
ทางรถไฟหลวงสายใต้

แต่กรุงเทพ ฯ ถึงตรัง แลมณฑลปัตตานี

สถานีใหญ่ ต้นทาง ณ กรุงเทพ ฯ นั้น เรียกว่า สถานีรถไฟหลวง
สายใต้ อยู่ที่ตำบลบางกอกน้อย ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก
เวลานี้กำลังก่อสร้างอยู่ สถานีใหม่นี้มีชานชาลาอยู่ภายใต้หลังคา
ไทย ยาว ๑๓๐ เมตร กว้าง ๔๖ เมตร ส่วนด้านหน้าของสถานีที่
หันลงทางแม่น้ำนั้น กว้างประมาณ ๔๒ เมตร รูปสถานีใน สมุดนี้
เป็นรูปที่ถ่ายมาจากรูปเขียนอันเขียนแบบตัวอย่างนั้น

ตั้งแต่บางกอกน้อยถึงเพชรบุรี ทางรถไฟผ่านไปในทุ่งนาตลอด
ทาง ไม่มีที่รกร้างว่างเปล่าเลย และเมื่อเดินทางไปตามทางนี้ในฤดู
กาลต่าง ๆ จะเห็นการทำนาเข้าซึ่งเป็นพืชไร่ ผล และสินค้าอันสำคัญ
ของประเทศได้โดยตลอด

ในฤดูหนาวแห้งแล้ง ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม
นั้น พันดินในทุ่งนาเหล่านี้ตากแดดอยู่ตลอดวันตั้งแต่หลายสัปดาห์ ดิน
นั้นจึงแห้งมากจนแตกกระแหง พออย่างเข้าฤดูฝนซึ่งตั้งต้นในเดือน
มิถุนายนนั้น เมื่อดินอ่อนพอจะไถได้ ชาวนา ก็พากันลงมือไถนา แล
เมื่อฝนได้ตกมาพอมีน้ำซึ่งอยู่ในนาแล้ว จึงลงมือดำกัน (นาสวน)

๓๐. แม่น้ำเจ้าพระยา

๒๑. อาคาร สยาม กัมมาจล

๒๒. พระที่นั่ง บรมเชา พระ นคร ศิริ, เฟ็ชรบุรี

ในเวลาเกี่ยวเก็บนั้น ถ้า เข็นเข้า เขาก็ ต้องเกี่ยวเวลาที่ ยังมีน้ำ จึง
 อยู่ในนาเหมือนกัน ส่วนวิธี การ ทำ นา อย่างใหม่ โดยใช้ เครื่อง มือ
 แล เครื่อง จักร ต่าง ๆ ที่ นิยม ใช้ กัน อยู่ใน นา นา ประเทศ นั้น ยังมี ผู้ นิยม
 กัน น้อย นึก ไถ ซึ่ง ชาว นา ยัง นิยม ใช้ อยู่ใน เวลา นี้ เปรียบได้ไม่เทียบ ด้วย ไค
 หรือ กระบือ ซึ่ง ไค ใช้ มา แต่ ใน กาล ตึก คำ ยว พ โย วาด นั้น ไถ เหล่า นี้
 ไถ ได้ แต่ ใน เวลา ที่ ดิน อ่อน หรือ เมื่อ กำลัง เปรน น้ำ เปรน ไค ลน ก็ ไถ ได้
 เพราะ เขา มาก

ใน ระหว่าง กรุง เทพ ฯ แล เพ็ชรบุรี นั้น มี สพาน เหล็ก ใหญ่ ซ้ำ ม
 แม่ น้ำ อยู่ ๒ แห่ง คือ สพาน ซ้ำ ม แม่ น้ำ นคร ไชย ศรี แห่ง หนึ่ง ยาว ๑๓๒
 เมเตอร์ ซ้ำ ม แม่ น้ำ ราชบุรี แห่ง หนึ่ง ยาว ๑๕๐ เมเตอร์ สพาน ซ้ำ ม
 แม่ น้ำ ราชบุรี นั้น มี ทาง กว้าง ๔ เมเตอร์ สำหรับ ล้อ ยาน เติ น ได้ สดวก
 สถานที่ อื่น ๆ ตาม ทาง รถ นี้ เมื่อ ออก จาก กรุง เทพ ฯ แล แล้ว นั้น
 คือ พระ มหา เจดีย์ ใหญ่ ที่ นคร ปทุม พระ เจดีย์ องค์ นี้ เรียก ว่า พระ
 ปทุม เจดีย์ สันนิษฐาน กัน ว่า ได้ สร้าง ขึ้น ใน ที่ เดิม อัน เป น ที่ ประคิยฐาน
 แห่ง เจดีย์ ที่ ได้ สร้าง ขึ้น ใน สยาม ประเทศ เป น ปทุม โดยมี พระ มหา เถร
 อัม มี นาม ว่า โสธะ แล อุตระ ซึ่ง ได้ นำ พระ บวร พุ ทธ สาส นา จาก ประเทศ
 อินเดี ย เข้า มา แด่ ใน ประเทศ สยาม ใน ประมาณ ๒,๐๐๐ ปี ที่ ล่วง มา แล้ว นั้น
 นคร ปทุม นี้ ได้ เคย เป น บ้าน เมือง ที่ เจริญ รุ่งเรือง มาก ใน เวลา ๒,๐๐๐ ปี
 ที่ ล่วง มา แล้ว นั้น กว๊าย ยังมี ของ โบราณ ที่ นำ ชม เหลือ เป น พยาน อยู่ใน ที่
 ใกล้ กับ เมือง นี้ มี พระ ราชา วัง เป น ที่ ประทับ ของ พระ บพท สม เต็ ง พระ เจ้า

อยู่หัวเรียกว่า พระราชวัง สยาม จันทร์ พระราชวัง นี้ได้ สร้างขึ้น
 ในที่เดิมแห่ง กรุงศรีวิไชย ซึ่งมีข้อม ปรากฏโดยรอบ แต่ใน ภาย
 ไชยราชม นั้นเคย เป็น พระ นคร หลวง ของ กรุงไทย ไชยราชม อัน มี นาม เดียวกัน ใน
 ภาค นี้ แห่ง หนึ่ง ส่วน คุ พระ นคร ไชยราชม ที่ ยังมี เหลือ อยู่ บาง แห่ง นั้น
 พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว ได้ ทรง พระ กรุณา ไป รุกเกล้า ๆ ให้ ชุก
 ขยาย ได้ กว้าง ลึก ขึ้น นคร ปฐม นั้น เวลา นี้ เป็น ที่ ซึ่ง อยู่ ราช แห่ง มณฑล
 ภาค ตะวัน ตก อยู่ ประจํา อํานวยการ ปกครอง ใน บริเวณ นคร ปฐม นี้ เป็น ที่
 ค่อนข้าง ไม่ ท่วม เหมาะ แก่ การ ทำไร ส่วน พืช น้ ผล ต่าง ๆ สำหรับ ส่ง เข้า
 มา จำหน่าย ใน กรุง เทพ ฯ, ราชบุรี, แล คำบล อื่น ๆ แล ตั้ง แต่ ได้ มี ทาง
 รถไฟ ซึ่ง เป็น คมนาคม อัน สดวก ก็ ขึ้น แล้ว ไร ส่วน ใน ท้อง ที่ เหล่า นี้ ก็ ยัง
 เจริญ ขึ้น เป็น อัน มาก หนึ่งใน ที่ ใกล้ แห่ง นคร ปฐม นี้ มี โรง ทหาร ของ
 กอง ทักษะ อยู่ หนาแน่น แล มี สยาม อัน กว้าง ใหญ่ เป็น ที่ สำหรับ
 ฝึก ทักษะ ทหาร ด้วย

ราชบุรี นั้น เป็น เมือง เก่า ที่ มี กำแพง โดย รอบ ศาลา รัฐบาล ของ
 มณฑล ก็ ตั้ง อยู่ ที่ เมือง นี้ ใน จังหวัด ราชบุรี นี้ มี ภูเขา แด ป่าไม้ กระจาย
 หลาย ที่ เป็น ไม้ เก่า อย่าง ก็ อยู่ มาก ส่วน ช้าง คอมน บน ของ แม่น้ำ ราชบุรี
 นั้น มี แร่ ธาตุ ต่าง ๆ เช่น ตะกั่ว อ่อน, ดีบุก แล พลวง แร่ ธาตุ เหล่า นี้ ก็
 ได้ มี ผู้ ไป ชุก ทำ กัน บ้าง แล้ว หนึ่งใน เขา อัน อยู่ ใน ที่ ใกล้ เมือง แล ลำแม่น้ำ
 นั้น มี ดิน ปูน อย่าง ที่ เหมาะ สำหรับ การ ทำ ปูนขาว มี ผู้ ไป ตั้ง ระเบิด แผล
 ปูน กัน มาก จน เป็น สินค้า ที่ สำคัญ แล มี ชื่อ เสียง ของ ราชบุรี อย่าง
 หนึ่ง ใน เมือง ราชบุรี นี้ มี กองพล อิศร ตั้ง อยู่ ด้วย

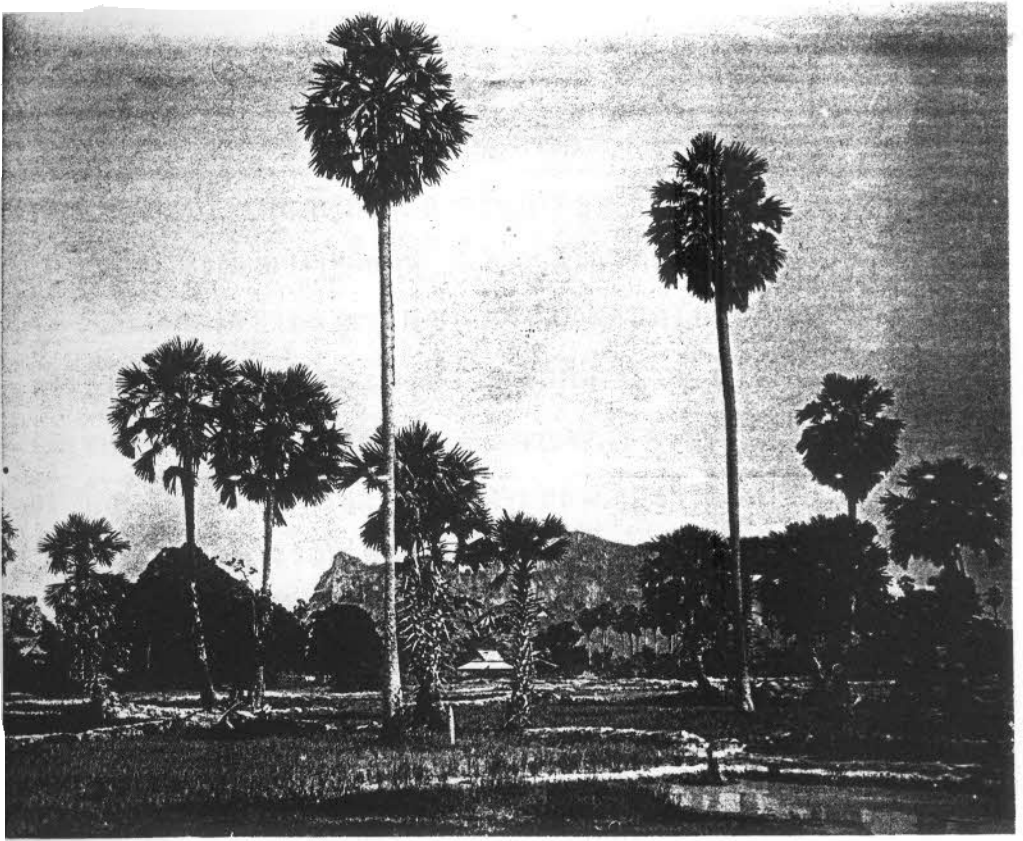
๒๓. ถ้ำ, ที่เพชรบุรี

ตั้งแต่ราชบุรี แลได้เพชรบุรีลงไป ทางรถไฟ ทำไปใกล้ภูเขา
 ต่าง ๆ ซึ่งทำให้ ภูมิภาพ ตามทางใน ตอนหนึ่งงดงาม น่าดู น่าชม มาก
 เพชรบุรีนี้ ตามความวิจารณ์ ของ นักโบราณคดีกล่าวว่า ในกาลโบราณ
 นั้นได้เคยเป็นที่รวมสินค้าต่าง ๆ ในภาคตะวันออกแห่ง สินค้าต่าง ๆ ที่
 เข้ามาใน ประเทศ สยาม ทางบก จาก ประเทศ อินเดีย แล ยุโรป ทางหนึ่ง
 ก่อนที่เจริญ ทาง เติบเร็ว อ้อม คาบสมุท มลายู เข้า มา ยัง กรุง สยาม กันที
 เพชรบุรีนั้น ตาม พระร. ๕ พงษ์วารการ ปรากฏว่า ได้เคยเป็นเมืองเอกราช
 มีเจ้าเป็น ผู้ครอง นคร มา แต่ ใน กาล ก่อน คราวหนึ่ง ซึ่ง ยังมีโบราณ
 สถานต่าง ๆ อัน ทำ ด้วยศิลาแลงอิฐ แผ่นขนาดใหญ่ โบราณสถาน
 ต่าง ๆ อัน บุกบลาย ปรักหักพัง แล้วนี้ เป็น เทวสถาน ของ ศาสนา พราหมณ์
 บ้าง เป็น โยสถ์ วิหาร ของ ฝ่าย พุทธ ศาสนา บ้าง ซึ่ง ยังมี ปรากฏ อยู่
 ในกาลบัดนี้ อัน เป็น พยาน ให้ เห็น ความ สมบูรณ์ แล ความ เจริญรุ่งเรือง
 ในที่นี้

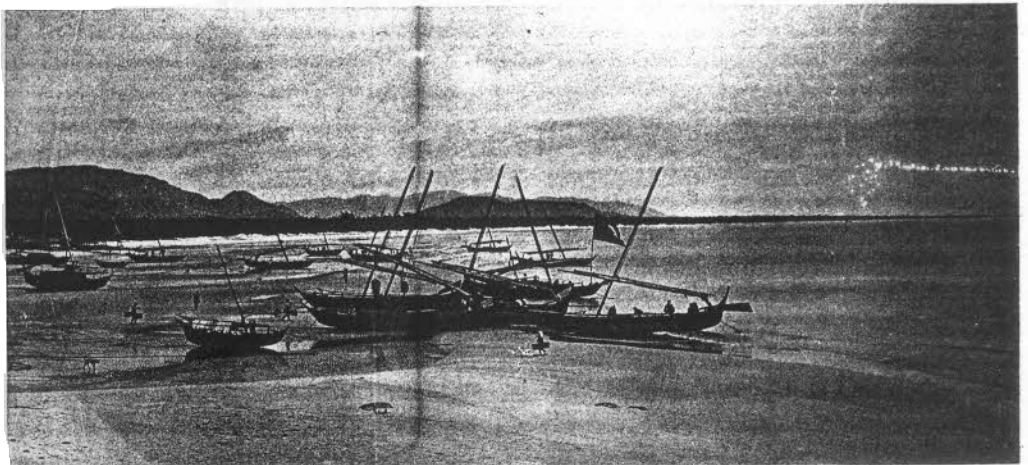
บนเขา พระนคร ศรี นั้น มี พระราชวังเก่า ที่ พระบาท สมเด็จ
 พระรามาธิบดี ศรีสินทร มหามังกุล พระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ได้ ทรง สร้าง
 ไว้ แลที่ ตำบล บ้านป็นนั้น มี พระราชวัง อย่างใหม่ ซึ่ง พระบาท สมเด็จ
 พระรามาธิบดี ศรีสินทร มหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ได้
 ทรง สร้างไว้ อีก แห่ง หนึ่ง ถ้า ต่าง ๆ ตามภูเขา เหล่านี้ เป็น ถ้า ฝั่ง
 งาม น่าชม มาก หนึ่งที่ เพชรบุรี นี้ มี กอง ทหาร ของ กองพล อิศร ตั้ง อยู่
 กอง หนึ่ง

เมื่อ ออก จาก สถานี เพ็ชรบุรี แล้ว ทาง รถไฟ ข้าม แม่น้ำ เพ็ชรบุรี
 ที่เคี้ยว สพานเหล็ก ก็ข้ามแม่น้ำนี้ยาว ๘๐ เมตร แล้ว เลี้ยว
 เลี้ยวไป ตาม ชาย เสาคร ของ บ้านเมือง เมื่อ พ้น เสาคร บ้านเมือง แล้ว จึง ผ่าน
 ไป ตาม ใน ท้อง นา แล้ว ทรง ลง ไป ทาง ทิศใต้ ใน คาบ สมุท นั้น เมื่อ ใกล้เคียง
 ถึง ตำบล ชะอำ ภูเขา ที่มี อยู่ ช้าง ขวามือ นั้น หน้า ตู มาก ทั่ว ภูเขา
 เหล่า นี้ ตั้ง เทิน อยู่ กลาง ท้อง อื่น กว้าง ใหญ่ ช้าง ก้าน ตวัน ออก ของ เขา นี้
 เปน ผา ซิ่น แล้ว ลาก ลง ไป ช้าง ก้าน ตวัน ตก ราษฎร โดย มาก ย่อม ตั้ง บ้าน
 เรือน อยู่ ตาม ชาย ทะเล หรือ ที่ ใกล้เคียง ภูเขา แล นอก จาก มี การ ทำ นา แห่ง
 ละ เล็ก แห่ง ละ น้อย ที่ โคน บ้าง ที่ นี้ บ้าง แล้ว ตาม ทาง รถไฟ ตอน นี้ ก็ ไม่ สู้ มี
 อะไร คุ้ม คุ้ม บรรดา ราษฎร ที่ อยู่ ตาม ชาย ทะเล นี้ น้อย โดย มาก หา เลี้ยง
 ชีพ ใน การ จับ ปลา แล ผสม ปลูก สัตว์ เช่น โค กระบือ ช้าง ส่วน พวก ที่
 อยู่ ลึก เข้า ไป ใน ป่า แล ตาม ชาย เขา นั้น ทำไร, ทำนา, แล ค้า ขาย ของ
 ป่า ต่าง ๆ

ที่ ตำบล หัวหิน ซึ่ง อยู่ ที่ ระยะ กิโลเมตร ๒๑๒ นั้น แต่ ก่อน มี แต่
 หมู่ บ้าน จับ ปลา อื่น อีก น้อย เท่า นั้น ตั้งแต่ มี ทาง รถไฟ ถึง ตำบล นี้ แล้ว
 ก็ เจริญ ขึ้น โดย เร็ว แล กลาย เปน ที่ ๆ ชาว กรุง เทพ ๆ นิยม ไป
 เปลี่ยน น อากาศ ผ่อน พัก ร่าง กาย ตาม ชาย ทะเล แห่ง นี้ สมเด็จ พระบรม
 ราชนิหารด พระราชชนนี พระ พิณ พิฆิตรา แล พระราชวงค์ อิศร
 หมาย พระองค์ ก็ได้ ทรง สร้าง พระตำหนัก ขึ้น ใน ที่ นั้น ใน บาง ฤดู มี ทั้ง
 โภทย์ แล ชาว ยุโรป พา กัน ไป พัก ผ่อน ร่าง กาย อยู่ ที่ นั้น มาก ใน เวลา ต่อ ไป
 ช้าง หน้า ตำบล นี้ นับ วัน แต่ จะ เจริญ ขึ้น ทุก ที่

๒๔. ภา, บ้ำนชะอ้า

๒๕. หัวหิน

หากทราย ตามชาย ทะเลที่ คำยลนี้ เป็น หากทรายแดง ชาว สอาก ชาว
หลาย ลีบ เล็น เป็น ที่เหมาะ สำหรับ การ ชาย น้ำ ทะเล ส่วนใน ฤดู
ลม มรสุม ควัน ออก เคียง เหนือ นั้น มี อากาศ เย็น สบาย ดี มาก

อนึ่ง ตามใน ป่า แล ภูเขา ที่ ทาง ทิศ ควัน ตก แห้ง ทาง รถไฟ นั้น มี
สัตว์ ป่า ต่าง ๆ ชุก ชุม พลเมือง ที่ คำยล หัวหิน เอง นั้น มี ประมาณ ๑,๒๐๐
นอกจาก หา กิน ใน ทาง จับ ปลา ก็ มีการ ทำไร้ ทำ นา แล การ หักถกรรม
อื่น ๆ ที่ เหมาะ แก่ ที่ อัง ที่ นั้น เช่น การ ทอ ผ้า เป็น อาทิ

หาก หัวหิน ทาง รถไฟ ทัศนตรง ลงไป ทาง ทิศใต้ เลียบ ไป ตาม ชายทะเล
ประมาณ ๒ ถึง ๓ กิโลเมตร แล้ว เติบห่าง จาก ฝั่ง ขึ้น ไป ยัง ปราณบุรี
แล หลัง เขา สามร้อย ยอด แล้ว ทัศน ลงไป หา ฝั่ง ทะเล ที่ ประจวบ คีรี ชัย
หมู่บ้าน ที่มี อยู่ ตาม ทาง ใน ตอน นี้ เมื่อ ออก จาก หัวหิน แล้ว คือ บ้าน
หนอง แก (หรือ สะแก) แล้ว ผ่าน เลียบ เขา ตะเกียบ ตาม ท้อง ที่ เหล่า นี้
มี ภูมิ ภาพ ที่ งาม น่า ดู อยู่ หลาย แห่ง

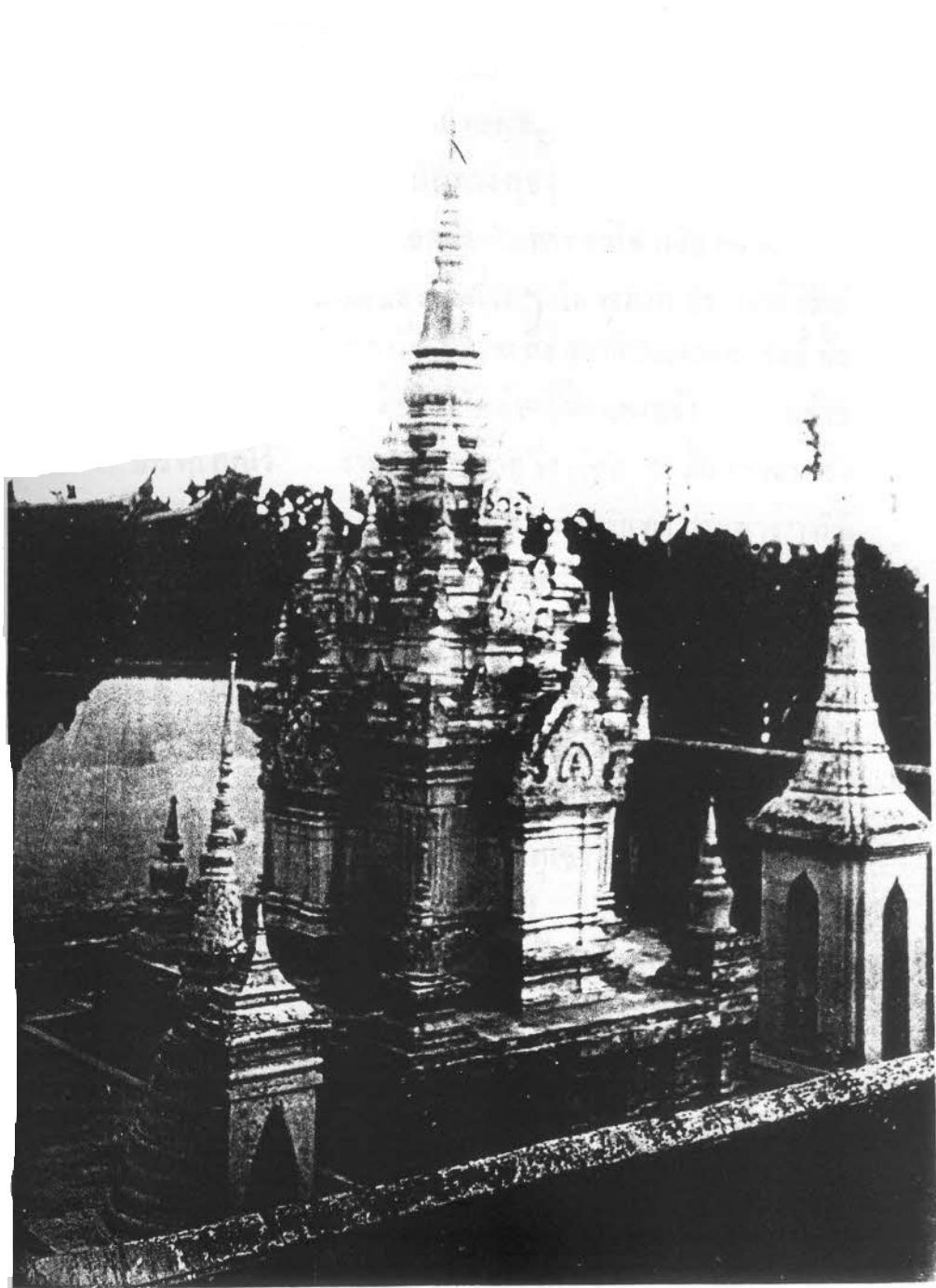
สถานี ทัศน ลงไป ข้าง หน้า นั้น ชื่อ สถานี เขา เต่า ชื่อ บ้าน นี้ เรียก
ตาม ชื่อ เขา ซึ่ง สันนิษฐาน กัน ว่า มี สัตว์ ฐาน คล้าย กับ หลัง เต่า เมื่อ ทาง
รถไฟ นั้น ขึ้น ไป ถึง ที่ ชัน ที่ สุด ที่ เหนือ เขา นี้ แล้ว ถ้า แล ทัศน ลงไป ทาง ใน ลุ่ม
ลำน้ำ ยี่ราด แล้ว จะ เห็น หมู่ เขา สามร้อย ยอด ได้ แต่ไกล ข้าง หน้า ทาง
ฝั่ง ทะเล นั้น อย่าง งดงาม

แม่น้ำ ปราณ นั้น เช่น แม่น้ำ ที่มี หน้า ชัน ลง ถึง ฝั่ง คำยล ที่ ทาง
รถไฟ ข้าม แม่น้ำ นี้ ไป ทาง ทิศ ควัน ตก ข้าง เล็ก น้อย แม่น้ำ นี้ เช่น
แม่น้ำ ที่ งาม แล มี ปลา ต่าง ๆ อุดม มาก แล ใน เวลา เมื่อ รถไฟ ข้าม

สะพาน ถ้า ญไป ตามในลำแม่น้ำ นี้ ทก รถไฟ ถึงงาม ตี ที่ ตำบล นี้ อยู่
ห่าง ทก ทะเล วัดตาม เส้น ตรง ประมาณ ๘ กิโลเมตร ถ้า วัด ตาม
ลำแม่น้ำ ประมาณ ๒๕ กิโลเมตร เพราะแม่น้ำ คดไป คด มา มาก แห่ง
สะพานที่ข้ามแม่น้ำ นี้ เป็น สะพาน เหล็ก ยาว ๘๐ เมตร

หมู่เขา สามร้อยยอด ที่ รถไฟ เดิน ลง ไป หา แล ใน ราว ๑ ชั่วโมง จะ
เข้าไป ใกล้ จะ เห็น ภูมิ ภาพ อื่น ๆ มาก ใน ท้อง ที่ นี้ มี สัตว์
ป่า ต่าง ๆ หลาย อย่าง เช่น เสือ, หมี, กระต๊อง, ไค้รา (เลียงผา) เป็นต้น
หนึ่ง ทาง บ้าน ทวี น ออก ของ เขา นี้ ที่ ติด กับ ทะเล นี้ มี ถ้ำ ใหญ่ งาม ๆ
อยู่ หลาย แห่ง นัก ปาก ซ่อม นี้ มี อยู่ ชุก ชุม ตาม สอง ข้าง ทาง รถไฟ
ระหว่าง สถานี หนองคาย แล สถานี สามร้อยยอด ที่ คิน ระหว่าง หัวหิน แล
สามร้อยยอด โดย มาก เมื่อ ผ่าน พัน ปราน บูรี ไป แล้ว เช่น ที่ ทำ เลดี
เหมาะ แก่ การ ทำ นา แล ฝึ สม สัตว์ เช่น โค แล ภาร ทำ ไร่ สวน ธรรม ตา
แต่ มะพร้าว นี้ ไม่ ปรากฏ ว่า ขึ้น งาม ตี ใน ที่ แล นี้ จะ หา ก็ เกือบ ไม่ พย เลย
จน ได้ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ลง ไป จึง จะ ไร่ ไร่ แต่ ก็ ไม่ งาม ส่วน ตาม ชาย ทะเล
นี้ ตั้งแต่ หัวหิน ตลอด ลง ไป ถึง เขา เต่า เป็น หาดทราย สอาด สด งาม ที่ ทั่วไป
น้ำ ใส ที่ นี้ อยู่ ข้าง ไร่ อัด คัก ไม่ใช่ แต่ ที่ ตำบล หัวหิน นี้ แห่ง เดียว ตาม
ทาง รถไฟ แล นี้ ใน ฤดู แล้ง ก็ อัด คัก น้ำ มาก เหมือน กัน แต่ ถ้า ได้ ทดลอง
ชุก บ่อ ให้ ลึก มาก ลง ไป ข้าง ที่ ไร่ ได้ น้ำ ใส สด ใซ้ ก็ เป็น ได้ ความ ญ เขา
ต่าง ๆ ใน ท้อง ที่ เหล่า นี้ มี ต้น ยาง ไร่ ไร่ ป่า ขึ้น อยู่ มาก แต่ ยัง ไม่
มี ผู้ ไค้ ทำ

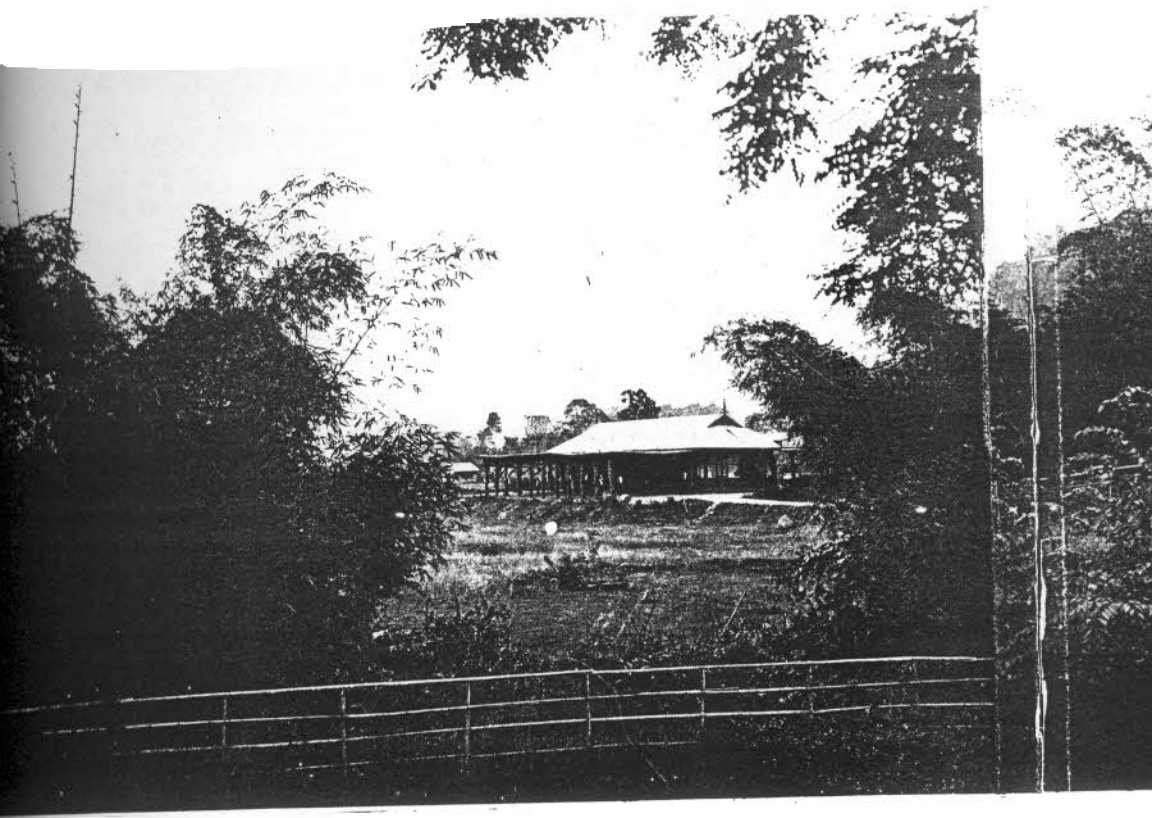
๒๖. วัดมหาธาตุ ไซยา (ทรงถ่าย)

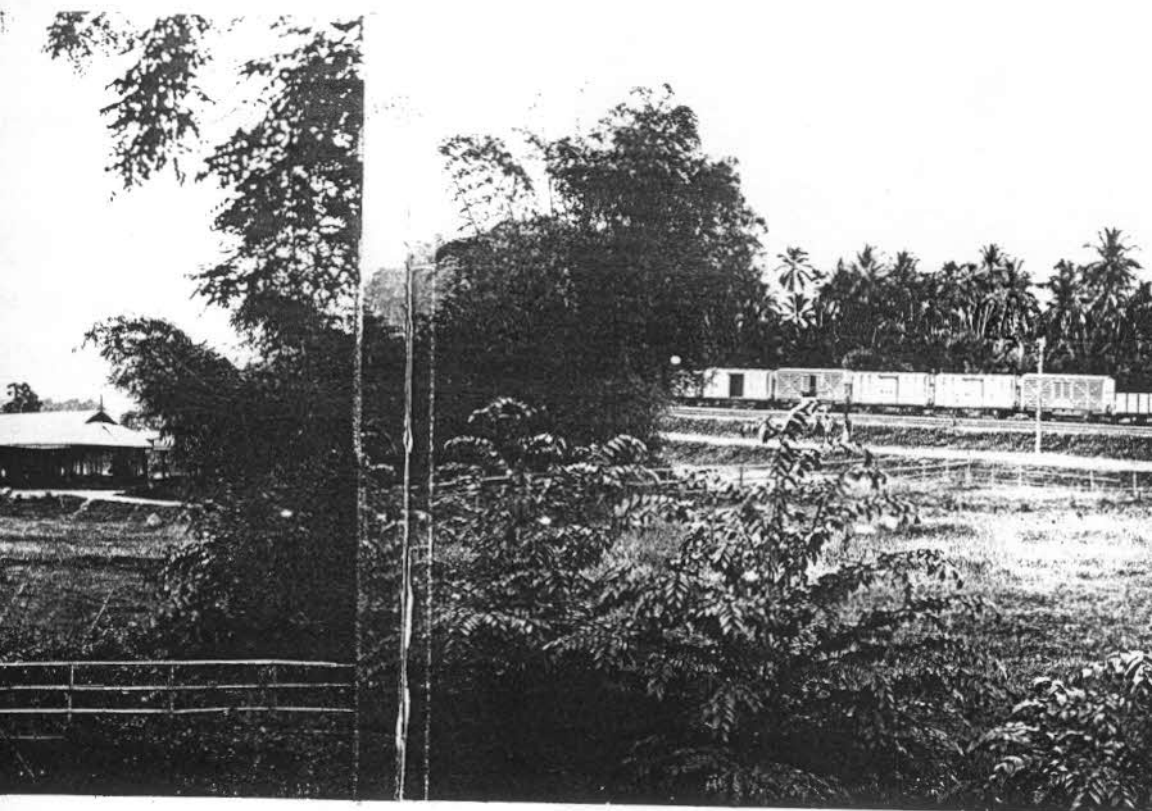
เมื่อออกจากสถานีสามร้อยยอกแล้ว ทางรถไฟก็ตกลงไปยัง
 ค่ายลสังกระทาย จะเห็นเขาสามร้อยยอกอยู่ข้างซ้าย แลภูเขาทาง
 เซอร์แกมอยู่ข้างขวา แลเมื่อลงไปทางภูเขาที่ สอง ข้างทางนั้นเป็น
 ทราบ พอรถไฟเดินไปอีกสักหน่อยหนึ่ง ทางรถไฟ กลับ ค่ำ ลงไปหา
 ผังทะเลอีก จะเห็นหน้าผาที่ชันแลเขาต่าง ๆ ในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์
 เป็นภูมิภาพอันงดงาม แลเมื่อจวนจะถึงสถานีประจวบคีรีขันธ์ นั้น
 ถ้าสังเกตดูแล้ว จะเห็นเป็นช่อง มีอยู่บนไหล่เขา นั้นแห่งหนึ่ง คล้าย
 เป็นช่อง ที่มี กระงก ติดไว้ ราษฎรชาวบ้าน จึง เรียกเขา นั้นว่า เขาช่อง
 กระงก หนึ่ง ที่ดิน ตาม ทางรถไฟใน จังหวัดนี้ ที่สำหรับ ทำ การ ต่าง ๆ ก็มี
 อยู่ มาก เช่น การ ทำไร่ ทำนา แล การ ผลิต สัตว์ ก็มี ทำกัน อยู่บ้าง แล้ว
 อ่าวประจวบคีรีขันธ์ นั้น งดงามก็ มีภูเขาสูง ชัน แลเกาะต่าง ๆ
 ที่เป็นหินล้วน มีผา ชัน สูง ตรง ชัน มา จาก ทะเล ทำให้ ภูมิภาพใน อ่าว นั้น
 งดงามยิ่งนัก ส่วนอ่าวมะนาว ซึ่ง อยู่หลังข้างใต้ นั้น ก็เป็นที่ นำไป
 เทียวเล่น เพราะไป สดวก ด้วยมีถนนโรยศิลาไป ถึง ค่ายล นั้น รถ
 ยนต์แลรถจักรยานเดินได้ สดวก ก็ ตาม ภูเขาแล เกาะเหล่านี้มีสัตว์
 ต่าง ๆ ชุกชุม เช่น ไคร้ (เลี้ยงผาชนิดหนึ่ง)
 ที่จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ นี้ เป็นที่ ตั้ง ศาลากลาง แลที่ อยู่ ของ
 ผู้ว่าราชการ จังหวัดนี้ มีพลเมือง ประมาณ ๓,๐๐๐ หนึ่ง สิบกว่า ๆ
 ในจังหวัดนี้ ราษฎร ย่อม นาม มา ชาย ชักกัน ในที่นี้ ค่อย ๆ ข้าง ๆ จะ
 เป็นที่ สำหรับ ผ่อน พัก ร่างกาย เปลี่ยน อากาศ แลที่ จับปลา ได้ แห่งนี้
 ป่าไม้กระยาเลย ชนิด ที่ ดี ต่าง ๆ ที่ ค่ายล ห้วยยาง นั้น ก็ อยู่ไม่ ห่างไกล

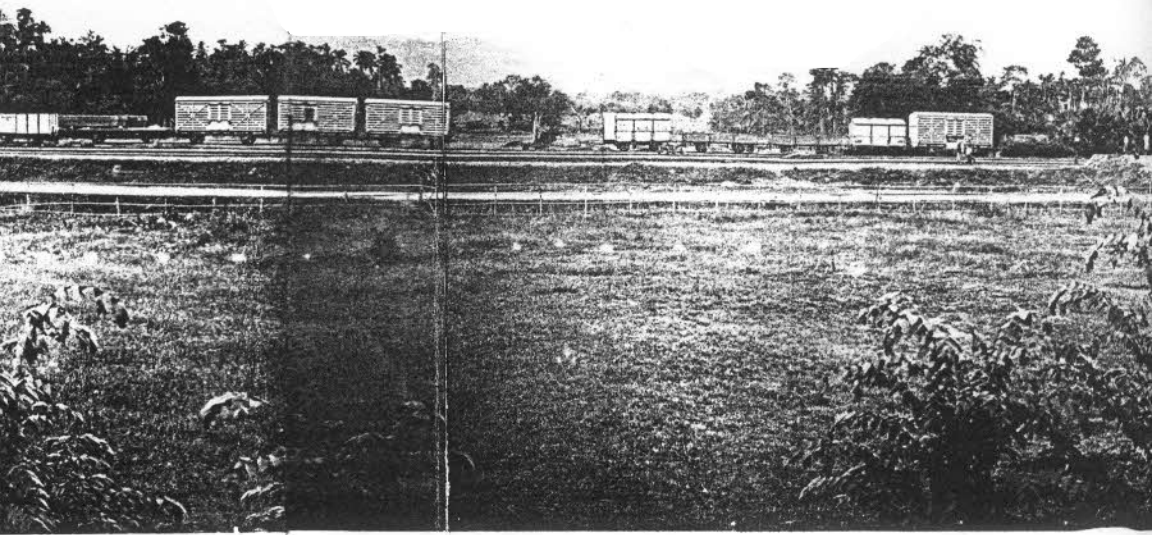
กับ ประจวบคีรีขันธ์ นั้น แล การ ที่ จะ ขนไม้ จาก ป่า มา โดย ทาง รถไฟ นั้น
ก็ราว ๓๐ กิโลเมตร เท่านั้น การ ที่ จะ ค่า ขนไม้ เหล่า นี้ คง จะ ไม่ ยาก
ส่วน การ ผสม สัตว์ ต่าง ๆ นั้น ก็ คง จะ บำรุง ให้ง่าย เหมือน กัน

ที่ ค่ายล บ้านห้วย ยาง ซึ่ง ตั้ง อยู่ริม ชายทะเล นั้น เช่น แต่ หมู่บ้าน
เล็ก น้อย อยู่ ใต้ ประจวบคีรีขันธ์ ลง ไป ประมาณ ๓๒ กิโลเมตร แต่
มิใช่ หมู่แล มี คน คำ ก็น้อย บ้าง แต่ ใช้ มุก ที่ ทำ ได้ นั้น เป็น ชนิด ที่ ไม่
สู้ ดี เพราะ มี วาววายน้อย แล มี ก เป็น ชนิด ที่ ย่อม ๆ ใช้ มุก
คล้าย ๆ กัน นี้ ยาง ที่ ที่ ประจวบคีรีขันธ์ เอง ถึง มหาใต้ หนึ่งใน ป่า
ค่ายล ห้วย ยาง ซึ่ง อยู่ ห่าง จาก ทาง รถไฟ ราว ๘ กิโลเมตร เศษ นั้น มี
สัตว์ ป่า ชุกชุม เช่น เนื้อ, เสือ, แล เลียงผา, เช่น นั้น ผู้ ที่ ผูก ไม้ ในการ
ยิง สัตว์ ป่า เหล่า นี้ ก็ จะ เป็น ที่ สำคัญ เกี่ยว ยิง เล่น ได้ แห่ง หนึ่ง นก
ต่าง ๆ เช่น นก ยุง, นก เป็ด, นก เขา ค้าง ๆ, แล นก ปาก ซ่อม เหล่า นี้
ก็มี อยู่ มาก ใน ระหว่าง ประจวบคีรีขันธ์ แล ค่ายล ห้วย ยาง ตาม ลำ ห้วย
ที่ สระ แล เขา นั้น ที่ ดิน ที่ ยังมี ว่าง เปล่า อยู่ มาก ที่ ดิน เหล่า นี้ เมื่อ จาก
ดาง บำรุง ทำ การ เพาะ ปลูก ต่าง ๆ ขึ้น แล้ว ก็ น่า จะ หา ผล ประโยชน์
ได้ ดี ส่วน ดิน ยาง วัชเชอร์ ป่า นั้น ก็มี อยู่ มาก แต่ ยังมี ผู้ ไป ทำ กัน
น้อย นึก

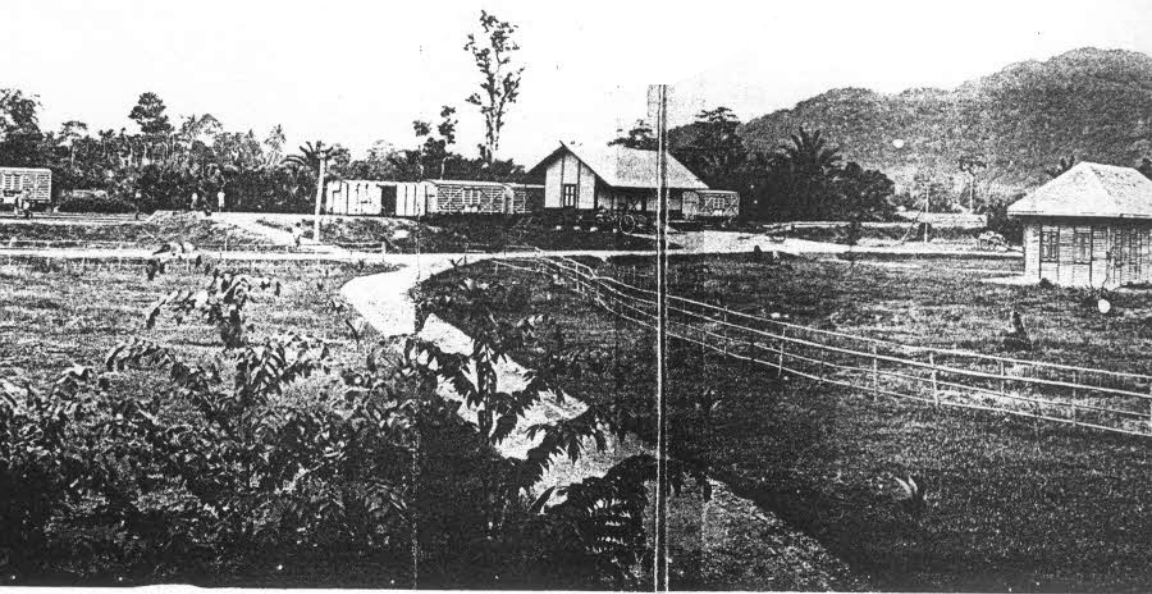
เมื่อ ออก จาก จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ แล้ว ทาง รถไฟ ผ่าน ไป ใน ป่า
ระนาม ซึ่ง อยู่ใน ระหว่าง ทะเล แล ภูเขา นั้น ถึง ของ ภูเขา ต่าง ๆ ที่
ไม่ สู้ สูง นึก นั้น ทาง รถ คัท ผ่าน ไป หลาย แห่ง หนึ่งใน ค่ายล นี้ เป็น ดอน
ซึ่ง แคมป์ สุด ของ พระราชอาณาจักร สยาม ใน คาบ สมุท นี้ ด้วย เขต ุแดน

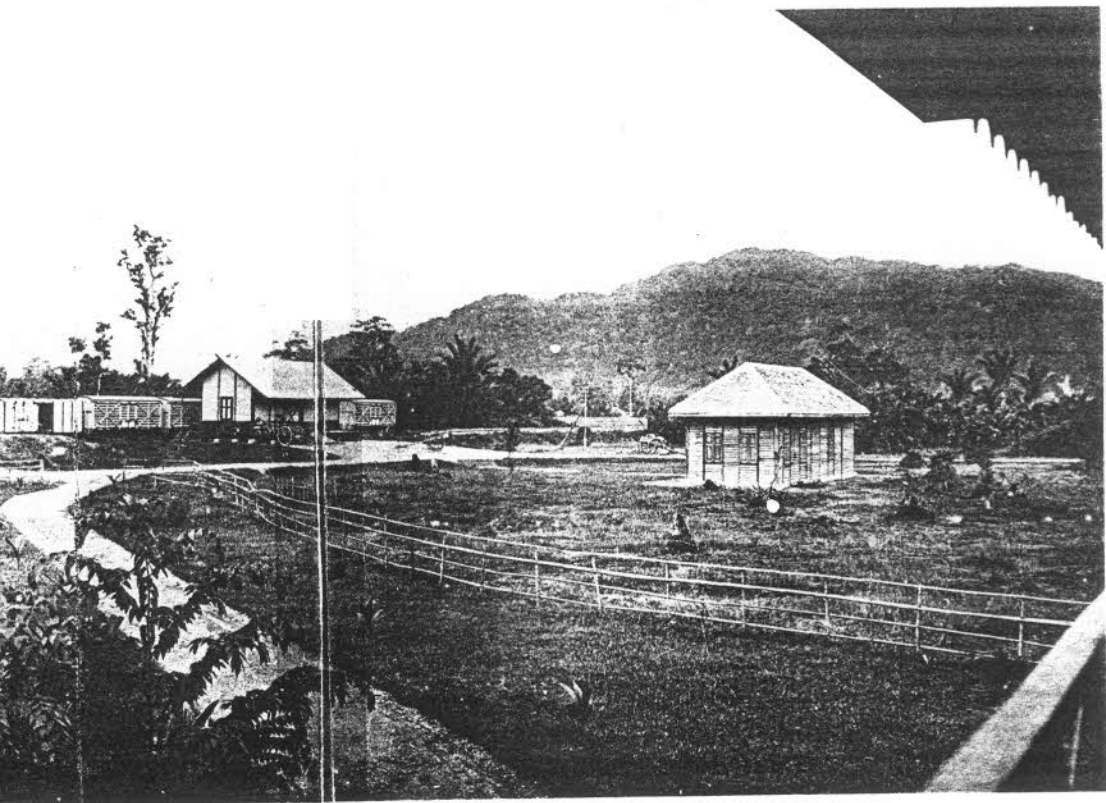

ภูมิภาพที่ทุ่งสง

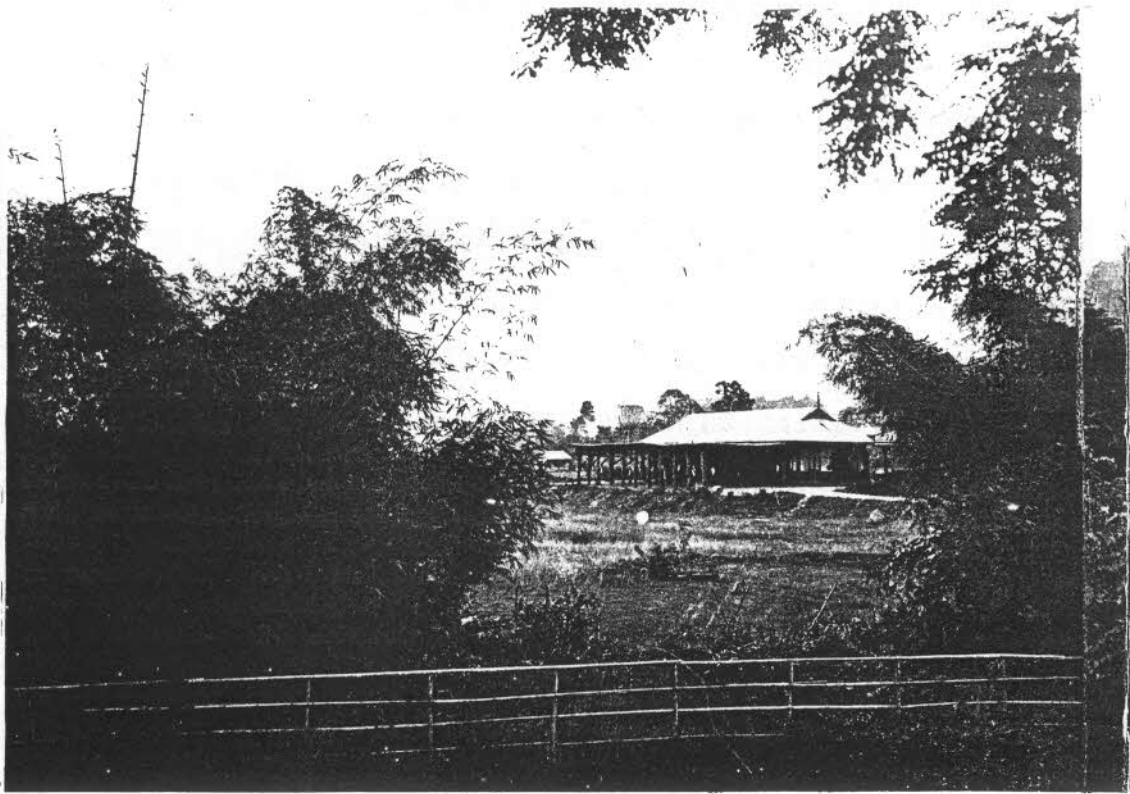

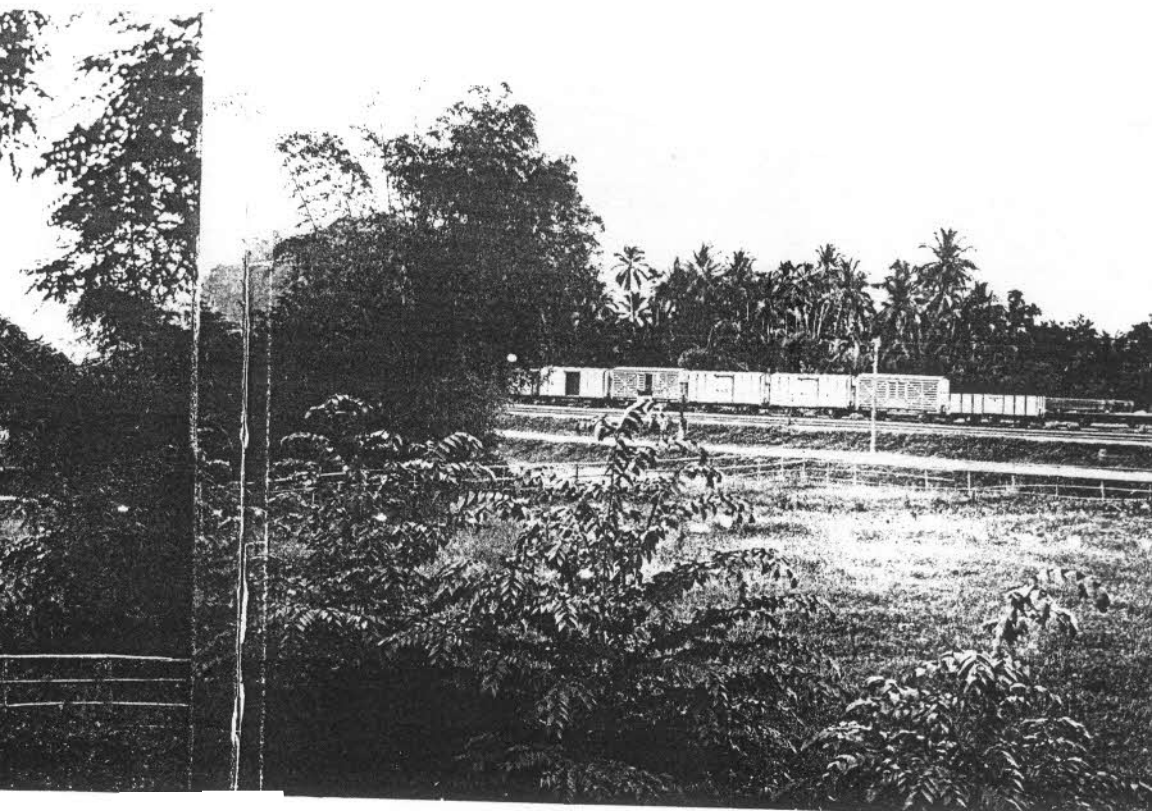
เมืองทวายซึ่งเป็นของอังกฤษนั้น อยู่ห่างประมาณ ๓๐ กิโลเมตร
เท่านั้น ตามทางรถไฟ ตอนนี้มีหมู่บ้านที่สำคัญเลข จนถึงบาง
ตะพานซึ่งอยู่ที่ระยะ ๓๗๘ กิโลเมตร จากกรุงเทพฯ นั้น

ที่บางตะพานนี้เป็นตลาดแลที่ประชุมชนของชาวบ้านต่าง ๆ ที่
อยู่ใกล้เคียง เมื่อประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว ได้มีบริษัทชาวยุโรปไป
ขออนุญาตขุดหาแร่ทองคำตาม โขป่าแลภูเขาซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกนั้น
แต่หาเป็นผลสำเร็จไม่ เพราะเครื่องจักรใหญ่โตเกินกว่าการไป
ใช้ เวลาที่มีแต่ชาวบ้านไปเก็บของโดยวิธี ร่อนแร่ในชั่วเวลา
บางเดือนที่ไม่มีค่าใช้จ่ายแรง แลผลประโยชน์ที่ได้จากกรร ร่อน
ทองนี้ ก็พอเป็นค่าใช้จ่ายของพวกชาวบ้านเหล่านี้ได้ในชั่วปีหนึ่ง
ทองคำบาง ตะพานนี้ มีคนถนัดว่าเป็นทองคำซึ่งมีเนื้อสุกดีที่สุกที่ ร่อน
หาได้ในกรุงสยาม

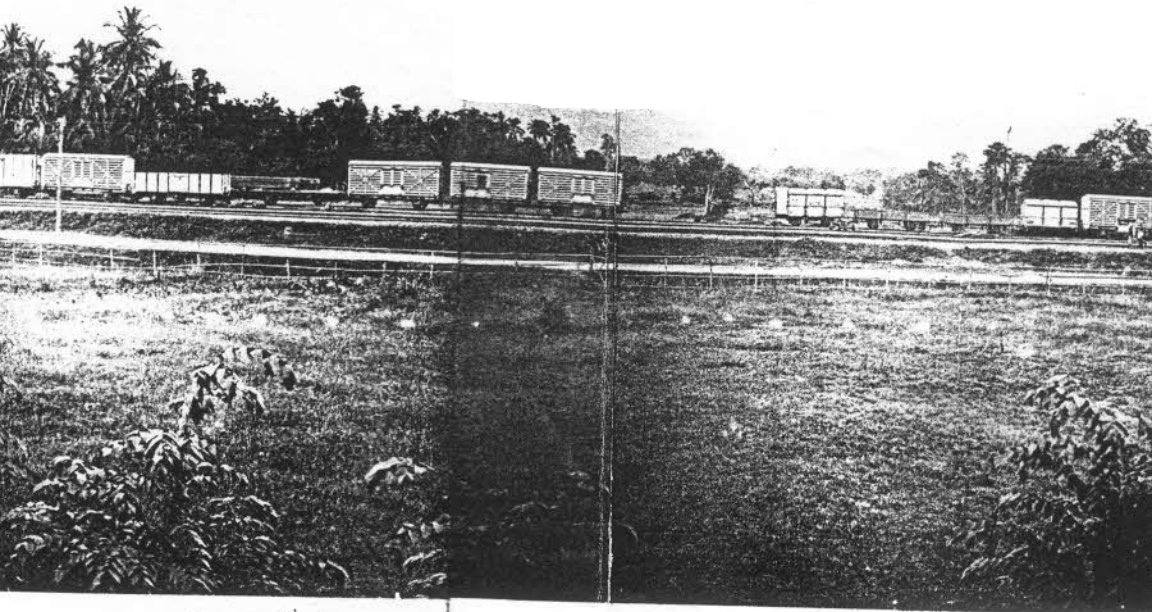
ตอนตั้งแต่บาง ตะพานถึง ชุมพรนั้น ทางรถไฟ กลับตัดห่างจาก
ฝั่งทะเลแลหมู่บ้านต่าง ๆ ไปหาภูเขาซึ่งทิศตะวันตก ที่ตัดทางรถไฟ
เข้าไปหาเขา เช่นนี้ ก็เสมอไต่เปิดท้องที่ซึ่งมีที่ดินอันอุดมเหมาะ
แก่การเพาะปลูกพืชผลต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมาย ซึ่งทั้งรกร้างว่าง
เปล่าอยู่ เพราะไม่มีคนหากมด ท้องที่เหล่านี้เป็นที่อยู่สูงกว่า
ระดับน้ำทะเลตั้งแต่ ๘๐ ถึง ๑๐๐ เมตร เป็นเนื้อที่กว้างใหญ่
ประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร จักรวัด

ท้องที่ตอนนี้เป็นที่เคียนโล่งไม่มีต้นไม้ใหญ่เลย สักต้นเดียวก็ว่า

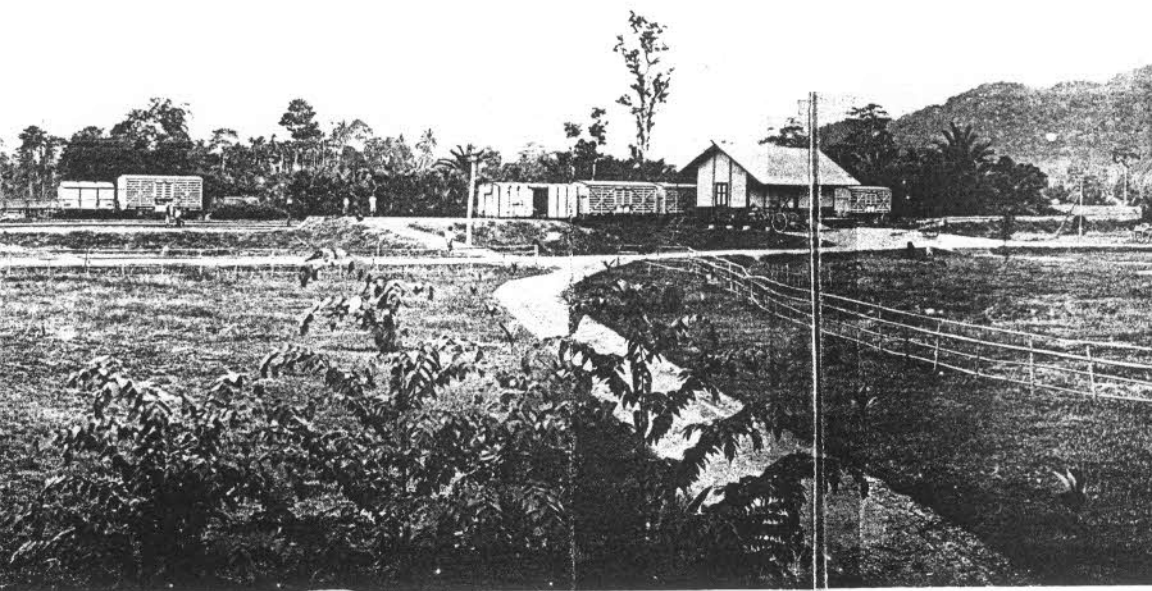

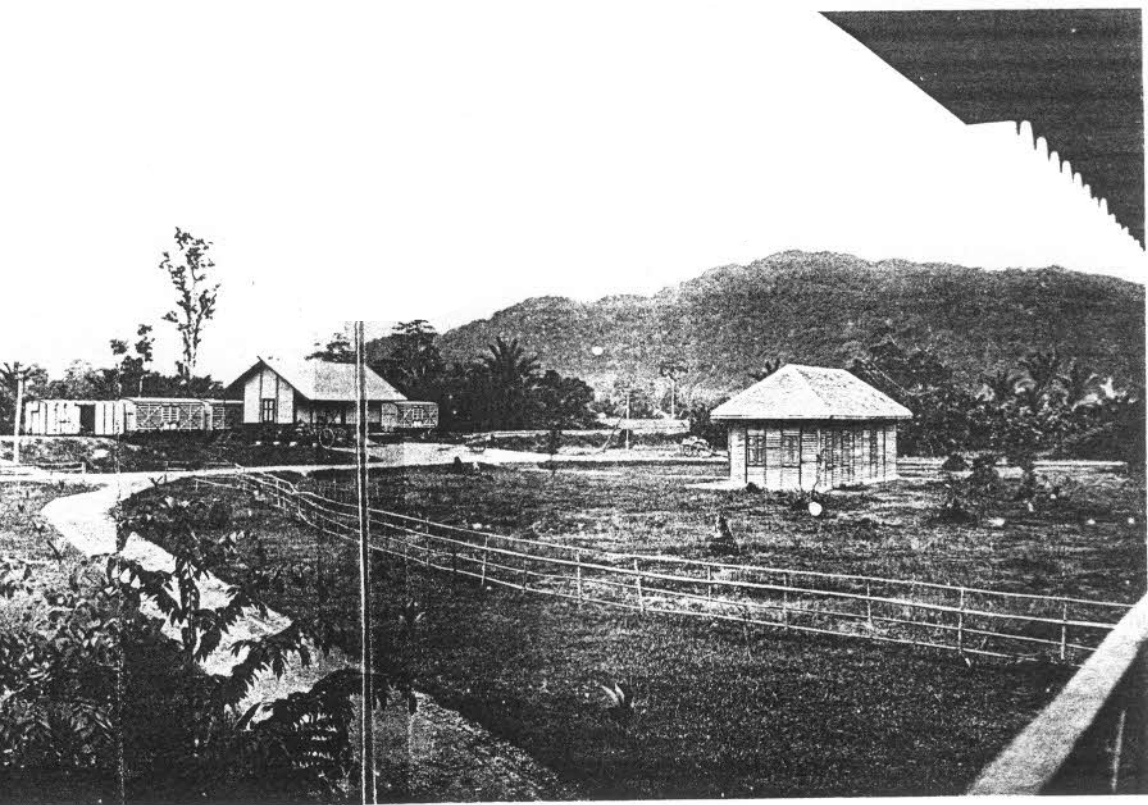

๒๓๗ ภูมิภาพที่ทุ่ง

๒๗ ภูมิภาพที่ทุ่งสง

เมืองทวายซึ่งเป็นของอังกฤษนั้น อยู่ห่างประมาณ ๒๐ กิโลเมตร
เท่านั้น ตามทางรถไฟ ตอนนี้อยู่ไม่มีหมู่บ้านที่สำคัญเลย จนถึงบาง
ตะพานซึ่งอยู่ที่ระยะ ๓๗๔ กิโลเมตร จากกรุงเทพฯ นั้น

ที่บางตะพานนี้เป็นตลาดแลที่ประชุมชนของชาวบ้านต่าง ๆ ที่
อยู่ใกล้เคียง เมื่อประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว ได้มีบริษัทชาวยุโรปได้
ขออนุญาตขุดหาแร่ทองคำตาม โข่งป่าแลภูเขาซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกนั้น
แต่หาเป็นผลสำเร็จไม่ เพราะเครื่องจักรใหญ่โตเกินกว่าการไป
ใช้ เวลาที่มีแต่ชาวบ้านไปเก็บหาทองคำโดยใช้วิธีร่อนแต่ในชั่วเวลา
บางเดือนที่ไม่มีความใช้ร้ายแรง แลผลประโยชน์ที่ได้จากการร่อน
ทองนี้ ก็พอเป็นค่าใช้จ่ายสรวบของพวกชาวบ้านเหล่านี้ได้ ในชีวิตหนึ่ง
ทองคำบางตะพานนี้ นิยมกันว่าเป็นทองคำซึ่งมีเนื้อสุกดีที่สุกที่จะร่อน
หาได้ในกรุงสยาม

ตอนตั้งแต่บางตะพานถึงชุมพรนั้น ทางรถไฟ กลัยตัดห่างจาก
ฝั่งทะเลแลหมู่บ้านต่าง ๆ ไปหาภูเขาข้างทิศตะวันตก ที่ตัดทางรถไฟ
เข้าไปหาเขาเช่นนี้ ก็เสมอได้เปิดท้องที่ซึ่งมีที่ดินอันอุดมเหมาะ
แก่การเพาะปลูกพืชผลต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมาย ซึ่งทิ้งรกร้างว่าง
เปล่าอยู่ เพราะไม่มีคนมาค้มคัก ท้องที่เหล่านี้เป็นที่อยู่สูงกว่า
ระดับน้ำทะเลตั้งแต่ ๘๐ ถึง ๑๐๐ เมตร เป็นเนื้อที่กว้างใหญ่
ประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร จตุรัส

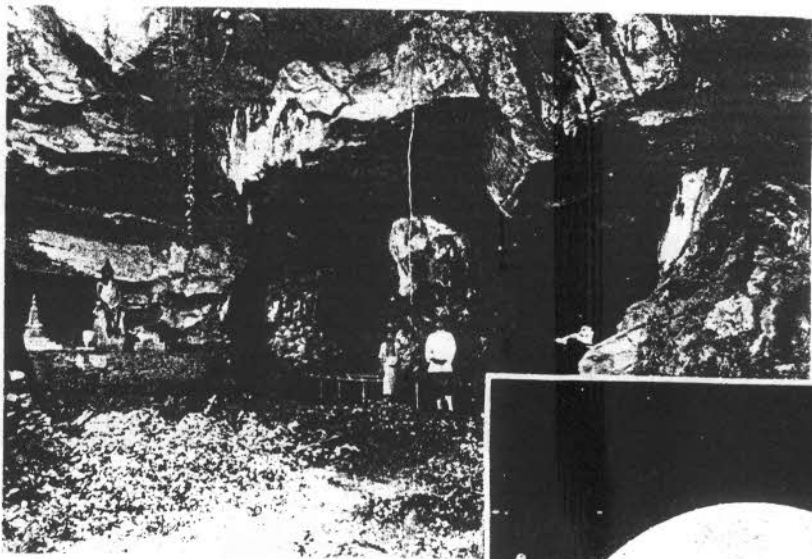
ท้องที่ตอนนี้เป็นที่เตียนโล่งไม่มีต้นไม้ใหญ่เลย สักต้นเดียวก็ว่า

ใต้ แต่ลักษณะของภูมิที่ นั้นเป็นคลื่นด้วยมีเนินขอม ๆ อยู่ มาก จะ
เป็นที่เหมาะ สำหรับ การ ประลอง ยุธธแห่งหนึ่ง เพราะ น้ำ ใจ ก็ จะ หาได้
ตามห้วย แลลำ น้ำ ต่าง ๆ อันไหลผ่านไป ในท้องที่เหล่านี้

ในท้องที่อันมีดินอุดมดังนี้ แต่ปราศจาก ต้นไม้ ใหญ่ทั้งกล่าวมาแล้ว
ก็ หน้า ปลาตกมาก มีผู้ ใต้ สันนิษฐานกัน ว่า ชรอย ที่ เหล่า นี้ จะ ถูก ลม
ใต้ฝุ่นซึ่ง เปน ลม พายุ ใหญ่ อัน เกิด ขึ้น ในทะเลจีน ทุก ปี แต่ ประมาณ
ใน ๕๐ ปี ทาง หรือ ปลาย ของ ลม พายุ ใต้ ฝุ่น นั้น จึง จะ พัด มา ถึง
พระราชอาณาจักร แล ณ ลัก ครั้งหนึ่ง ท้องที่ เหล่า นี้ ก็ คง จะ ใต้ ถูก ลม ใต้
ฝุ่น มา แล้ว ต้นไม้ ใหญ่ จึง ใต้ หัก โค่น ลง หมก ที่ ซึ่ง เปน ป่า ไม้ อัน ร่ม รื่น
อยู่เดิม ไม้ มี หญ้า ขึ้น รก นั้น เมื่อ ต้นไม้ ใหญ่ โค่น ลง หมก แล้ว ก็ กลาย
เป็นที่ แห้ง หญ้า คา ก็ ขึ้น เมื่อ ที่ เหล่า นี้ กลาย เปนทุ่งหญ้า คา ไป แล้ว
ตามธรรมชาติ ก็มี ไฟป่า ไหม้ ทุก ปี ต้นไม้ ขึ้น ไม้ ได้ จึง กลาย เปน ที่ เคียน
โล่ง คง ปราศ ภู อยู่ ใน ทุก วัน นี้

หนึ่ง ทาง ของ ลม ใต้ ฝุ่น เช่นนี้ ก็ได้ พัด เข้า มา ถึง ท้อง ที่ ใต้ แล
ผู้ลงไป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ เมื่อ คราว เมืองไซยา ล่ม นั้น แต่ในท้องที่นี้
มีผู้คน อยู่ แยก ทัว ใต้ จึง ใต้ ทราบ กัน ว่า ลม พายุ ใต้ เช่นนั้น ทำให้ เสีย หาย
อย่างไร บรรดา ผู้ที่ โดย สานไป ในรถไฟ เมื่อ เข้า ใน บริเวณ อำเภไซยา
แล้ว ถ้า สังเกต คุ ภู เขา แล ต้นไม้ ในท้อง ที่ เหล่า นี้ ก็ จะ เห็น ใต้ ชัด เจน
ที่ เคียว ว่า ก้าน ของ เขา ที่ ถูก ลม ใต้ ฝุ่น นั้น เคียน หมก ไม้ มี ต้นไม้ ขึ้น
ส่วน ก้าน ที่ ยัง ลม นั้น มี ต้นไม้ ขึ้น อยู่ โดย บริบูรณ์ ส่วน ไม้ ที่ หัก โค่น
ลง นั้น ยังมี เหลือ อยู่ ที่ ยัง ก็ เขา มา ใช้ การ รถไฟ ใต้ บ้าง ก็มี

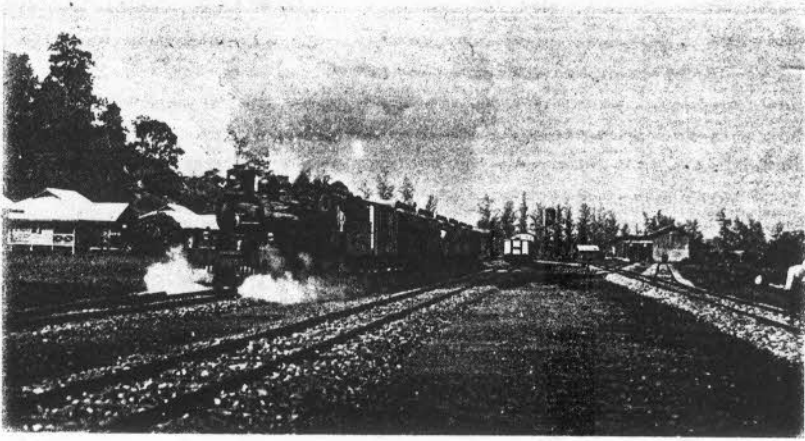
๒๙. ถ้ำตลอดที่ทุ่งสง

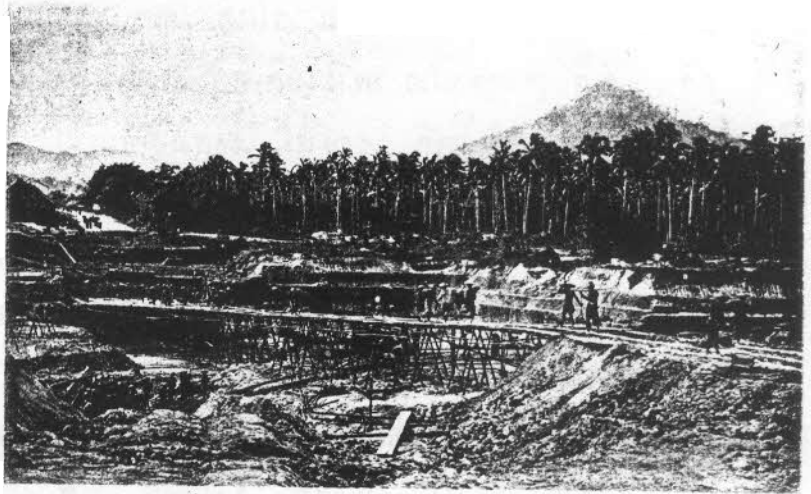
๒๘. อุโมงค์
ทางทุ่งสง

๓๐. ท่ารถไฟที่ตี่

๓๑. สถานีรถไฟ ตรัง

๓๒. เหมืองแร่, ภูเก็ต

๓๓. ถนน ระหว่าง ทัพเทียบ แล ช่อง

ท้องที่เหล่านี้ น่าจะเหมาะสำหรับการเลี้ยงแลผสมสัตว์ ความ
 ภูเขา นั้น เป็นที่ทำเลที่ดีสำหรับเที่ยวยิงสัตว์ป่าต่างๆ เวลาที่ได้มีชาว
 กรุงเทพฯ ออกไปลงทุ่งรอบจับของที่ดินทำ การเพาะปลูกอยู่ข้างแล้ว
 พืชผลที่ขึ้นได้งามก็มี คือ ธัญญาชาติต่างๆ, พริกไทย, ยาสูบ,
 อ้อย, หมาก, มะพร้าว, พลู่, ฝ้าย, ถั่วต่างๆ, พริก, มะเขือ, หอม,
 เข้าโกล, แดงโม, แดงกวา, ผักกาดหัว, พักเขียว, พักทอง, ฯลฯ ฯลฯ
 ผลไม้มีทุเรียน, มะม่วง, ขนุน, ส้มโอ, แลส้มอื่นๆ น้อยหน้า, สับรอส,
 ฯลฯ ส่วนป่าไม้ที่มีอยู่ในบริเวณใกล้เคียง มีพรรณไม้ต่างๆ ที่ดี คือ
 ไม้เคี่ยม, ไม้มะค่า, ไม้ตะเคียนทอง, ไม้ยาง, สัตว์ต่างๆ ที่ผสมแล
 เลี้ยงกันนั้น คือ ม้า, โคกระบือ, แพะ, สุกร, ห่าน, เป็ดแลไก่
 เป็นต้น ส่วนช้างที่ใช้เป็นพาหนะนั้น ตามธรรมเนียมจับช้างป่ามา
 เลี้ยงใช้ การจับปลานั้น มีตลอดไปตามชายทะเล สถานที่ที่สำคัญใน
 คอนนี้ คือ สถานที่ข่านกรุดแลบางสน เป็นต้น สัตว์ป่าอย่างใหญ่ที่มี
 อยู่ในป่าคงแถบนี้มีอยู่มากหลายอย่าง เช่น เสือใหญ่, เสือดำ ทั้งลาย
 คล้ายแลดำ, หมิ่ดำ, ช้าง, ส้มเสี้ยว, เลียงผา, วัวป่า, กวางแลอีเก้ง
 เป็นต้น ส่วนสัตว์ป่าต่างๆ จำพวกที่มีปีกนั้น มีนกยูง, ไก่ป่าต่างๆ,
 นกเป็ดน้ำ แลนกเขาต่างๆ เป็นต้น สัตว์เหล่านี้มีอยู่ตลอดปี นกจากซ่อม
 นั้นในเทศกาลของนกเหล่านี้มีชุมมาก

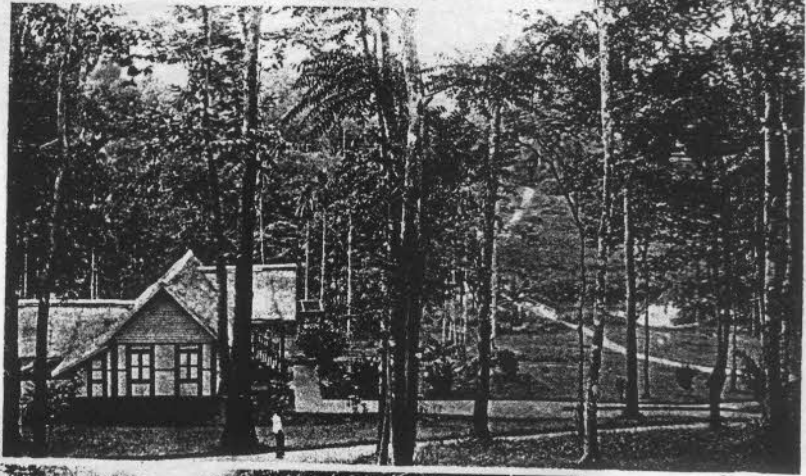
เมื่อออกจากบางสะพานแล้ว คำยลสำคัญที่แรกถึงนั้น ก็คือ
 ชุมพร ซึ่งอยู่ที่ระยะกิโลเมตร ๔๐๘ สินค้าสำคัญของจังหวัดนี้ ก็คือ
 ปลาทะเลต่างๆ มีปลาทุแปนฮาติ รังนกแลหวายต่างๆ รังนกซึ่ง

เช่นสินค้ามีราคาขึ้น ก็ยกมาจากในถ้าตามเกาะต่าง ๆ ที่เรียกว่า เกาะรังนก เกาะเหล่านี้อาศัยอยู่ประมาณ ๓๐ เกาะ เช่นเกาะเล็ก ๆ ในทะเลตามน้ำจังหวัดชุมพร, หลังสวน, แลอำเภอไชยา เกาะรังนก เช่นนี้ในทะเลสาบระหว่างพัทลุงแลสงขลา ก็มี แลทางฝั่งตะวันตกแห่ง คาบสมุทในมณฑลภูเก็ต เช่นตามน้ำจังหวัดพังงา, กระบี่ ฯลฯ ก็มีอยู่เหมือนกัน ทากเกาะเหล่านี้รัฐบาลได้ค่าอากรรังนกนี้ ในปีหนึ่ง ประมาณ ๘๐,๐๐๐ บาท นอกอันชนิกนี้ชอบทำรังในด้าแลซอกเขาตามเกาะในทะเลที่ไม่มีคนอยู่ รังนกเหล่านี้เข้าใจกันว่า ทำด้วยเซฟะของนกซึ่งสำรวจออกมากินนิยมนำกินมีกำลังเป็นของดี จึงเป็นสินค้าที่มีราคาที่สูงไปขายในเมืองจีนอย่างหนึ่ง รังนกที่เก็บครั้งแรกนั้นจัดว่า เป็นชนิดอย่างที่ดีหนึ่ง ค้วยมีน้ำหนักมากแลชวากว่า รังนกที่เก็บได้ในครั้งที่ ๒ แลที่ ๓ นั้น

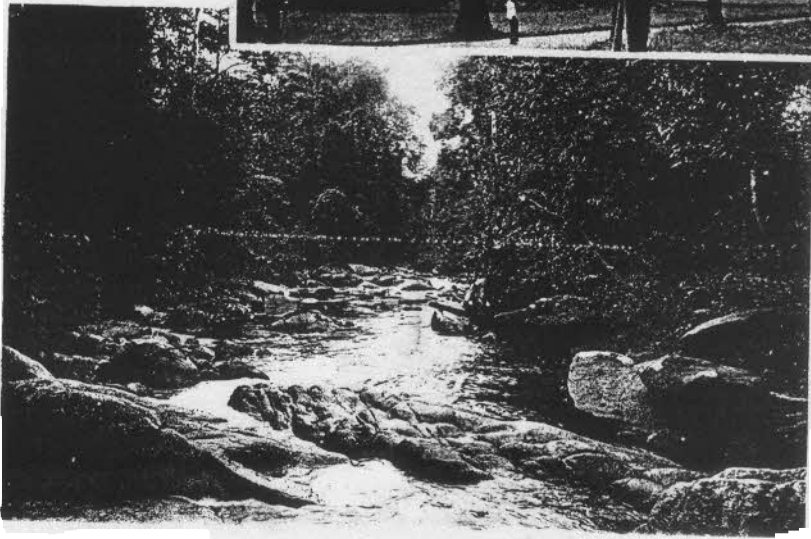
เวลาที่นกใช้ทำรัง ๆ หนึ่งนั้น กินเวลาราว ๑๐ วัน รังที่ทำครั้งที่ ๑ แลที่ ๓ นั้นเป็นรังที่เก่าโดยค้วน แลรังที่นกทำเป็นครั้งที่ ๓ นั้น ตามธรรมชาติย่อมช้อยโหยนกใช้แลพักใช้ของมันเพื่อเป็นพืชพรรณต่อไป รังนกที่ทำในครั้งที่ ๑ แลที่ ๒ ทำโดยนกตัวเมียพวกเดียวไม่ได้ รับความช่วยเหลือจากตัวผู้เลย แต่รังที่ทำได้ครั้งที่ ๓ นั้น นกตัวผู้ช่วยทำค้วย เพราะจนกระทั่งเวลาใช้ต้องรับทำให้แล้วทัน การทำรังครั้งที่ ๓ ซึ่งเป็นกรรับเร่งมากนั้น บางคราวปีกของนกนั้นติดแน่นอยู่กับเซฟะหรือสิ่งกีดขวางใช้ทำรัง เพราะเป็นของที่เหนียวแลแห้งเร็ว จนปีกของนกนั้นติดแน่นอยู่จนนกนั้นตายก็มี รังนก,

๓๔. วนาที่ช่อง

๓๕. เรือน
ในวนาที่ช่อง

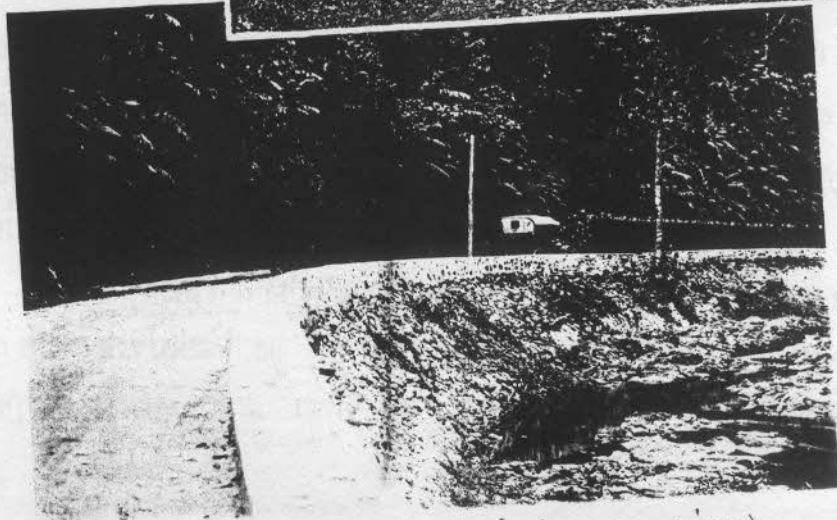
๓๖. ลำธารในวนาที่ช่อง

๓๗. น้ำตกใน
ระนาที่ช่อง

๓๘. ศาลาที่พัก
ระหว่างพัทลุง
แลช่อง

๓๙. ถนน จาก พัทลุง ถึง ช่อง (ทรงถ่าย)

อีแอนด์ที่ใช้กินกันนี้ ปรากฏว่าเมื่อได้แยกธาตุตรวจดูแล้ว เป็นสารห่วย ทะเล อย่างหนึ่ง หาใช้เฉพาะที่เข้าใจกันว่า นก สัตว์ออก ออก มา จาก ทรวง ออก นั้นไม่ น่า ที่ เก็บ รัง นก ชนิด นี้ เก็บ กัน ใน หน้า ลม มรสุม ทวีตตกเฉียงใต้ ภูมิ ภาพ ของ หมู่ เกาะ รัง นก เหล่า นี้ คง มาก

จาก ชุมพร มี ถนน ข้าม ค่าย สมุท ไป ยัง กระจบุรี ซึ่ง อยู่ ไม่ ไกล จาก หนอง ซึ่ง เป็น ที่ ทำ เหมือง แร่ ที่ ยุค อัน สำคัญ แห่ง หนึ่ง นั้น แล ที่ กระจบุรี นั้น ก็ มี ไร่ นา ที่ ดี อยู่ มาก

ตำบล สำคัญ ดัด ชุมพร ลง ไป นั้น คือ หลังสวน ซึ่ง อยู่ ที่ ระยะ กิโลเมตร ๕๓๓ จาก กรุงเทพฯ ที่ หลังสวน นั้น มี สวนผลไม้ ต่าง ๆ มาก แล มีการ จับ ปลา ด้วย เหมือง กัน ปลา ที่ นั้น นับ ว่า เป็น ปลา สำคัญ ตาม ชาย ทะเล ของ จังหวัด เหล่า นี้ อึ่ง ปลา ที่ นี้ ใน เทศกาล ของ มัน ย่อม มี ชุก ชุม มาก ตั้งแต่ หลังสวน ขึ้น ไป ถึง ปาก น้ำ เจ้าพระยา ชาว ประโมง ทำ ไร่ ไร่ ให้ เข้า แล้ว จับ ด้วย อวน อย่าง หนึ่ง ปลา ที่ เป็น สิ้น ค่า ใหญ่ สูง ออก ไป จำหน่าย ยัง เมือง ต่าง ประเทศ อย่าง ไร่ เกลือ ตากแห้ง บ้าง เป็น ปลา ที่ บ้าง พวก ชาว ประโมง เหล่า นี้ เช่น ชาว ประโมง ใน มณฑล ปัตตานี นั้น กล่าว กัน ว่า เมื่อ คำ ลง ไป ตาม โขด ต่าง ๆ ใน ทะเล ที่ ปลา ชอบ อาศัย นั้น แล้ว ฟัง ดู ถ้า มี ฝูง ปลา อยู่ ณ ที่ ไค แล้ว ก็ อาจ ะ ทราบ ได้ แต่ ไกล แล้ว ก็ ลง อวน ล้อม จับ เอา

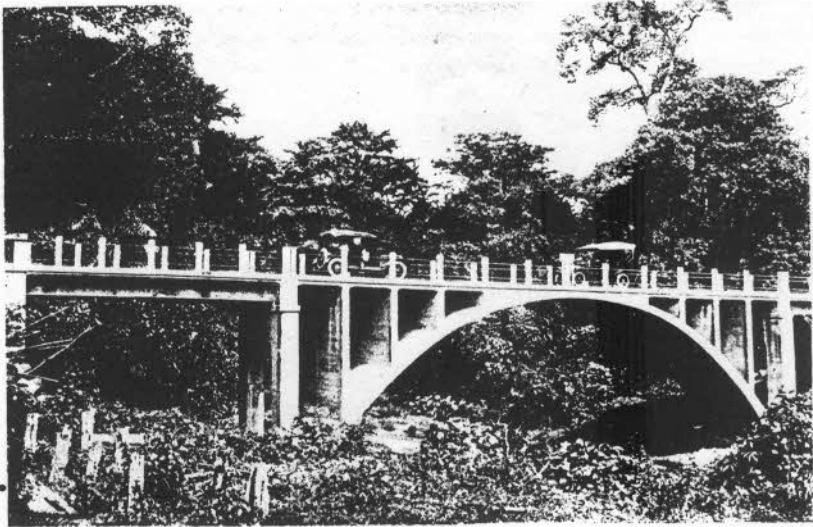
แระ ที่ ยุค นั้น ก็ มี อยู่ ตาม ภูเขา ใน มณฑล สุราษฎร์ นี้ แล มี พวก จีน ทำ กัน ได้ ประโยชน์ ก็ อยู่ ส่วน ผลไม้ ต่าง ๆ นั้น มี อุดม มาก เช่น ทุเรียน มังคุด, มะม่วง, ขนุน, เงาะ, แล ลาง สาค. เช่น ต้น นาม ที่ เรียก ว่า

หลังสวนนั้น บางที จะ หมายความว่า เช่น รัง หรือ คลัง ของ สวน ก็ จะ เป็น
ไต้ เพราะ มี สวน มาก

ผลไม้ ต่าง ๆ ที่ หลังสวน นี้ เริ่ม ออก ก่อนผลไม้ ในกรุงเทพฯ แล
เมื่อ รถไฟ ระหว่าง กรุงเทพฯ แล หลังสวน เติบโต ต่อ ถึง กันได้ เสมอ แล้ว
ชาว สวนใน จังหวัด นี้ คง จะ ส่งผลไม้ ต่าง ๆ โดยทาง รถไฟ ขึ้นมา จำหน่าย
ในกรุงเทพฯ แล จังหวัด ต่าง ๆ ไ้ราคาดี เพราะผลไม้ ต่าง ๆ ในกรุง
เทพฯ ยังไม่มีขาย ทั้ง ชาว กรุงเทพฯ ก็ จะ มีผลไม้ ต่าง ๆ เช่น มังคุด
ทุเรียน ฯลฯ กินได้ นาน กว่า แต่ก่อน ที่ กินในคาบ สมุทรคองไต้ซึ่ง เป็น
กิน สีแดง อัน นี้ยว่า เป็นกิน อุดม ก็ ชนิดหนึ่ง ทั้ง เป็นทำเล อัน เหมาะ
สำหรับ การ เพราะ ปลุกพืชพรรณ ต่าง ๆ นั้น ยังมีว่างเปล่า อยู่ มาก

อนึ่ง ที่ ปาก หน้า หลัง สวน นี้ มี คินไต้ หน้า อยู่ แห่ง หนึ่ง เรียก กัน ว่า
คิน คันทา เพราะ มี สัตว์ฐาน เป็น พืช ยาว คล้าย กับ คันทา ยาว ประมาณ สัก
๔๐ ถึง ๕๐ เส้น แล กัน ทาง ลม มรสุม ที่ จะ พัด มา นั้น อยู่ ทั่ว คิน
ไต้ หน้า นี้ เวลา หน้า ลง มาก จะ เห็น ยาง คันทา ผล ขึ้นมา ปรึ้ม หน้า ถ้า จะ ทำ
ฉาแฟง กัน คลื่น เสิรม ขึ้น บน กัน คินไต้ หน้า นี้ แล ทำ เครื่อง หมาย ทาง
สำหรับ เรือ เข้า ออก ไว้ ทั่ว แล้ว บาง ที ก็ จะ บั้ง กัน คลื่น ใน อุตุ มรสุม
ไต้ ก็ เพราะ หน้า ช้าง ภายใน หิน แล ใน ลำ แม่ หน้า หลัง สวน นั้น ก็ ลึก พอ
สำหรับ เรือ ใหญ่ ขึ้น ไป ไ้ ถึง ทาง รถไฟ ทั่ว เรือ ที่ บรรทุก เครื่อง รถไฟ นั้น
ไ้ เคย ขึ้น โย่ มาก แล้ว ผู้ เติม เรือ ที่ ไม่ จำาญ ใน หน้า หน้า นี้ เวลา เข้า
ออก ย่อม กลัว คินไต้ หน้า นี้ มาก

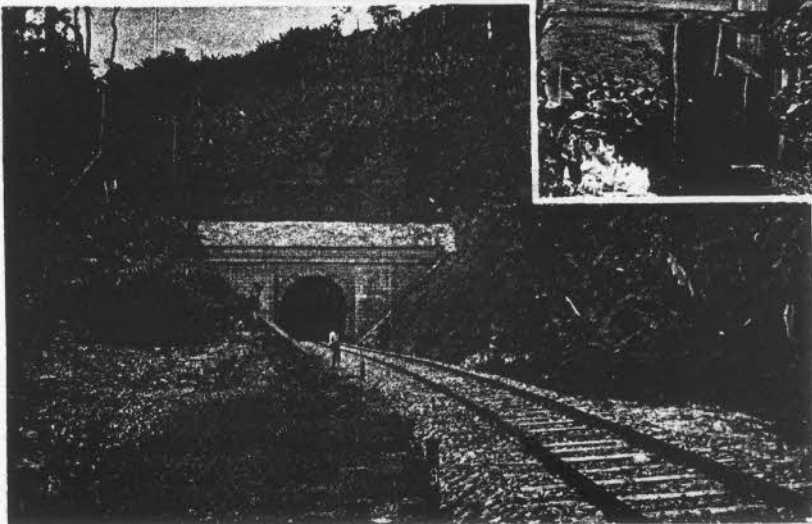

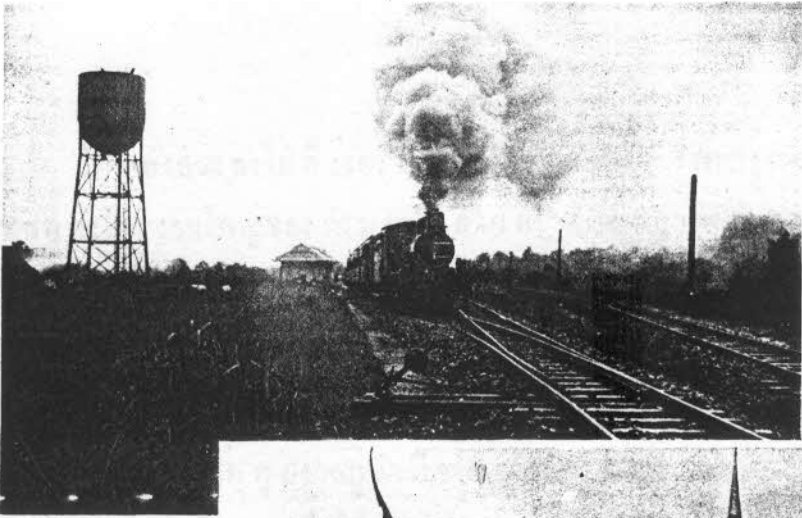
๔๐. สะพานเขาตะนาวศรีใกล้เมือง
(ทรงถ่าย)

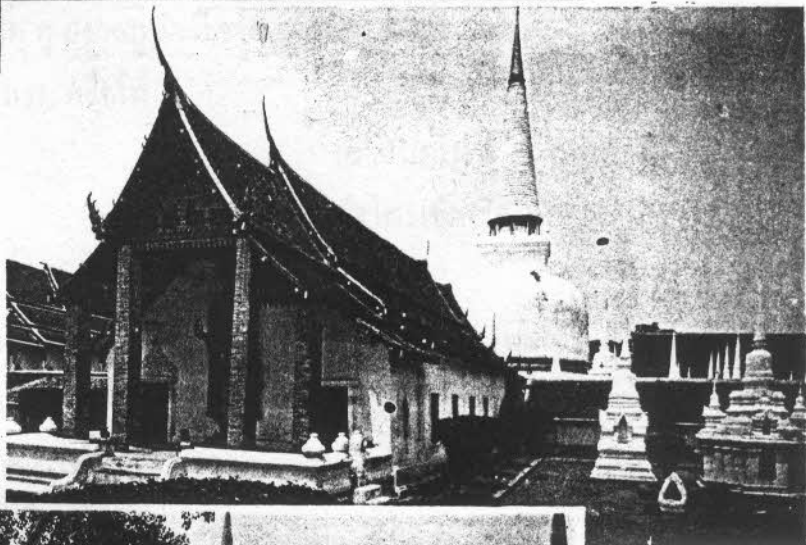
๔๑. วนอุทยานแห่งชาติ
พิบูลย์ (ทรงถ่าย)

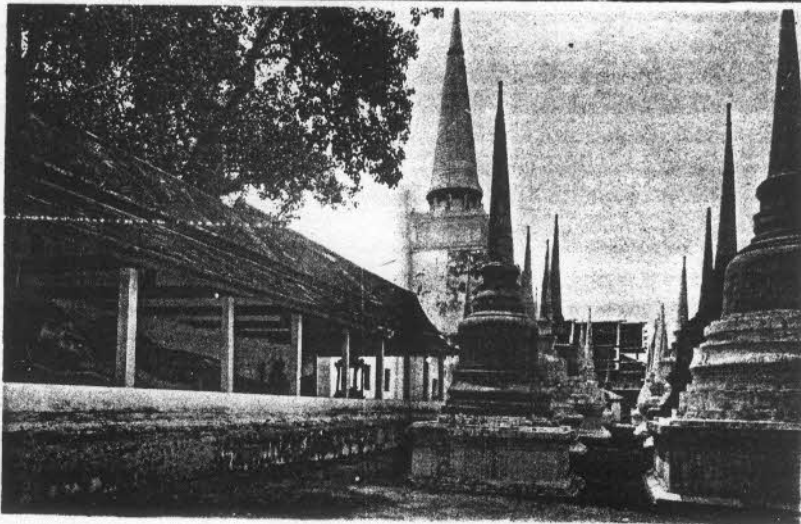
๔๒. อุโมงค์ ทาง ร่อน พิบูลย์

๔๓. สถานี
แยก นคร

๔๔. วัดมหาธาตุ,
นครศรีธรรมราช

๔๕. พระมหาเจดีย์, วัดมหาธาตุ

ใต้ หลังสวน ลงไปที่ ระยะ กิโลเมตร ๕๗๐ จากกรุงเทพฯ ๗ นั้น
 เป็นที่ตั้งโรงงานใหญ่ของ กรมรถไฟ สายนี้ ซึ่งกำลังทำการก่อสร้าง
 อยู่ที่ ตำบล คันทุลี ที่ตำบล นี้ เป็นที่มีอากาศที่ทั้งหน้าท่า ถิ่นบริเวณนี้ และ
 อยู่ห่าง จาก ชายทะเลเพียง ๒ กิโลเมตรเท่านั้น ซึ่งที่เชิงเขาใต้
 ตำบลคันทุลี ลงไปเล็กน้อย นั้น มีพุน้ำร้อนที่ไหลออกมา จากเขา หน้า
 นี้ได้ นำ มา แยก ชาติ กุ ปรากฏว่ามี ชาติ ต่าง ๆ ดังนี้

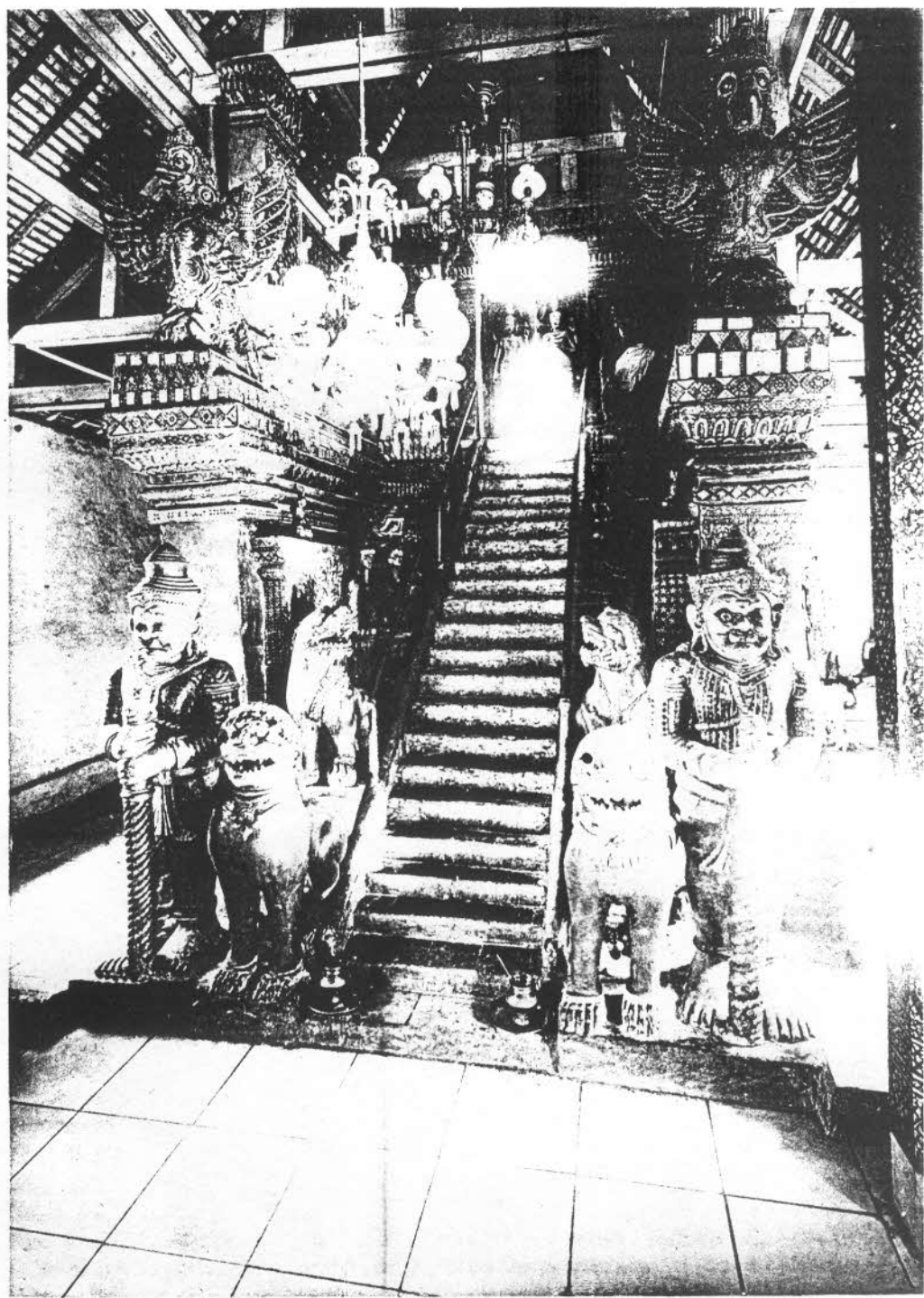
ทดสอบ ว่า ะ มีกรด หรือไม่		มี เชื้อ กรด อยู่ บ้าง เล็ก น้อย
สี		ขาว แต่ ไม่ สู้ ไล สฮา
กลิ่น		ไฮโดรเจน ซัลไฟด์
รส		เค็ม
วัตถุ ชาติ อัน กำเนิด แต่ พฤษยา ชาติ แล สัตว์		๐.๐๐๓ ๐/๐๐
รวม ชาติ เกลือ ต่าง ๆ		๕.๐๖๖ ..
ชาติ ไนตริก แอนไฮไดรต์	NO _๓	๐.๐๘๘ ..
ชาติ ไนตริค แอนไฮไดรต์	NO _๒	๐.๐๑๐ ..
ชาติ ซัลเฟอริก ..	SO _๓	๐.๕๔๒ ..
ชาติ ซัลเฟอริค ..	SO _๒	๑.๑๒๒ ..
ชาติ โคลไรน์	Cl	๐.๘๓๔ ..
ชาติ แอมโมเนีย	NH _๓	๐.๐๐๕ ..
ชาติ คัลซียม	Ca	๐.๓๒๘ ..
ชาติ แมกนีซียม	Mg	๐.๑๙๙ ..

ธาตุเฟอร์รัม	Fe	๑.๒๘๖	๐/๐๐
ธาตุโซเดียม	Na	๐.๔๗๗	,,
ธาตุโปแตสเซียม ไบรไมน์ ไอโอดีน		๐.๐๖๒	,,
	รวมธาตุเกลือ	<u>๕.๐๖๖</u>	

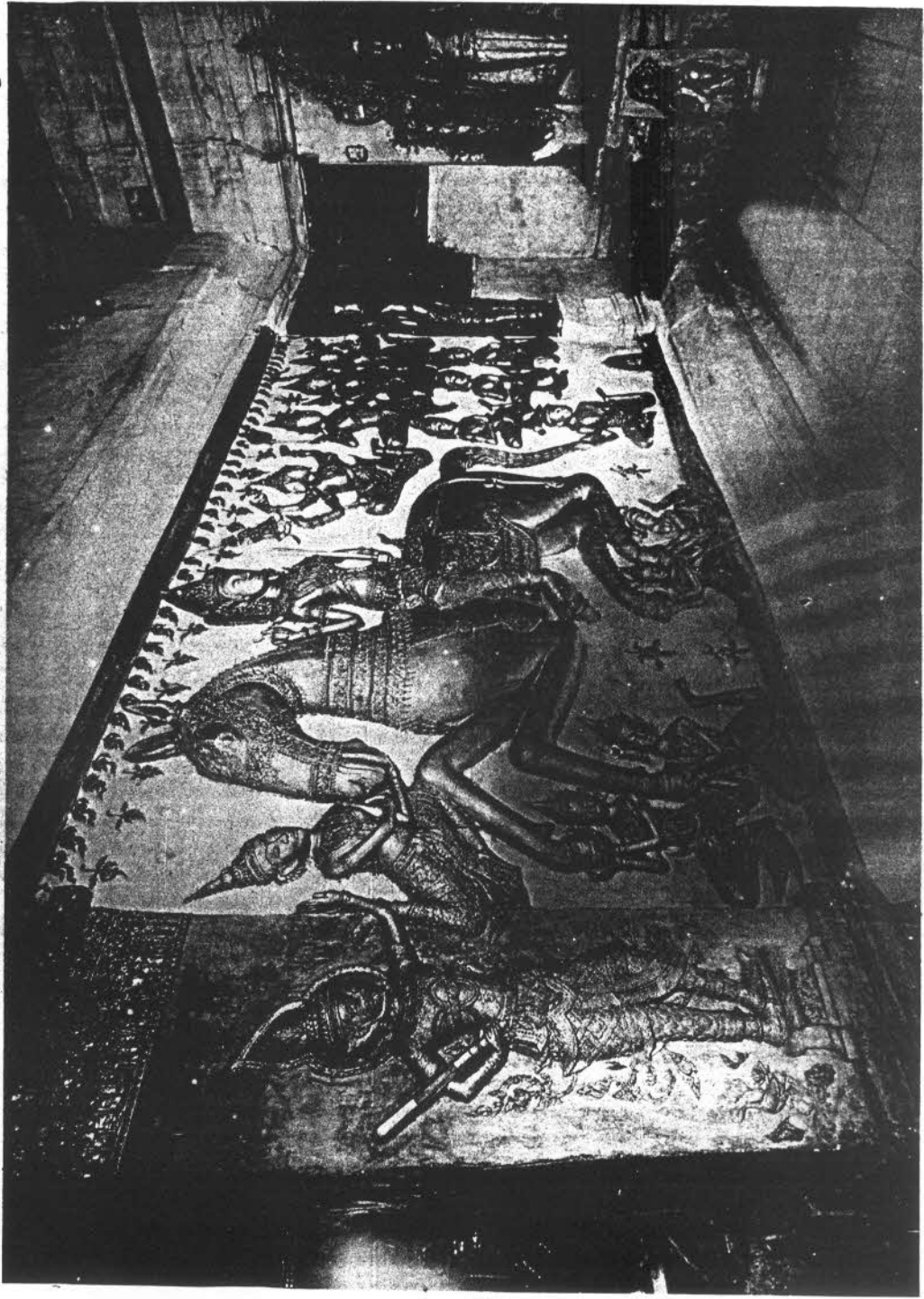
น้ำแร่ธาตุเช่นนี้มีชื่อในภาษาลาตินว่า "เอควา ซาไลนา เพอร์โรยิก โนซา ซัลเฟอริอา" ตามความเห็นของเจ้าพนักงานแยกธาตุโรงเรียนราชแพทยาลัยว่า จะใช้บริโภคไม่ได้ ด้วยมีธาตุเกลือ อยู่มากเกินไป (ถ้าบริโภค จะถ่ายท้อง) แต่ในน้ำนี้มีธาตุซัลเฟอรัส แอนไฮไดรต์ คือ ธาตุสุฟรอนดัม แอนไฮไดรต์ เจือปนอยู่มาก บางทีจะมีคุณในการใช้อาบ เพื่อบำบัดโรคต่าง ๆ ที่เป็นตามผิวหนังนั้นได้

ไซยาซึ่ง ตั้งอยู่ที่ ระยะ กิโลเมตร ๕๕๗ นั้น เป็นบ้านเมืองโบราณ และมีช่องโบราณที่หน้าภูเขาอยู่บ้าง

ที่สำคัญต่อลงไปนี้ คือ สุราษฎร์ธานี (เดิมเรียกท่าข้าม) อยู่ที่ระยะ กิโลเมตร ๖๓๕ และตั้งอยู่บนเนินริมแม่น้ำตาปี (เดิมเรียกว่าแม่น้ำหลวง) ซึ่งเขนแม่น้ำกว้างใหญ่ มีสะพานเหล็กของทางรถไฟยาว ๓๐๐ เมตรข้ามตรงนี้ อนึ่งที่ใกล้ปากน้ำมีตำบลบ้านใหญ่เรียกว่าบ้านคอน ตั้งอยู่ที่สุราษฎร์ธานีลงไปประมาณ ๒๕ กิโลเมตร ริมแม่น้ำตาปี นี้ในฤดูน้ำหน้าเรือสินค้าขนาดใหญ่ขึ้นไปได้ ไกลมาก และตามตลิ่งปลายแม่น้ำนี้มีป่าไม้กระยาเลยที่มีราคาอยู่มาก นอกจากนี้ยังมีถ่านศิลาแลงด้วย ถ่านนั้นได้ขุดแต่จากชั้นดิน ๆ มาทดลองดู

๔๖. บรมโกศชั้นชั้นประทวน มหาเจดีย์ วัดมหาธาตุ

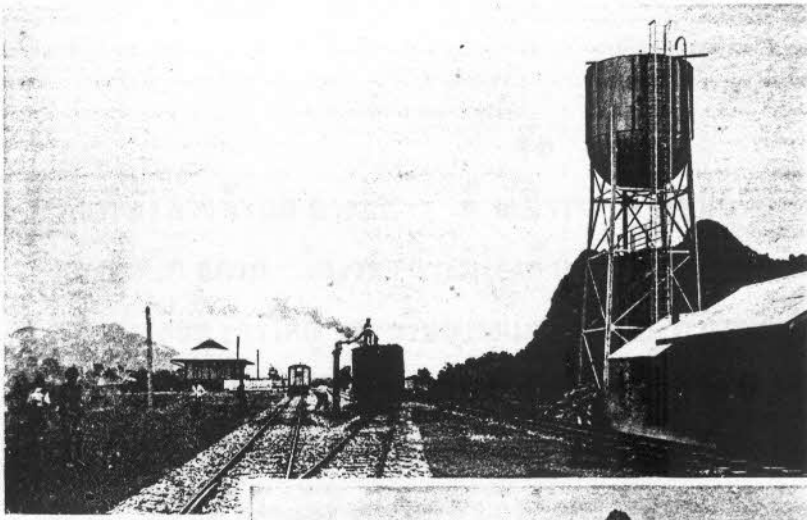
๕๗. ภาพที่ผนัง, วัดมหาธาตุ

ก็ว่าใช้ได้ดี แต่ยังไม่เห็นผู้ใดไปทำกัน ส่วนแคว่ที่ยุคนั้นมีผู้ไปทำกัน
 อยู่บ้างแล้ว แคว่เหล่านี้ อยู่ไม่ห่างไกล จากลำแม่น้ำนัก ะชน
 มาขึ้นรถไฟหรือบรรทุกเรือที่ปากน้ำก็สะดวก ไม่สู้ไกลจากสุวราช
 ธานีเท่าใดนัก มีทางเดินสินค้าแต่สมัยโบราณไปยังฝั่งตวันตกแห่งคาบ
 สมุทรนี้ ตามทางนี้ น่าจะ เป็นทางที่พวกอินเดียเข้ามา ตั้ง ภูมิลำเนาทำ
 มาทำกินในท้องที่เหล่านี้ แต่ในโบราณ สมัยแล้ว ก็เป็นได้ ด้วยตามใน
 ถ้ำต่าง ๆ ในท้องที่เหล่านี้ ชุดใดพระพุทธรูปแล เทวรูปต่าง ๆ ซึ่งพิมพ์
 ด้วยดินเหนียวไม่เผา มีอักษร ของชาวอินเดีย ภาคใดจากฤๅไฉนที่ข้าง หลัง
 นั้นด้วย รูปดินพิมพ์แล อักษร จากฤๅเหล่านี้ คล้ายหรือ อย่างเดียวกับ
 ที่มี อยู่ที่พุทธ โบราณสถาน ที่ในเกาะ ชวาแล ที่ นคร วัดเมือง เสียมราช นั้น
 ที่เดียว ซึ่งนักโบราณคดีวิจารณ์กันว่า พวกอินเดียได้มาสร้างไว้
 เมื่อราว ๘๐๐ หรือ ๙๐๐ ปีที่ล่วงมาแล้ว ซึ่ง น่าจะ เป็นเวลาที่ชาว
 อินเดีย เทียวแผ่อำนาจ สาสนา หมาเมือง ขึ้น อย่างที่ ชาวยุโรป ทำ อยู่ในกาล
 ๒๓๐๐ ปีนี้ วัตถุโบราณที่ พบปะในถ้ำต่าง ๆ นี้ บางที จะได้ สร้างขึ้น
 ในสมัย นั้น กระจ่าง

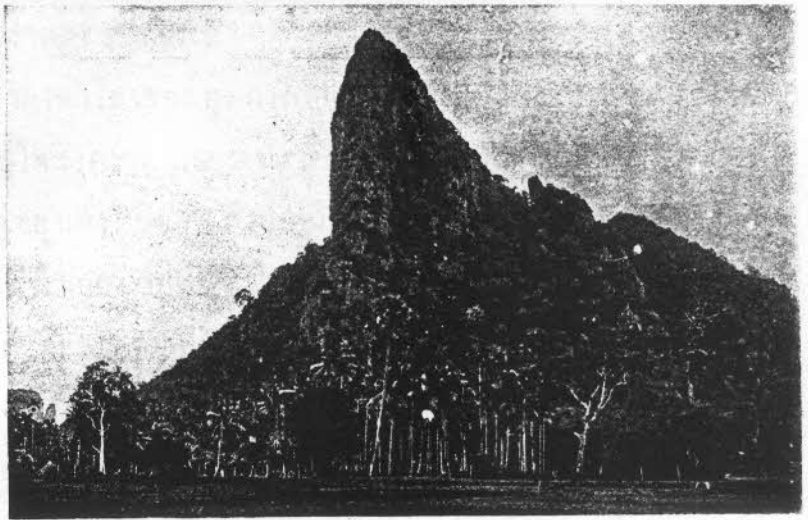
อนึ่ง ที่ วัดถ้ำ สิงขรซึ่ง อยู่ริมแม่น้ำ คาบิ ขึ้นไปประมาณ สัก ๔๐ กิโลเมตร
 (เรือยนต์เดินอย่างกลางราว ๔ ชั่วโมง) ตามลำแม่น้ำนี้
 งคงามดี มาก และมีบ้านเรือน เรือกสวนไร่นา ตลอดทาง ที่วัดถ้ำ สิงขร
 นี้มีถ้ำ อยู่ที่ หลัง วัด ริมแม่น้ำ นั้นเอง เข้า ก็สะดวก ง่าย ง่าย ไม่พัก ต้อง

ยื่นปลายอย่าง ถ้างั้น ๆ แล เชนถ้างที่ไม่มีใครไป ก่อสร้างของต่าง ๆ ไว้
 มากนัก จึงยังไม่ทำให้เสีย ความงามธรรมชาติของถ้างนั้น ถ้างนี้กว้าง
 ขวางยึกยาว มี เปลวปล่อง หลายแยกหลาย แคว แลถ้างจะ เรียกว่าถ้าง
 “แสงงาม” ก็สมควร เพราะ แสงสว่าง ตามที่ต่าง ๆ ในถ้างนี้ จะ เห็น
 ได้หลายอย่างต่าง กัน ผู้ที่ เคยได้ อ่านได้ ฟัง เรื่อง นิยาย ต่าง ๆ ซึ่ง
 บางทีมีกล่าวถึง แสงสว่างในถ้างต่าง ๆ อันงดงาม ก็ จะเห็นได้ในถ้างนี้
 ที่ ปาก ถ้างนี้ ยังมี พระพุทธรูปศิลาแลงแล เทวรูปโบราณเหลือ อยู่บ้าง ผู้
 เดินทาง ซึ่งมี เวลา พักอยู่ที่ สุราษฎร์ธานี หลายวัน ควร หา เรือกลไฟ
 หรือ เรือยนต์ ขึ้นไป เทียบที่ ถ้างนี้ เพราะ เรือยนต์ ขนาดใหญ่ไป ได้ สดวก
 แลเทียบท่า วัดได้ทีเดียว แล จะ ได้ เห็น ภูมิลำเนา ตามลำแม่น้ำนี้ ด้วย
 หนึ่งใน ระหว่าง ไซยาแล สุราษฎร์ธานี ตาม สองข้าง ทางรถไฟนั้น เชน
 ไร่ นา แล คง คาล อันอุดมดี แล พืช สุก สบายตา ส่วน ตามริมแม่น้ำ คาบี่,
 พุมดวง, พุมพิน, แล ท่าทอง อันเป็น แพรกแยก ต่อ กับ แม่น้ำคาบี่ นั้นแล้ว
 (เกละตก) ก็มี สวน มะพร้าว แล ไร่ นา อันเจริญ อยู่ทั่วไป นานี้ ที่มี อยู่ ตอน
 ใกล้ปากน้ำนี้ เขา เรียกกันว่า “ไร่ นาทุ่ง” เชน นานี้ ทำได้ผล เสมอ ทุกปี
 ไม่เสีย เลย ด้วย มีน้ำ พอ ดี เสมอ เพราะ อาศัย รั้วน้ำทะเล ล้น ตก ขึ้นเอง
 หรือ ถ้างมี น้ำป่าไหล ข่า มา มาก ก็ ระบาย ไหล ลง ทะเล ไปเอง น้ำไม่ มาก
 เกินไป ส่วน เข้า ที่ ทำได้ ในนา เหล่า นี้ว่า เชน เขา อย่าง ดี เกือบ ดี เท่า
 เข้า นครไชยศรี อัน มี ชื่อ เสียง ในเมืองไทย นั้น ที่ จังหวัด สุราษฎร์ธานี นี้
 น่า จะ เหมาะ สำหรับ การ สร้าง โรงสี กลไฟ เพราะ มี ข้าวอุดม แล คมนาคม

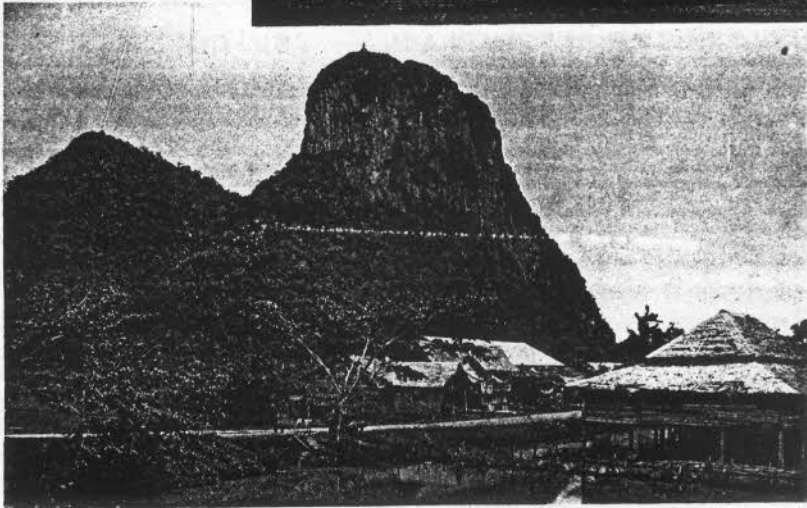

๔๘. สถานี พัทลุง

๔๙. ภูเขาที่พัทลุง

๕๐. ภูเขาชกทะเล, พัทลุง

อันที่ทั้งทางน้ำ แล ทางบก ที่ จะ นำ เข้า ไป จำหน่าย ยัง ตลาด เข้า ใน ต่าง ประเทศ ได้ สดวก ใน เวลา นี้ ก็ มี โรง สัก ลไฟ ขนาด ย่อม ตั้ง ขึ้น โรง หนึ่ง แล้ว แล โรง เล็ย จัก รใหญ่ ของ บริษัท เคนมารค ตั้ง อยู่ ที่ บ้าน ตอน การ หัก ตกรวม อย่าง อื่น ใน จังหวัด นี้ มี การ ทอ ผา ต่าง ๆ มาก ตั้ง แต่ ผ้า สีน, ผ้า ม่วง, ผ้า ยก ตอก, จน ผ้า ยก ทอง ก็ ทอ ได้

ตั้ง แต่ สุราษฎร์ธานี ลง ไป ทาง รถไฟ ผ่าน ไป ใน ป่า ไร่ ไม่มี อะไร ที่ นำ ตู นึก จน เข้า ใน เขต ทุ่ง กระบี่ ยศ ตำบล บ้าน กระบี่ ยศ นั้น เปน ทุ่ง ย่อม ๆ อยู่ใน ระหว่าง ภูเขา มี ทุ่ง นา แล หมู่ บ้าน แล ใน เวลา ที่ มี อากาศ ดี ก็ เปน ที่ นำ ตู อยู่ แห่ง หนึ่ง ด้วย ภูมิ ภาพ ใน ตำบล นี้ งาม ก็ แล ความ ใน ทุ่ง ที่ เหล่า นี้ มี นก ยุง ชุก ชุ่ม มาก เมื่อ รถไฟ ผ่าน ไป เคย เห็น นก ยุง ลง กิน อยู่ ตาม ใน ที่ เตียน ย่อม ๆ สัตว์ ป่า ต่าง ๆ ที่ นำ ยิง นั้น มี ชุก ชุ่ม แล จะ หา ยิง ได้ ง่าย อึ่ง ช้าง เลื่อน นั้น ใน ทุ่ง ที่ เหล่า นี้ ใน ตอน ใกล้ ทุ่ง สง ก็ มี อยู่ ชุก ชุ่ม เหมือน กัน ส่วน แร่ ตึบ ุก นั้น ก็ มี อยู่ ทั่วไป แล มี ผู้ ไป ตั้ง ทำ เหมือน กัน ย่าง แล้ว แล เมื่อ มี ทาง รถไฟ ซึ่ง เปน คมนาคม อัน ที่ ชื่น แล้ว ความ เจริญ ใน การ ทำ เหมือน แร่ ตึบ ุก นั้น ต่อ ไป ก็ คง จะ เจริญ ขึ้น ใ้ ใน เร็ว ปี เปน แน่

ทุ่ง สง ซึ่ง อยู่ ที่ ระยะ กิโลเมตร ๗๕๗ จาก กรุง เทพ นั้น เปน ตำบล ที่ ทาง รถไฟ แยก ลง ไป จาก สาย กลาง ยัง ท่า เรือ ที่ ตรัง ซึ่ง ตั้ง อยู่ริม แม่น้ำ ใหญ่ ชื่อ เดียว กัน ทาง แยก นี้ มี ระยะ ยาว ๘๓ กิโลเมตร แล ที่ ปลาย ทาง รถไฟ นี้ อยู่ ห่าง จาก ทะเล ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร เท่า นั้น เปน

ท่าจอด เรือที่ ใกล้ ที่ สุด ทาง ฝั่ง ทวัน ตก ของ ประเทศ สยาม แล เมือง ปันง
 ในระหว่าง ครัง แล ปันง นั้น มีเรือ รับ ส่ง คน โดย สาน แล สิ้นค้า สัปดาห์ ละ ๒ ครั้ง แล เวลา ที่ ใช้ เภ็น เรือ นั้น ประมาณ ๒๐ ชั่วโมง (เรือ ขนาด
 ย่อมไม่ใช้ เรือ เร็ว) ถ้าไป เรือ ทาง ตอน ใน ระหว่าง ฝั่ง แล เกาะ ต่าง ๆ
 นั้น จะ เห็น ภูมิ ภาพ อลังการ มาก

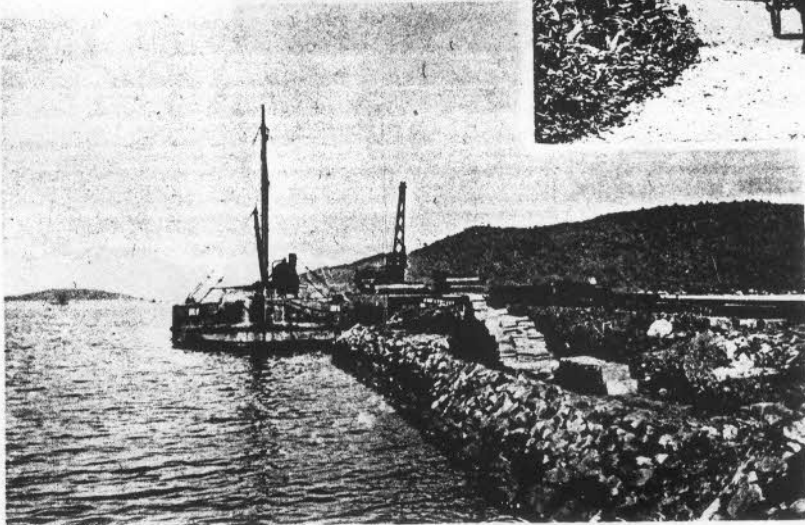
ที่ ท่ง สง นั้น เภ็น ท่ง กว้าง มี ภูเขา ล้อม อยู่ โดย รอบ แล เภ็น ท่ง ที่
 อยู่ สูง จาก ระดับ น้ำ ทะเล ประมาณ ๑๗๐ ฟุต (บาง ที่ ที่ เรียก คำ บล นี้ ว่า
 ท่ง สง นั้น ก็ จะ เภ็น ท่ง สูง นั้น กระจมิง) ด้วย จะ เห็น ได้ ชัด เมื่อ เภ็น ทาง
 อยู่ ใน ฤดู ฝน จาก สถานี แยก นคร หรือ จาก ครัง มา ยัง ท่ง สง ว่า ท่ง นั้น เภ็น ที่
 สูง ด้วย ทาง รถไฟ นั้น เภ็น สูง ขึ้น ไป ทุก ที่ จน ถึง ท่ง สง แล แล้ว จึง เภ็น ที่ ราบ
 ที่ คำ บล ท่ง สง นี้ มี บ้าน เรือน เรือก สวน ไร่ นา หนา แน่น, ตลาด ผ่า ผ่อน
 แพร พรอม สิ่ง ของ เครื่อง ใช้ ต่าง ๆ แล อาหาร การ กิน ต่าง ๆ ก็มี
 บริบูรณ์ เภ็น ที่ เย็น สบาย มี อากาศ ดี แห่ง หนึ่ง ส่วน ภูมิ ภาพ ที่ เห็น โดย
 รอบ จาก คำ บล นี้ ก็ อลังการ มาก ด้วย เห็น ภูเขา ต่าง ๆ ทั้ง ที่ อยู่ ใกล้
 แล ไกล เช่น เขา ร่อน พิบูลย์ แล เขา หลวง ซึ่ง อยู่ ใกล้ นคร ศรี ธรรมราช
 อัน เภ็น เขา สูง ที่ สุด ใน พระราช อาณาจักร ภาค นี้ สูง ประมาณ ๕,๗๐๐ ฟุต
 ส่วน น้ำ ที่ ใน คำ บล นี้ ก็มี บริบูรณ์ ตลอด ปี แล เภ็น น้ำ ที่ ใส สอาด ดี มาก
 ใน ที่ ใกล้ ที่ ว่า การ อำนวย นั้น มี เขา น้อย อยู่ แห่ง หนึ่ง เรียก ว่า “เขา ถ้ำ
 ตลอด” มี ถ้ำ ยาว คล้าย ๑ ไมล์ ๑ กิโลเมตร ทะลุ ตลอด เขา จึง เรียก กัน ว่า
 ถ้ำ ตลอด ใน ถ้ำ นี้ มี พระพุทธรูป ใส ยาครม ด้วย ถ้า มี เวลา ก็ นำ เภ็น ไป ดู

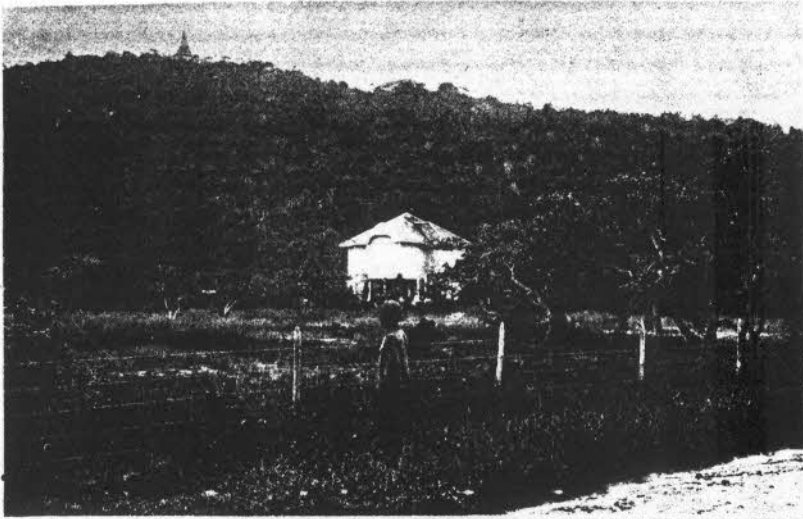
๕๒. หมู่บ้านในทะเลสาบ, สงขลา

๕๑. ถนนระหว่าง
คว้ง แลพัทลุง

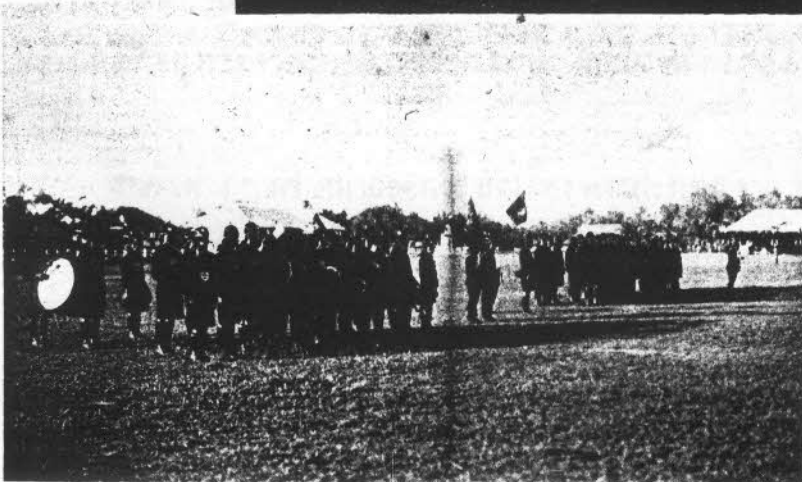
๕๓. ท่าเรือใหม่ที่ปลายทางรถไฟสงขลา (ทรงถ่าย)

๕๔. สถานีขอก
สัญญาแลกเปลี่ยน
ไฟ, สงขลา

๕๕. ป่าสน,
ที่ สงขลา

๕๖. เลือป่าถือผ้าที่ สงขลา

เพราะอยู่ใกล้ ๆ นอกจากนั้นยังมีน้ำตกอยู่แห่งหนึ่งที่โยง เรียกกันว่า
 “น้ำตกโยง” น้ำตกนี้สูงประมาณ ๑๕ วา ตกลงมาในอ่างอันกว้าง
 ใหญ่เช่นทิ้งตงามน้ำตกอยู่อีกแห่งหนึ่ง ส่วนป่าที่ก่อนจะถึงตำบลที่
 มีน้ำตกนั้น เป็นป่าอันตงามร่มรื่นเย็นสบายน่าชมยิ่งนัก

อนึ่งที่ทุ่งสงนี้มีทางรถยนต์ไปยังทิวเที่ยง, ตรัง, อำเภอ ร่อนพิบูลย์,
 และนคร ศรีธรรมราช ทางรถยนต์เหล่านี้ผ่านไปในทุ่งนาป่าเขาอันเป็น
 ทิ้งตงามน่าชมมาก

ที่ร่อนพิบูลย์นั้นมีการทำเหมืองแร่ดีบุกตามวิธีโบราณ ถ้ายัง
 ไม่เคยเห็นการทำเหมืองเป็นสิ่งที่น่าดู เพราะการทำเหมืองแร่ดีบุก
 นี้เป็นผลประโยชน์แลสินค้ำใหญ่ของบ้านเมืองนี้ อย่างหนึ่ง

ครั้งนั้นนับว่าเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่ง เพราะชาวโปรตุเกส
 ซึ่งเป็นชาวชาติยุโรปที่ได้เดินเรือค้าขายในทวีปฝ่ายตะวันออกในกาลหลาย
 ร้อยปีมาแล้ว ก่อนชาวชาติอื่น ๆ ในยุโรปนั้นก็ได้เคยรู้จักครั้งมา
 แต่ในกาลโบราณนั้นแล้ว แต่เขาเรียกว่า “ตารังกะ” แต่เมืองเก่า
 แก่นั้นตั้งอยู่ห่างจากปากน้ำเซียวมามาก ทาใช้ครั้งซึ่งตั้งอยู่ในยุคยุ้น
 นี้ไม่

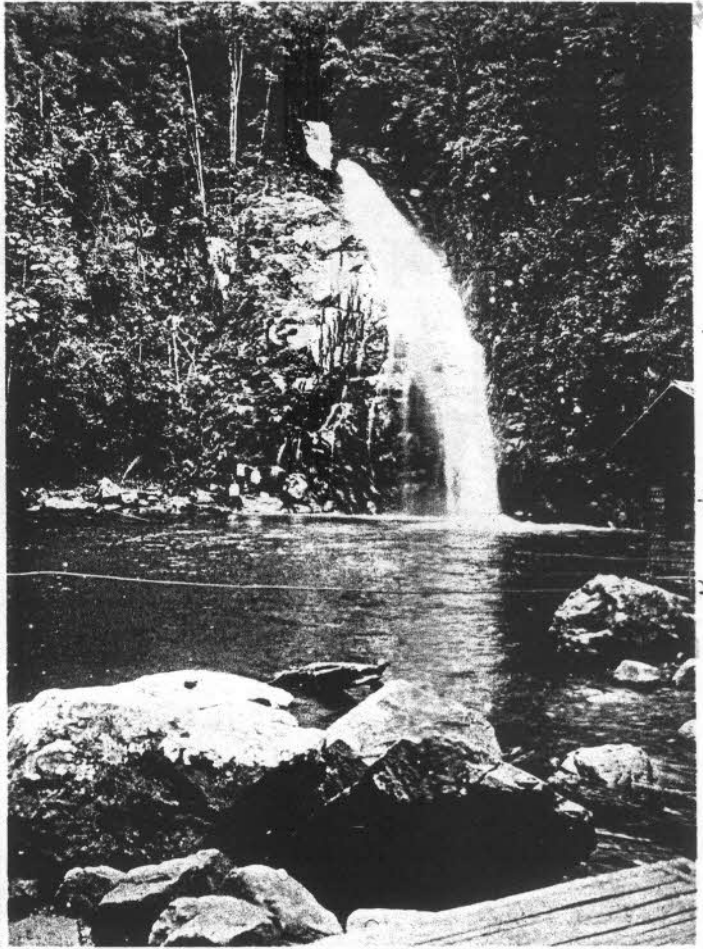
สินค้ำต่าง ๆ ที่จำหน่ายออกไปยังเมืองต่างประเทศจากจังหวัดครั้งนั้น
 มีแร่ดีบุก, ไม้ต่าง ๆ, พริกไทย, ลูกจันทน์, ไม้, กระจับปี่, สุกกร, เบ็ด,
 ไม้, เป็นต้น พริกไทยครั้งนั้นมีชื่อว่าเป็นพริกไทยอย่างที่ดีในสากล
 กรุงลอนดอน หากทำเรือที่ครั้งนี้มีเรือเดินไปยังจังหวัดต่าง ๆ ตาม

ชายทะเล ใน มณฑล ภูเก็ต ซึ่ง เป็น มณฑล ที่ มีการ ทำ เหมืองแร่ ที่ บุก มาก
ถ้า ผู้ใด มี ประสงค์ จะ คุ การ ทำ เหมืองแร่ ที่ บุก แล้ว ก็ ควร ไป ศึกษ คุ ใน
มณฑล นี้

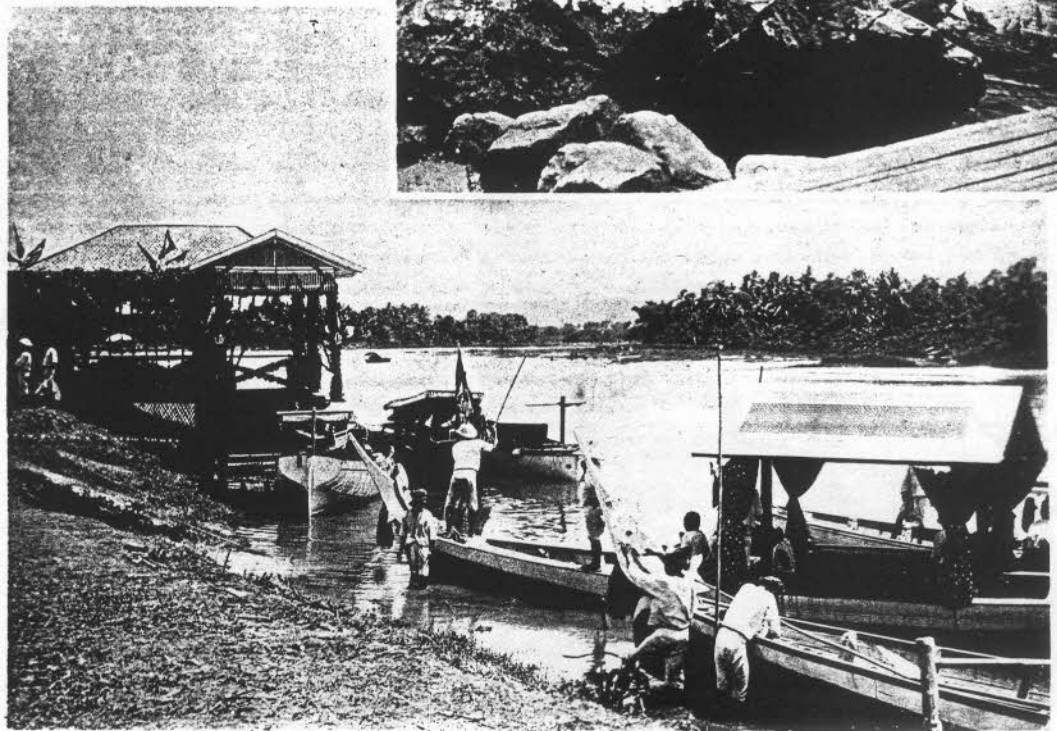
ทัช เทียง นี้ อยู่น ี่ ข้าง ทิศ เหนือ แห่ง ตรีง ประมาณ ๕๐ กิโลเมตร
เป็น ตำบล สำคัญ แห่ง หนึ่ง ตาม ทาง รถไฟ ที่ แยก จาก กุ๋ง สง ไป ยัง ตรีง ทัช
เทียง ที่ ๆ ทำ การ เพาะ ปลูก เจริญ มาก ทั้ง มี ผล เมือง หนา แน่น จาก
ทัช เทียง นี้ มี ถนน รถยนต์ ไป ยัง ตรีง ทาง ทิศ ใต้ ทาง ทิศ ตะวันออก เฉียง เหนือ
ยัง นคร ศรี ธรรมราช ผ่าน ตำบล ห้วย ยอก, เขา ชาว, กุ๋ง สง, แล ร่อน พิบูลย์
แล ทาง ทิศ ตะวันออก ยัง พัทลุง ผ่าน ทาง ช่อง เขา การ ทัช เทียง ทัช ยนต์
ตาม ถนน เหล่า นี้ เป็น ที่ สุก สบาย งาม เฟลิก เฟลีน ดี หัก

ภูมิ ติ ตาม ทาง เหล่า นี้ แล ที่ ช่อง เขา นี้ เป็น คั้น เป็น ทุ่ง งาม
น่า ชม มาก แล ที่ เจริง เขา ซึ่ง เป็น เขา ปัน น้า แล ปัน เซกซ์ มณฑล นคร
ศรี ธรรมราช แล มณฑล ภูเก็ต นี้ มี วนา ของ หลวง อัง งาม น้า พึง ชม
ยัง หัก วนา ใน เขต มณฑล นคร ศรี ธรรมราช นี้ อยู่น ี่ ตำบล นาวง แล ใน
เขต มณฑล ภูเก็ต นี้ อยู่น ี่ ที่ ใกล้ ช่อง เขา นี้ เอง ใน วนา ทั้ง ๒ แห่ง นี้
มี ผล ผลิต ภัติ ประทศ ของ พระบาท สม ภัท พระ ภั อู่ หัว แต่ อนุญาต ให้
เที่ยว ชม เล่น ได้ ใน วนา ทั้ง ๒ แห่ง นี้ มี ล้า ธาร ซึ่งมี น้า ไส สาก ไส
อยู่ ตลอด ปี ส่วน ตาม ล้า ธาร นี้ อยู่น ี่ ใน วนา ที่ ช่อง เขา ใน เขต ของ มณฑล
ภูเก็ต นี้ มี น้า ตก อัง งาม น้า ชม หลาย แห่ง

อนึ่ง ตาม เขา สูง ใน ที่ ใกล้ ตำบล นี้ ยังมี พวก เงาะ ป่า ซึ่ง เป็น เจ้า ดิน

๕๗. น้ำตกที่โยง (ทรงถ่าย)

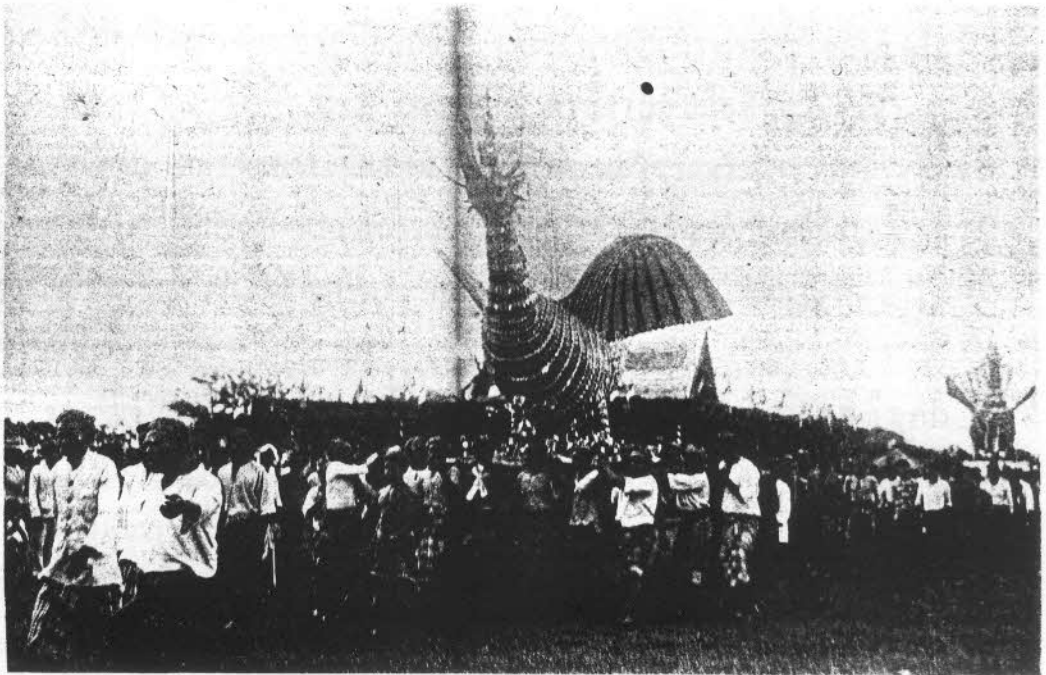

๕๘. ท่าเรือ, สายบุรี (ทรงถ่าย)

๕๙. วัดชลธารา, ปัตตานี

๖๐. กระบวนแห่, ปัตตานี

ตั้งเดิมของท้องที่เหล่านี้เหลืออยู่บ้าง นายคณิงเงาะป่าที่พระบาท
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๕ ทรงได้ มาเมื่อคราวเสด็จประพาสตามบ้านเมือง
แถบนี้ ก็มาแต่ภูเขาสูงเหล่านี้

ที่ดินในท้องที่แถบนี้ เป็นที่ดิน ที่เหมาะ สำหรับ การ ปลูก ต้นยาง
ป่ารวบเบอร์

อำเภอห้วยยอด ซึ่ง อยู่ ตามทาง รถไฟ ที่ ระยะ กิโลเมตร ๕๐ เหนือ
ครั้งนี้ มีการ ทำเหมืองแร่ ที่บุก ที่ ตำบล เขาขาว แล ห่าง จากที่
ว่าการ อำเภอห้วยยอดไป ซ้ำทางทิศ ตะวันตก ประมาณ ๓๓ กิโลเมตร มี
ถ้ำงาม น่าชม อยู่ หลาย แห่ง แต่ถ้ำที่สำคัญนั้น ชื่อ ถ้ำขี้ชะ

ความเจริญรุ่งเรือง ของ ชาว อินทียในโบราณกาลนั้น คงได้เข้า
มาถึงท้องที่เหล่านี้ด้วยเหมือนกัน เพราะตามในถ้ำต่าง ๆ ชุกได้พระ
แลเทวรูปร่างต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยหินไม่เผา ซึ่งเป็นฝีมือ อินทียโบราณ มาก
รูปหินพิมพ์เหล่านี้ อย่างเดียวกันกับที่ได้ ชุก พบ ใน มณฑล สุราษฎร์ จึง
ไม่น่าสงสัยเลย ว่า พวก นักบวช พรหมณ์ ได้เคยใช้ถ้ำเหล่านี้เป็นที่อยู่
หรือที่ เข้า ฌาน มา แต่ใน กาลโบราณ ซึ่ง พระสงฆ์ ก็ ยัง ชอบ เข้า ไป อยู่ใน
เวลานี้

อนึ่ง ตามในท้องที่เหล่านี้แร่ดีบุก ก็มีอยู่ มาก ทั้งดิน ก็อุดม
เหมาะแก่ การ กสิกรรม แลเมื่อ มีทาง รถไฟ ขึ้นแล้ว ดังนี้ ก็คง จะ
เจริญขึ้นเร็วได้ เช่นนี้

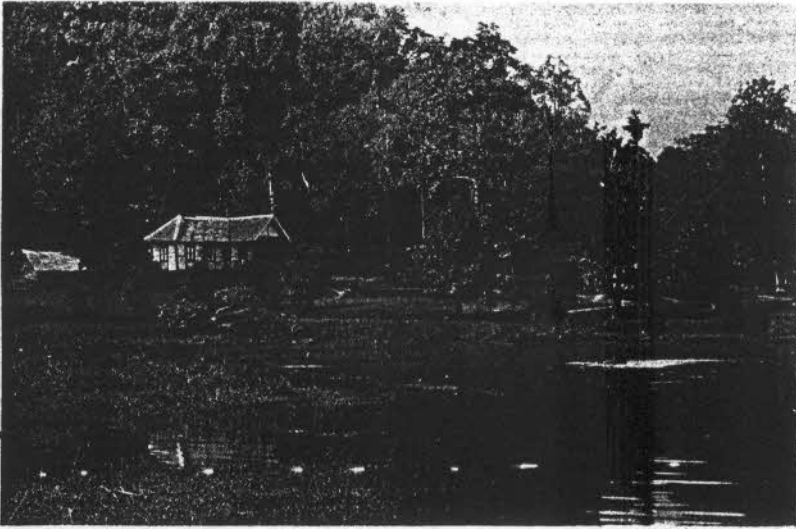
เมื่อ ออก จากทุ่ง สง แล้ว ทาง รถไฟ ตัดไป ซ้ำทาง ทิศ ตะวัน ออก

เขียนขึ้น ไป ตาม ลุ่มน้ำ ปาก แพรก วน ถึง ค่ายล ซึ่ง สูง สุดใน ช่องเขา ชั้น น้ำ
 นั้นแล้ว ผ่าน ลงไป ตาม ช่อง ทาง ลึก ซึ่ง ตัด ไป ใน เขา นั้น ค่อย ไป ตาม คัน
 ทาง ที่ ได้ ถม ขึ้น สูง มาก นั้น แล้ว ก็ ลอก เข้า อู โมงค์ สั้น แห่ง หนึ่ง ลง ไป
 ยัง ท้อง ทุ่ง ใน อำเภอ ร่อน พิบูลย์ ตัด ไป ทาง ฝั่ง ตะวันออก แห่ง ค่าย สมุท
 ลง ไป ทาง ทิศ ใต้ ยัง พรหมแดน เมือง กลันตัน ภูมิภาพ ตาม ๒ ข้าง ทาง
 รถไฟ เมื่อ วน จะ เข้า ช่องเขา ชั้น น้ำ แล เมื่อ ลง เขา นั้น งาม มาก

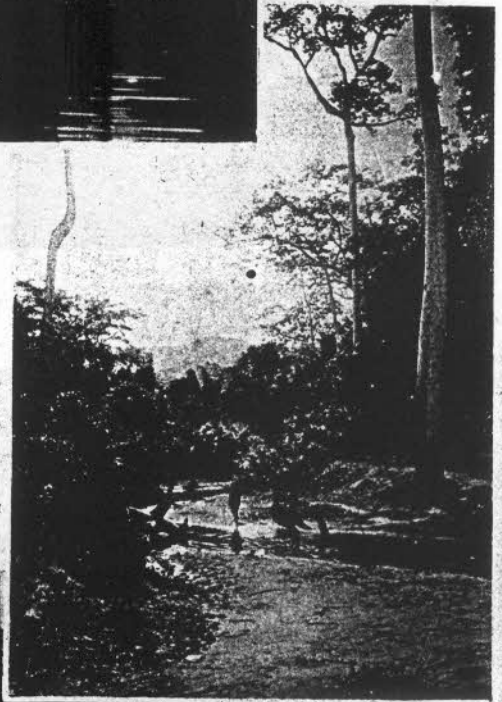
ใน อำเภอ ร่อน พิบูลย์ นี้ มี แร่ ดีบุก อยู่ มาก ซึ่งมี ผู้ ได้ ทำ แค้น ใน
 กาล โบราณ มา แล้ว แล เขา กล่าว กัน ว่า ชาว ยุโรป ซาติ โปรตุเกส ได้
 เคย มา เทียว ตรวจ คุเหมือง แร่ ถึง ค่ายล นี้ เมื่อ ประมาณ ๒๐๐ ปี มา แล้ว
 จาก ทุ่ง สง มา ๒๔ กิโลเมตร มี ทาง แยก จาก ทาง สาย กลาง ไป ยัง
 นคร ศรีธรรมราช (ที่ ค่ายล นี้ เรียก กัน โดย ย่อ ว่า "แยก นคร") ทาง แยก
 นี้ ยาว เพียง ๓๕ กิโลเมตร เท่านั้น

นคร ศรีธรรมราช นี้ นับ ว่า เป็น เมือง เก่า แก่ โบราณ ที่ สูง ใน ค่าย สมุท
 ซึ่ง ชาว นานา ประเทศ รู้จัก กัน มา แล้ว แต่ ใน สมัย โบราณ มี ชาว ยุโรป
 เป็น ต้น แล เรียก กัน ว่า ลิกอร์ (หรือ นคร นั้น เอง)

ที่ นคร ศรีธรรมราช นี้ มี มหาเจดีย์ โบราณ สำคัญ ซึ่ง นิยม กัน ว่า
 เป็น ที่ บรรพ พระบรมธาตุ อัน เป็น ที่ เลื่อง ลือ นัย ดี มาก ที่ สูง ใน ประเทศ สยาม
 แห่ง หนึ่ง เมือง นี้ ได้ เคย เป็น นคร หลวง แห่ง นคร ศรีธรรมราช มา แต่ ใน
 กาล โบราณ อัน มี เศษ อนุภาพ มาก ใน ค่าย สมุท นี้ แล มี ปรากฏ ใน คำ นาน
 ว่า ได้ เคย มี การ ค้า ขาย ติด ต่อ กับ ประเทศ อินเดี ย นาน หลายร้อย ปี มา แล้ว

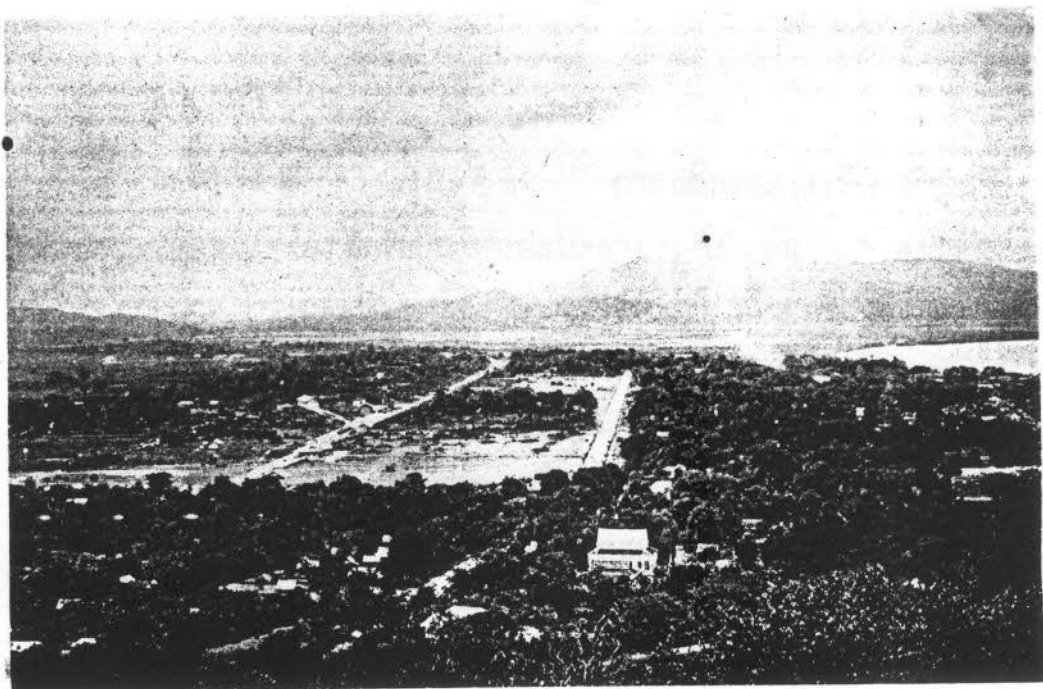
๖๒. วนา, ที่ ตรีง

๖๑. เหมียงแร,
เซาขาว

๖๓. ที่ใกล้ปากอุโมงค์ข้างใต้

๖๔. ภูมิภาพ สงขลา คุไป จากเขา ตั้งกวณ

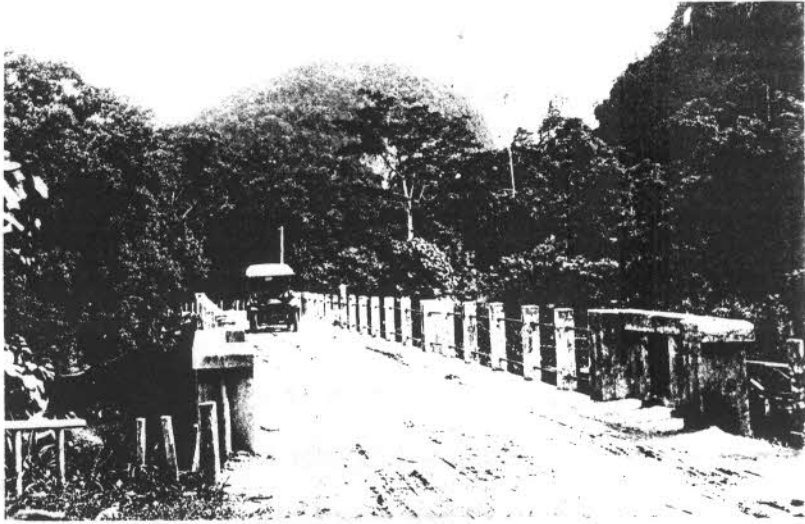
๖๕. ลำน้ำ เหมือน ทยเที่ยง

ในจังหวัด นคร ศรีธรรมราช นั้น การ กสิกรรม รุ่งเรือง เจริญ มาก เช่น การ ทำ นา แล การ ทำ ไร่ แล ส่วน ผลไม้ ต่าง ๆ เช่น ต้น ส่วน สัตว์ ต่าง ๆ เช่น ช้าง แล โค กระบือ เป็นต้น นั้น ย่อม เลี้ยง แล ผสม กัน ตาม เจริง เขา ต่าง ๆ อัน เป็น ที่ เหมาะ สำหรับ การ นี้

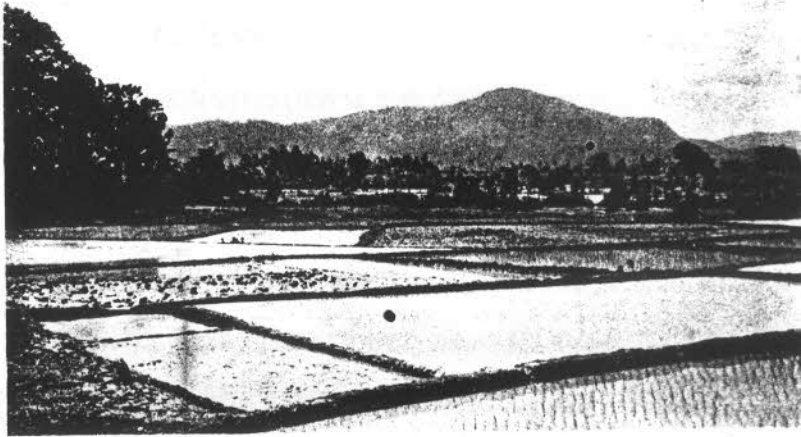
จาก สถานี แยก นคร ทาง รถไฟ ตัด ตรง ไป ยัง อยู่ คุ้ง เหว ผ่าน พัทลุง พัทลุง นี้ ก็ เป็น เมือง เก่า แก่ โบราณ เหมือน กัน เคย เป็น ที่ ประทับ ของ เจ้า ผู้ปกครอง นคร อัน มี อานำ ใน ภาค นี้ มา แต่ ก่อน แห่ง หนึ่ง แล ได้ เคย มี การค้า ขาย กับ ประเทศ อินทีย มา แต่ ใน ภาย โบราณ นั้น ด้วย เหมือน กัน ส่วน พวก พราหมณ์ ใน จังหวัด นี้ ซึ่ง เป็น ผู้ สืบ สาย ต่อ มา จาก พวก พราหมณ์ นักบวช ซึ่ง มา แต่ ประเทศ อินทีย ใน ภาย โบราณ หลายร้อย ปี มา แล้ว นั้น ก็ ยัง ประพฤติ แล ถิ่น เพศ นักบวช พราหมณ์ อยู่ จน คราย เท่า ทุก วัน นี้ สถานี ที่ พัทลุง นั้น อยู่ ห่าง จาก ที่ ว่า การ จังหวัด ซึ่ง อยู่ ริม ทะเล สาย ๒๕ ค่ำ ลลำ ยานี้ ประมาณ ๗ กิโลเมตร สำหรับ ผู้ ที่ ชอบ เที่ยว ทาง เรือ แล้ว ก็ ควร หยุด คุย ใน ทะเล สาย ตาม เกาะ ริง นก แล ที่ อื่น ๆ ด้วย เป็น ที่ น่า สนุก อยู่ แล งาม ดี จาก พัทลุง มี ถนน ข้าม คาย สมุท ไป ยัง ฝั่ง ด้ว น ตก ผ่าน ทาง ช่อง เขา แล ทัช เทียง ไป ยัง ครั้ง ตั้ง ได้ กล่าว มา แล้ว นั้น ถนน สาย นี้ ก็ ได้ ตัด ไป ตาม ทาง ตั้ง เค็ม ที่ เคย ใช้ เป็น ทาง เดิน ไป มาค้า ขาย กัน มา แต่ ใน สมัย โบราณ แล้ว นั้น เอง ใน จังหวัด นี้ มี การ ทำ นา, การ เลี้ยง โค, กระบือ, สุกร, เป็ด, ไก่, แล รัย ปลา ใน ทะเล สาย เป็น การ สำคัญ

สถานีอยู่ตรงนั้น ที่ระยะกิโลเมตร ๙๒๕ จากกรุงเทพฯ นั้น มีทางแยกไปยังสงขลา ยาว ๒๗ กิโลเมตร ทางหนึ่ง แลแยกไปยังเมืองเคตา (ไทรบุรี) อีกทางหนึ่งยาว ๔๘ กิโลเมตร ไปต่อกับทางรถไฟในแหลมมลายูของ อังกฤษ ที่พรมแดนเมืองเคตา

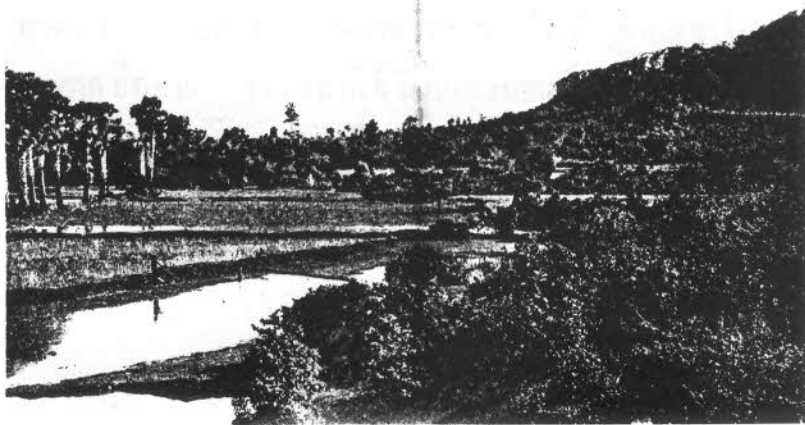
สงขลา นั้น ตั้ง อยู่ริมทะเลสาบ ตอนที่ คิด ต่อ กับทะเลใหญ่ แลทำ จอดเรือที่ สุด ทางรถไฟ ในทะเลสาบที่ สงขลา นี้ นับว่า เป็นท่าจอดเรือ อย่างวิเศษ ที่เป็นเอง ด้วยตามฝั่ง คุ้งนอกของ คาบสมุทรนี้ ตั้งแต่ กรุงเทพฯ ๑ ลงไปยังเมือง สิงคโปร์ นั้น นอกจากที่ สงขลา นี้แล้ว ก็ไม่มี ท่าจอดเรือดีเลย ถ้าชุกปากช่อง ทะเลสาบนี้ให้ ลึกพอ หรือชุก คลอง ตัดแหลม สั้นไป ออกตรง เกาะหนูเกาะแมว อันเป็นที่ กำบัง ลมมรสุม แลมีน้ำลึก นั้นขึ้นแล้ว ก็ จะ เป็น ท่าจอดเรืออย่างเอกแห่งหนึ่ง เพราะ เรือสินค้าขนาดใหญ่ จะ เข้า ออกได้ สดวก ตลอดปี ด้วยในทะเลสาบนี้ มีน้ำลึก มาก กว้าง ขวางพอ สำหรับ เรือขนาดใหญ่ ที่ กินน้ำลึก จะเข้าไป จอด แลทอด สมอได้ มาก ในเวลา นี้เขาได้ แต่ เรือขนาดย่อม ที่ กินน้ำเพียง ๗ ฟิตเท่านั้น เรือใหญ่เข้าไป จอดใกล้ฝั่งได้เพียง ๒ ถึง ๓ กิโลเมตร เป็นอย่างใกล้ แลต้อง ถ้าย สินค้า ลงเรือลำเลียง อีก ชั้นหนึ่ง ซึ่ง ทำให้ ราคาแพง มากขึ้น ส่วนในฤดู มรสุม นั้นเรือใหญ่ต้องไป จอดยัง ลม อยู่ ที่ เกาะหนูเกาะแมวซึ่ง อยู่ ห่าง ออกไปอีกมาก การ ถ้าย สินค้า นั้นลำบาก ยิ่งนัก ที่ท่าเรือสงขลา นี้กรมรถไฟได้ ขนเครื่องรถไฟ ขึ้นแล้ว ประมาณ ๓๐,๐๐๐ ตันกว่า ถ้าได้แก้ไข ท่าเรือนี้ให้เรือใหญ่ จอดได้ สดวกทุกฤดู

๖๖. เขื่อนเพชรคา
(ทรงถ่าย)

๖๗. ท้องนา
ที่ หาม่วง

๖๘. เมืองแร่, ที่ หาม่วง

กาลแล้ว ไม่น่าสงสัยเลยว่าคุณ จะมีบริษัทเดินเรือรถไฟนำเรือใหญ่
 มาเดิน ในระหว่าง สงขลา อันเป็น สุก ทาง รถไฟ ทาง ผัง ทวัน ออก ของ ประเทศ
 สยามแล เมือง จีน แลเดินเรือ รับ ส่ง สินค้า แลคนโดย สานใน ระหว่าง
 ประเทศ สยาม ภาค นี้ แลเมือง จีน เป็นแน่ ค้วย เป็นทาง ตรง ส่วนคน
 โดย สาน (จีน) แลสินค้า ที่ จะมีไปมาใน ระหว่างมณฑล ภูเก็ต แลมณฑล
 อื่นใน ภาค นี้ คง จะไป มาทาง นี้ มาก ค้วยไม่ ต้อง อ้อมไปจีน ที่ ยี่นง
 หรือเลย ขึ้น มา ยัง กรุงเทพฯ ๗ ก่อนตั้ง ที่เป็น อยู่ในเวลานี้ ถ้าจัดการให้
 เป็นได้ เช่นนี้แล้ว ผล ประโยชน์ ของ การ รถไฟ ก็ จะ เจริญ ขึ้นโดยเร็ว
 ค้วย ทั้ง การ กสิกรรม แล พาณิชการในพระ ราชอาณาจักร ภาคนี้ ก็ จะ
 เจริญตาม ขึ้นค้วย เหมือนกัน

จาก คำขอล อู่ตะเภา นั้น ทาง สาย กลาง คัด ตรง ลงไป ยัง ทิศใต้ผ่าน
 มณฑลปัตตานีไป ต่อ กับทาง รถไฟ ของ อังกฤษที่แม่น้ำโกโละอันเป็นพรมแดน
 ระหว่างปัตตานีแล กลันตันนั้น เป็น ระยะทาง ยาว ๓๑๘ กิโลเมตร รวม
 ระยะ ทาง จาก กรุงเทพฯ พระ มทานคร คำขอล ยาง กอถนอย ลงไปถึง พรมแดน
 เมือง กลันตัน เป็นทาง ยาวประมาณ ๑-๑๔๕ กิโลเมตร ในเวลานี้
 ทางที่ ทำแล้ว เสร็จเปิด รับ คน โดย สาน ได้ ถึง คำขอลนาโค หรือนา ประคู้ใน
 มณฑลปัตตานี จาก สถานีนี้มี ถนน รดยนต์ ยาว ประมาณ ๓๐ กิโลเมตร
 ไปถึง ศาลา รัฐบาล มณฑลปัตตานี ซึ่ง รดยนต์ เกิดในราว ๑ ชั่วโมง
 เท่านั้น ส่วน การ ก่อสร้าง ทาง รถไฟ ตอนใต้ ลงไปนั้น ก็ กำลัง ทำอยู่
 ต่อไป

มณฑลปัตตานีนั้น เป็นมณฑลอันอยู่ในภาคใต้ที่สุดของพระราชอาณาจักรสยาม คำขอลย้ายบ้านใหญ่ ๆ ในมณฑลนี้ โดยมากตั้งอยู่ตามฝั่งทะเล ด้วย การคมนาคมแต่ก่อนนั้น มีแต่ทางเรือทางเดียว เวลานี้ ในมณฑลปัตตานีมีถนนหนทาง มากไป มา ติดต่อกันได้เกือบทั่วถึงกันทุกตำบล แลถนนหนทางต่าง ๆ นี้ โดยมากตัดเข้าหาทางรถไฟ แลมณฑลปัตตานีก็มีพลเมืองหนาแน่นมาก มีการทำข่อแร่ต่าง ๆ เช่น ทองคำ แล ดิบก มีนาเกลืออันที่ ทั้งการขังปลาทะเลก็เจริญมากอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังมีที่ดินอันอุดมเหมาะแก่การกสิกรรม เช่น การทำนา, ทำสวนผลไม้ต่าง ๆ, สวนมะพร้าว, สวนยางปารารับเบอร์, การผสมสัตว์ต่าง ๆ เช่น โค, กระบือ, แพะ, แกะ, อยู่มาก เมื่อทางรถไฟใต้ดินถึงแล้ว ก็คงจะเจริญยิ่งขึ้นตามลำดับโดยเร็ว

การเดินทางโดยรถไฟ จากกรุงเทพฯ ไปยังชุกะเภานั้น ในชั้นต้นเมื่อยังมีแต่การเดินทางรถธรรมดาอยู่ จะเป็นเวลาราว ๔ วัน แต่ต่อไปเมื่อเดินรถไฟเร็ว (เอกซ์เพรส) แล้ว จะไปถึงสงขลาแลปัตตานีได้ในประมาณ ๒ วัน ส่วนผู้ที่เดินทางจากกรุงเทพฯ ไปเมืองปักษ์ เพื่อลงเรือเมล์ใหญ่ไปยุโรปนั้น ก็จะไปถึงใต้ใน ๓ วัน.

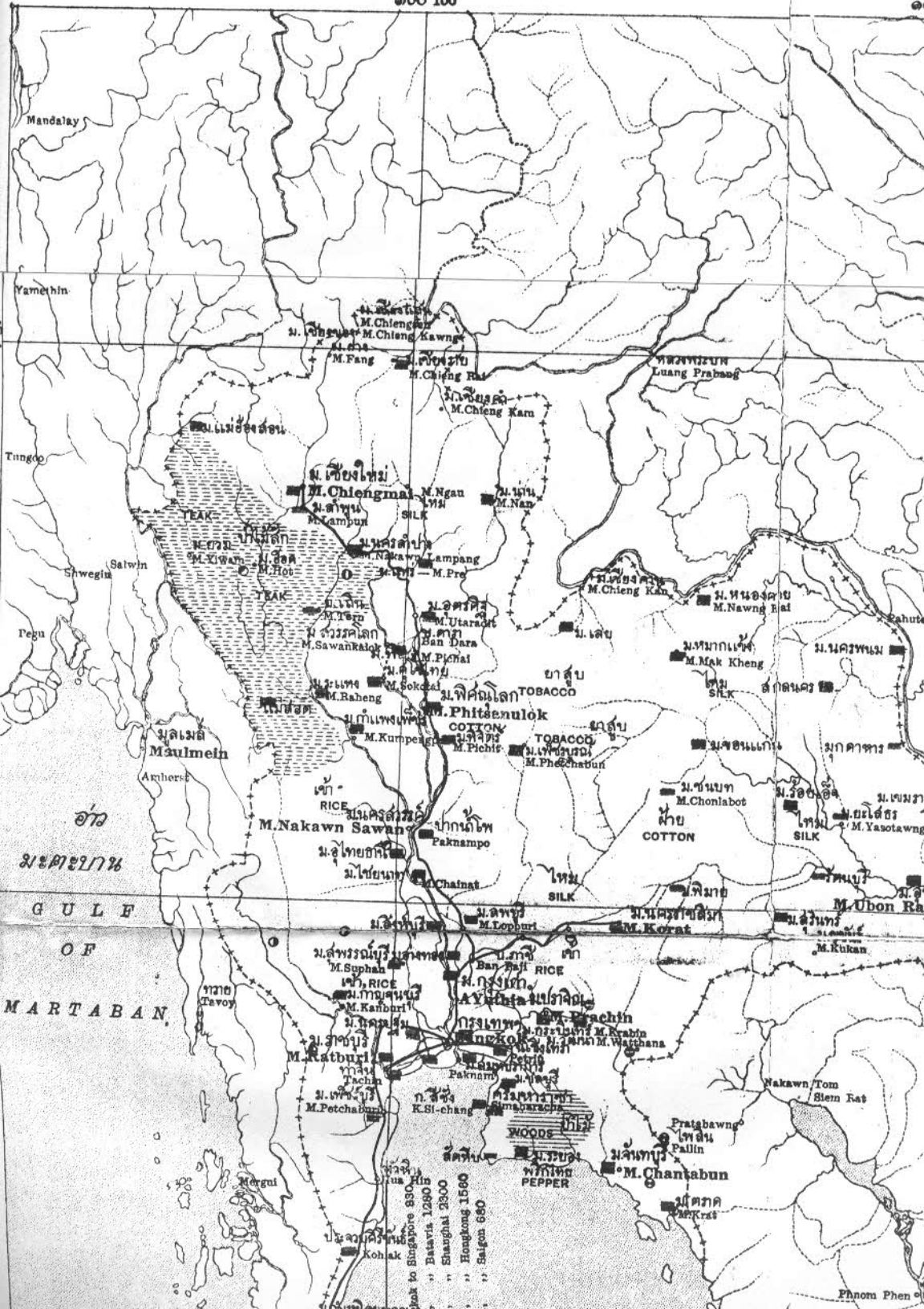
จบเพียงเท่านี้

***

อนุสรณ์
 พิชรินทร์ บุญหนุนชัย
 อ้อมจิต พูลสวัสดิ์
 เกศาศิลปากร รุ่งสอง

ได้รับบริจาค

Mandalay

Yamethin

Tungco

Pegu

Maulmein

อ่าว

มะตะบัน

GULF

OF

MARTABAN

Mergui

Kohak

Phnom Phen

M. Chiangmai
M. Chiang Kawng
M. Fang
M. Chiang Rai

M. Chiangmai
M. Lamphun
M. Lampang
M. Phrao
M. Nan

M. Sawankalok
M. Sukhothai
M. Phitsnulok
M. Phichit

M. Phitsnulok
M. Phichit
M. Phetchabun
M. Phetchaburi

M. Nakawn Sawan
M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun

M. Suphan
M. Kanburi
M. Ratburi
M. Petchaburi

M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun

M. Chiang Rai
M. Chiang Kan
M. Chiang Mai

M. Chiang Mai
M. Lamphun
M. Lampang
M. Phrao
M. Nan

M. Sawankalok
M. Sukhothai
M. Phitsnulok
M. Phichit

M. Phitsnulok
M. Phichit
M. Phetchabun
M. Phetchaburi

M. Nakawn Sawan
M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun

M. Suphan
M. Kanburi
M. Ratburi
M. Petchaburi

M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun

M. Chiang Rai
M. Chiang Kan
M. Chiang Mai

M. Chiang Mai
M. Lamphun
M. Lampang
M. Phrao
M. Nan

M. Sawankalok
M. Sukhothai
M. Phitsnulok
M. Phichit

M. Phitsnulok
M. Phichit
M. Phetchabun
M. Phetchaburi

M. Nakawn Sawan
M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun

M. Suphan
M. Kanburi
M. Ratburi
M. Petchaburi

M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun

M. Chiang Rai
M. Chiang Kan
M. Chiang Mai

M. Chiang Mai
M. Lamphun
M. Lampang
M. Phrao
M. Nan

M. Sawankalok
M. Sukhothai
M. Phitsnulok
M. Phichit

M. Phitsnulok
M. Phichit
M. Phetchabun
M. Phetchaburi

M. Nakawn Sawan
M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun

M. Suphan
M. Kanburi
M. Ratburi
M. Petchaburi

M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun
M. Chantabun

- to Singapore 830
- Batavia 1290
- Shanghai 2300
- Hongkong 1600
- Saigon 960

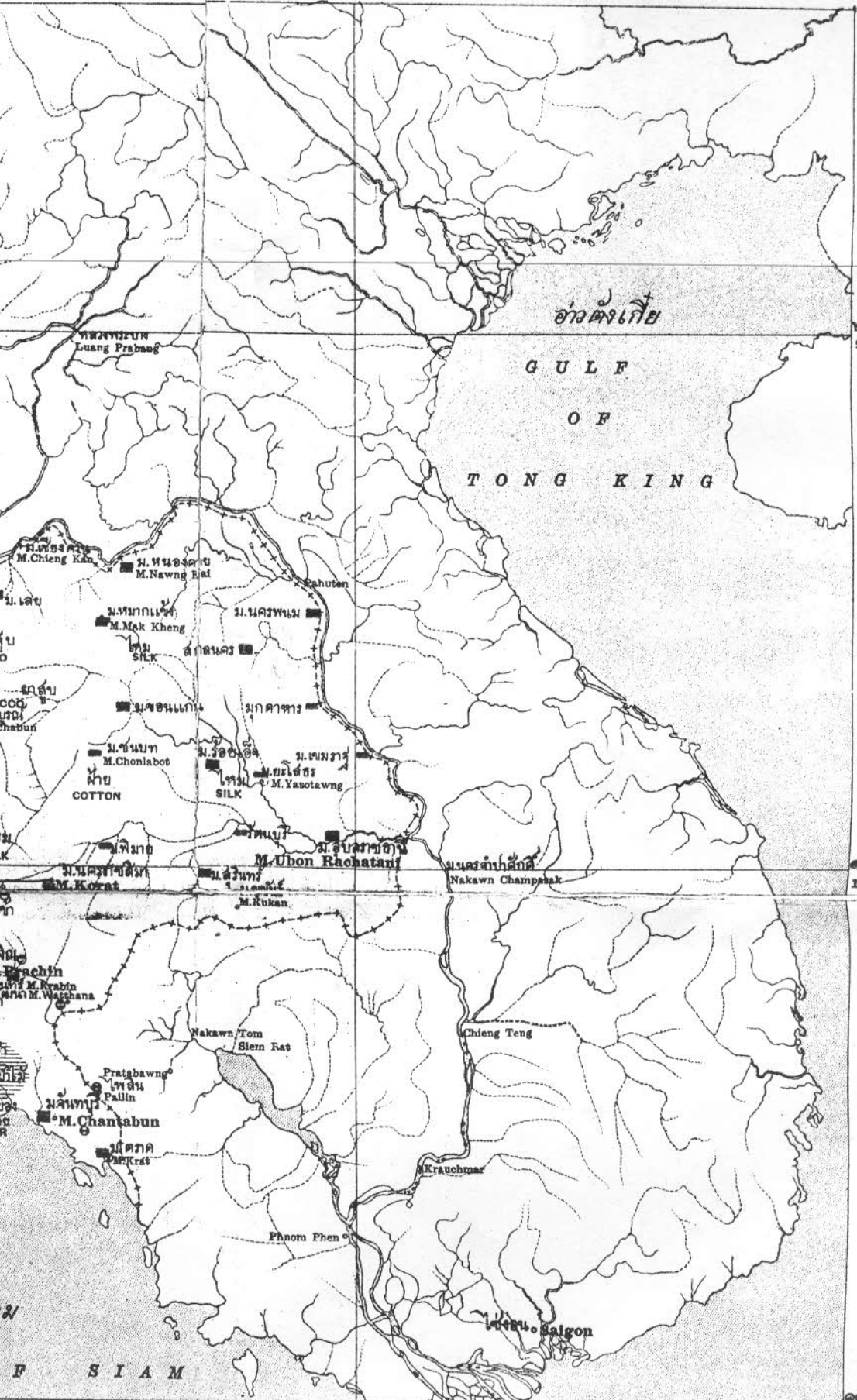

อ่าวสยาม

GULF OF SIAM

คำบดพิมพ์แร่ต่างๆ
Mineral Productions

- ๑ เหล็ก Iron
- ๒ ดีบุก Tin
- ๓ ตะกั่ว Lead
- ๔ สังกะสีแคดเมียม Galena
- ๕ แร่ทังสเตน Wolfram
- ๖ ทองแดง Copper
- ๗ แร่แอนติโมนี Antimony
- ๘ ทอง Gold
- ๙ ถ่านหิน Coal
- ๑๐ กำมะถัน Sulphures
- ๑๑ รัตนชาติ Rubies

อ่าวตังเกี๋ย

GULF
OF
TONG KING

หลวงพระบาง
Luang Prabang

เมืองเชียงราย
M. Chiang Rai

เมืองหนองบัว
M. Nong Bua

เมืองปากแคว
M. Mak Kheng

เมืองนครพนม

เมืองชนบท
M. Chonlabot

เมืองยโสธร
M. Yasothawng

COTTON

SILK

เมืองโคราช
M. Korat

เมืองอุบลราชธานี
M. Ubon Rachatani

เมืองรัตนคีรี
M. Ratanak Kiri

เมืองจันทบุรี
M. Chantabun

เมืองนครพนม
M. Nong Bua

เมืองเตย
M. Tei

เมืองตราด
M. Traat

เมืองนครราชสีมา
M. Nakhon Ratchasima

เมืองพนมเปญ
Phnom Phen

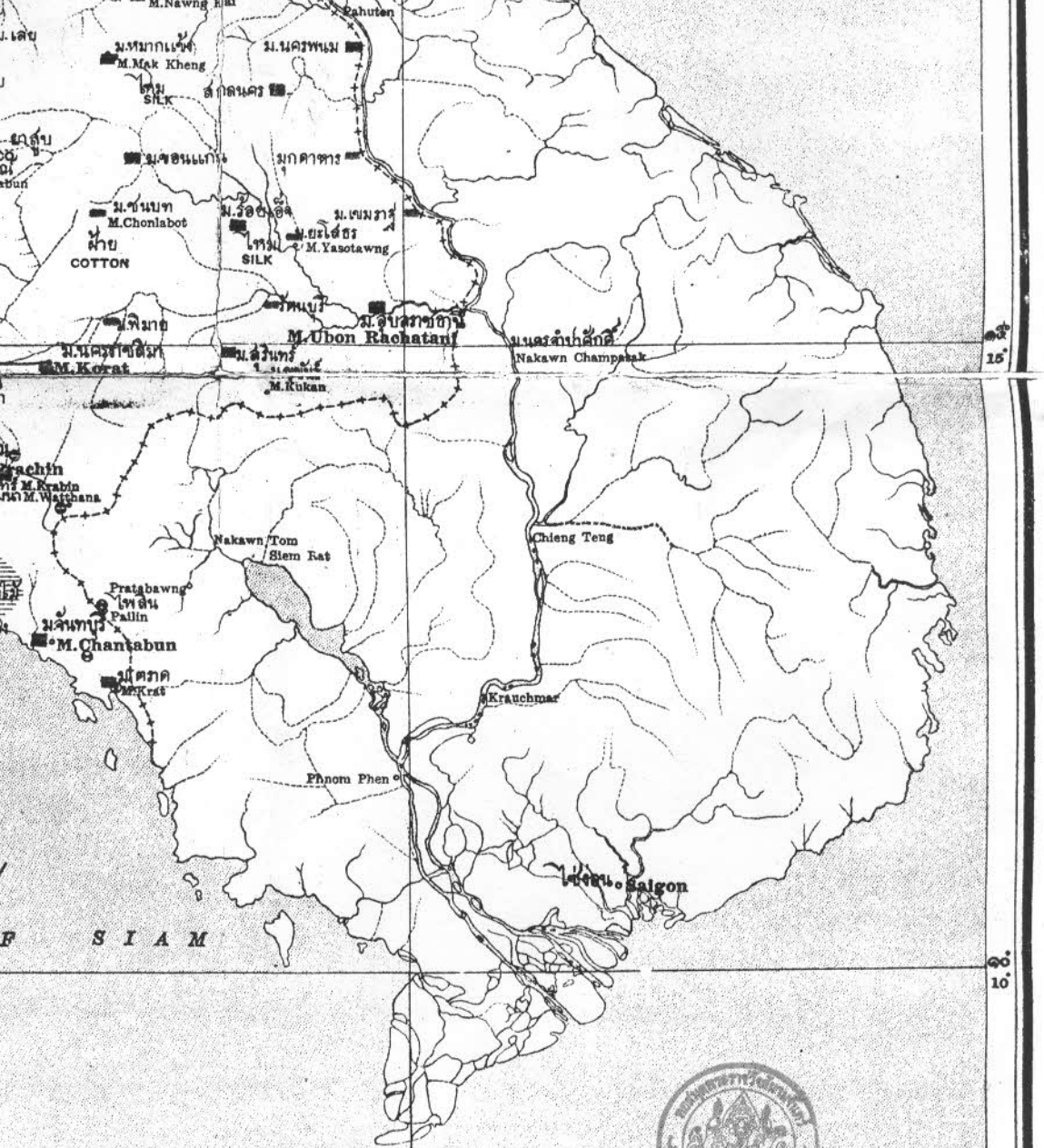
เมืองไซ่งอน
Saigon

SIAM

๒๐° 20'

๑๕° 15'

๑๐° 10'

ได้รับบริจาค

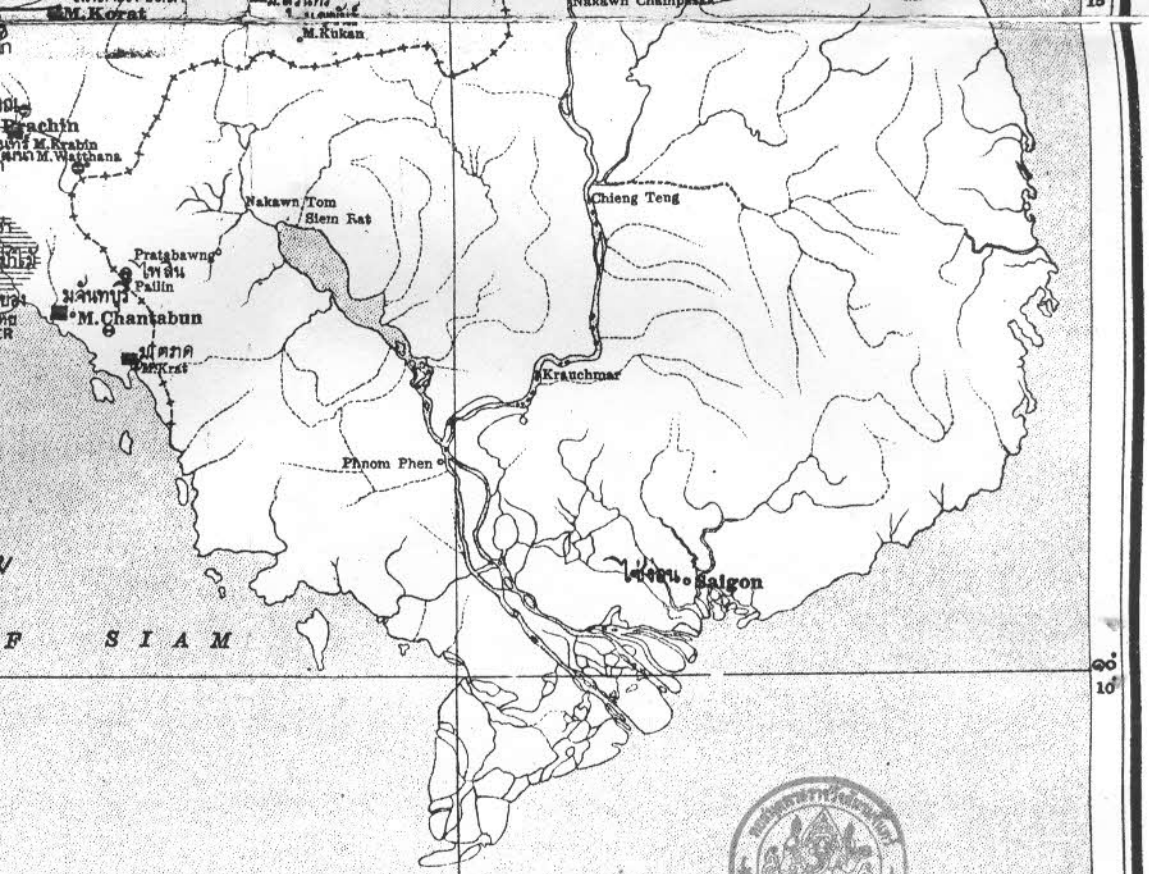
แผนที่
MAP
 พระราชอาณาจักร
 OF
 สยาม
SIAM

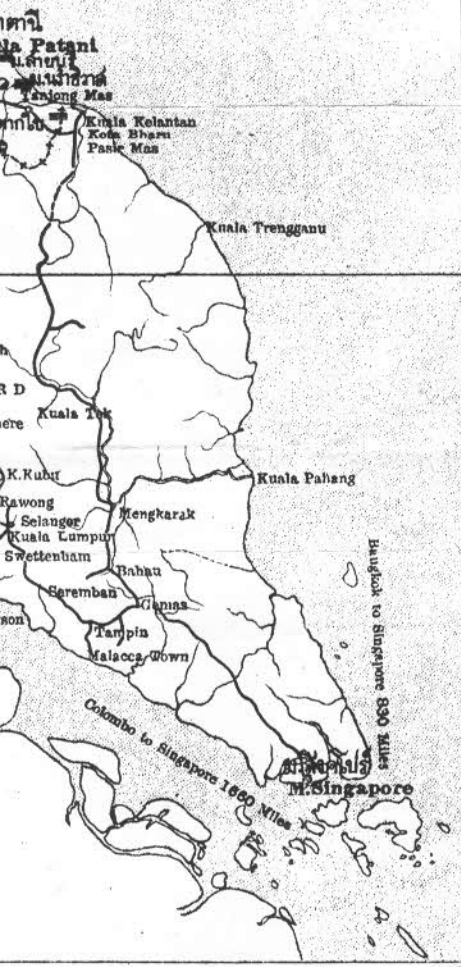
15°

16°

17°

ได้รับบริจาค

แผนที่
MAP
พระราชอาณาจักร
OF
สยาม
SIAM

มาตราล้น - ๑:๖,๐๐๐,๐๐๐

SCALE 1 : 6,000,000

- ที่ทำการไปรษณีย์
Post Office
  - ที่ทำการโทรเลข
Telegraph Office
  - ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข
Post & Telegraph Office
  - ~ ขบวนรถไฟ
Railway Lines
- พ. ศ. ๒๔๕๗

